

”Onhan se kauheaa, kun minua arvostellaan ja haukutaan. Etten muka kuulu sinne ja tänne.”

Nuorten rasismien kokemuksia IRC-Galleriassa

Raijos, Susanna

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

”Onhan se kauheaa, kun minua arvostellaan ja haukutaan. Etten muka kuulu sinne ja tänne.”

Nuorten rasismien kokemuksia IRC-Galleriassa

Susanna Raijos
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2011

Susanna Raijos

”Onhan se kauheaa, kun minua arvostellaan ja haukutaan. Etten muka kuulu sinne ja tänne.” Nuorten rasismien kokemuksia IRC-Galleriassa.

Vuosi 2011

Sivumäärä 107 + 7

Tämä opinnäytetyö käsittelee nuorten omakohtaisia rasismien kokemuksia verkkoyhteisö IRC-Galleriassa. Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Pelastakaa Lapset ry:n koordinoiman NoRa = No Racism -hankkeen kanssa. Hanke tekee valtakunnallista koulutus- ja vaikuttamis- ja rasisminvastaista verkkonuorisotyötä nuorten suosimilla olemassa olevilla verkkosivustoilla. Tarve hankkeelle ja sitä myötä myös opinnäytteelle nousi Pelastakaa Lapset ry:ssä havaitusta huolesta nuorten kokemasta ja kohtaamasta rasismista verkossa. Työn tavoitteena oli kerätä tietoa vähän tutkitusta ilmiöstä, kuvata sitä sekä tuottaa tietopaketti nuorten ja monikulttuurisuuden parissa työskenteleville.

Tutkielma on tehty määrällistä tutkimusotetta käyttäen ja aineistonkeruumenetelmänä oli Webropol -ohjelmalla toteutettu verkkokysely. Analyysimenetelminä käytettiin suoria jakaumia ja ristiintaulukointia. Tulokset on esitetty graafisina kuvioina. Työn avoin aineisto on analysoitu kvalitatiivisin menetelmin. Tutkielman teoreettisena viitekehysenä on esitelty Internetiä nuorten toiminta-areenana, tilana sekä tutkimusympäristönä. Työ etenee rasismien tarkastelusta yleensä yhteiskunnallisena että verkossa tapahtuvana ilmiönä pohdintaan siihen vaikuttavista tekijöistä sekä nuorisotyön mahdollisuuksista rasisminvastaisuuden edistäjänä. Tutkimuskysymysten lähtökohtana oli 12-29 -vuotiaiden rasismien kokemukset IRC-Galleriassa. Niiden avulla käsiteltiin rasismien ja sen kokemusten ilmenemistä, tiheyttä, lähdettä, luonnetta ja muotoja ja selvitettiin nuorten keinoja käsitellä ja jakaa kokemuksiaan yksin ja muiden kanssa, niihin liittyviä tunteita, tuentarvetta ja rasismiin puuttumista. Aineisto kerättiin ajalla 14. - 30.6.2010 verkkokyselynä, joka oli aktiivisena Internetissä kohdennetusti tietyille otannalle IRC-Galleriassa. Vastauksia saatiin yhteensä 247, joista analysoitiin 178.

Tutkielman tulosten perusteella voidaan todeta IRC-Galleriassa tapahtuvan rasistista häirintää ja nuorilla on kokemuksia sen uhriksi joutumisesta. Uutta tietoa saatiin juuri nuorten kokemuksista ja tuntemuksista rasismien kohteena Internetissä. Tulokset toivat samantyyppistä ja aikaisempia tutkimuksia tukevaa tietoa rasismien loukkaavuudesta, puuttumisen tärkeydestä, nuorten haluttomuudesta ilmaista kokemuksistaan aikuiselle ja nuorista aktiivisina verkkoyhteisöjen käyttäjinä. Rasismi tapahtui IRC-Galleriassa eniten kuviin kommentoinnin, yksityisviestien ja yhteisöissä käydyn keskustelun kautta ja luonteeltaan se oli haukkumista ja nimittelyä, mutta myös väkivallalla uhkailua. Rasismia oli koettu pääasiassa muutaman kerran, mutta jopa päivittäin kokeneita löytyi. Tulokset selvästi osoittivat, että yleisesti palvelussa kohdattiin rasismia ja puuttuminen siihen oli vähäistä. Vaikuttaisi siltä, että kuka tahansa IRC-Gallerian käyttäjä voi joutua rasismien kohteeksi sillä tulosten mukaan rasismien lähde oli nuorelle usein tuntematon ja häirintä saattoi kohdistua usealta taholta. Saaduissa tuloksissa näkyy kirjavana mielipiteinä aiheen ajankohtaisuus ja välittyä sen epäselvä määritelmä ja vaikea tunnistettavuus nuorten keskuudessa tämän hetken Suomessa. Nuorten syrjintä- ja kiusaamiskokemuksiin pitää kiinnittää huomiota välittävämmin ja rasismista täytyy puhua rehellisesti. Kiusaamisen kokemuksista kertomiseen täytyy löytää uusia tapoja ja tukipalveluita verkossa tulee kehittää erilaisten nuorten tarpeita vastaaviksi. Internet on hyvä ympäristö vaikuttaa nuoriin ja tukea rasismia kokeneita.

Asiasanat: rasismi, nuorten rasismien kokemukset, Internet, verkkoyhteisö, IRC-Galleria, verkkonuorisotyö, rasisminvastaisuus, tukipalvelut

Susanna Raijos

"It is awful me being judged and bullied. That I would not belong here or there." Young persons' experiences of racism in IRC-Galleria

Year	2011	Pages	107 + 7
------	------	-------	---------

This thesis talks about experiences of racism in young people's lives in Finnish social network IRC-Galleria. Thesis has been made in co-operation with NoRa = No Racism -project which is one of Save the Children Finland organisation's projects. Project does anti-racism youth work in different popular websites and social communities in Internet. Need to this subject was born in Save the Children Finland where youngsters came in chats and told about racism they had faced and experienced on internet and there weren't any support to these people. The goal of thesis was to gather facts about the little researched phenomenon, to describe it and produce and transmit knowledge to all who are working with youth and multicultural issues.

Thesis has been basically made by using quantitative research methods. Material was collected with web inquiry. Open material was analysed with qualitative methods. My thesis begins with a frame of reference. Firstly I tell about youth using internet as a space of action and I also ponder web as a research environment. Secondly thesis goes to racism in general as a social problem and on internet and what influences to this phenomenon and its consequences. After that the study examines youth work and considers its possibilities to help progress of anti-racism work in web. The basis of research problem and questions were experiences of racism among 12 to 29 year-olds. The aim was to explore is there racism, who suffers from it, how often and what is the nature and form of it in IRC-Galleria. Vital was to have facts of how young people deal with these experiences and what it feels like and is anybody interfering with it. The material was gathered between 14th and 30th of June in 2010. The web inquiry was active and offered to specific sample of IRC-Galleria users. All together I got 247 answers and 178 suitable and versatile replies of those were taken to analysis.

Based on results of thesis it can be showed that there are victims of racism in web and thesis finds new important information of praxis. There occurs racism, racial harassment and youngsters who have these awful experiences in IRC-Galleria. Findings tell same story as previous research about hurtful racism, importance of interfering, young people being active virtual society users and how young people don't want to share their experiences with an adult. The nature of racial harassment was calling names and bullying but also threaten with violence. Racism usually happened through commenting in pictures, private messages or in speech and discussion in communities and channels. Most of the answerers had suffered racism just couple of times but there were also people who had these experiences even daily. The main conclusion seems that anyone can get harassed in IRC-Galleria because the source of racism was often unknown and the harassment was targeting from several users and there is clearly lack of interfering. Versatile opinions of racism and multiculturalism indicate that the issue is very current in Finland today and complicated definition of racism shows in the outcome of this thesis. Parents must better and more caring pay attention to children and teenagers experiences of discrimination and they must be told that their feelings are truly important. Because web is a good place to make an effect, support services in internet have to be developed so that they respond needs of different youngsters like young people undergoing racism. There must be a way to speak honestly about racism. That's what youth want.

Keywords: racism, experiences of racism of young people, Internet, social community, IRC-Galleria, youth work in web, anti-racism, support services

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Internetin yhteisöt nuorten kohtaamispaikkana	8
2.1	Internetin olemus	8
2.2	Nuoret ja verkkoyhteisöt	11
2.3	IRC-Galleria nuorten sosiaalisena yhteisönä.....	16
2.4	Tutkimuksia nuorista verkon ja sen yhteisöjen suurkuluttajina	18
3	Rasismi ja siihen vaikuttaminen	22
3.1	Rasismien monimuotoisuus.....	22
3.2	Rasismi verkossa.....	28
3.3	Suomalaisten suhtautuminen etnisiin vähemmistöihin ja maahanmuuttajiin .	33
3.4	Rasismien vaikutuksia ja seurauksia tutkimusten valossa	35
3.5	Rasismien käsittely ja verkkonuorisotyön mahdollisuudet	37
4	Opinnäytetyön tausta, tarkoitus ja tavoitteet	42
4.1	No Racism - rasisminvastaisen verkkonuorisotyön hanke opinnäytetyön kontekstina.....	42
4.2	Perustelut opinnäytetyölle	44
5	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset.....	45
6	Tutkimusmenetelmät ja opinnäytetyön toteuttaminen	47
6.1	Määrällinen tutkimus ja kysely tutkimusmetodina	47
6.2	Kyselyn toteutus ja ajankohta	50
6.2.1	Kyselylomakkeen laatiminen	50
6.2.2	Kyselylomakkeen kuvaus	52
6.2.3	Kyselyn toteutus.....	54
6.3	Opinnäytetyön kohdejoukko ja sen kuvaus	56
6.4	Aineiston analyysimenetelmät ja tulosten esittäminen	57
6.5	Opinnäytetyön luotettavuus ja etiikka	60
7	Tutkielman tulokset.....	64
7.1	Aineiston koko ja vastaajien taustatiedot	64
7.2	Rasismien kokemukset IRC-Galleriassa	70
7.3	Rasismi nuorten kokemana	77
7.3.1	Rasismien satuttavuus	77
7.3.2	Rasismien kokonaan huomiotta jättäminen	79
7.3.3	Rasismien sivuuttaminen ja sietäminen	79
7.3.4	Rasismien käsittely huumorin ja pilailun kautta	81
7.4	Rasismien vaikutukset ja niiden käsittely	81
7.5	Rasismiin puuttuminen IRC-Galleriassa.....	86
7.6	Muu rasismi IRC-Galleriassa	90

7.7	Epämääräinen rasismi	92
8	Yhteenveto	95
9	Tutkimusprosessi ja oma oppiminen	99
10	Lopuksi	102
	Lähteet	104
	Kuviot	109
	Liitteet.....	110
	Liite 1 Yhteydenotto IRC-Galleriaan.....	111
	Liite 2 Kyselyn tiedote	112
	Liite 3 Kyselylomake.....	113

1 Johdanto

”Viha puhjennut vähemmistöjä kohtaan” (Tikka 2010), ”Rasistisista kirjoituksista tuomitaan harvoin” (HS 2010), ”Nettikiusaaja nöyryyttää uhriaan” (Pullinen 2010, 6), ”Netissä kiusataan ympäri vuorokauden” (Lämsä 2010, 3) ja ”Rasismi ryöpsähti netissä” (Rimpiläinen 2010). Tämänkaltaisia otsikoita löytyy lehtien otsikoista usein.

Nimittelyä, uhkailua, arkipäiväistä ja symbolista rasismia eikä kukaan puutu - huoli nuorten rasismin kokemuksista verkossa on herännyt muun muassa Pelastakaa Lapset ry:n Mantelitutukichateissa. (Kanninen & Markkula 2009, 3.) Nettirasismi on ollut viime aikoina esillä julkisessa keskustelussa kiristyneen maahanmuuttokeskustelun ohella. Aihe on ajankohtainen, sillä Internet on nykypäivää ja varsinkin tulevaisuutta. Nuorille Internet ja verkkoyhteisöt ovat itsestään selvä osa arkielämää ja verkko toimii aikuisilta tietämättömissä olevana tiedon moninaisuuden tilana. Herjausten kuuleminen verkossa voi olla nuorelle arkipäivää eikä niitä pakoon pääse kotonakaan. Vanhemmilta puuttuu tietoa, taitoa ja teknistä osaamista puuttua nuorten kokemuksiin ja tukea lapsiaan sosiaalisen median värittämässä maailmassa.

Nuorten omia kokemuksia verkossa on tutkittu melko vähän - niistä ei ole ymmärretty kysyä tarpeeksi. Nuoret ovat verkossa, joten nykytutkimuksenkin pitäisi mennä sinne. Muun muassa Pelastakaa Lapset ry (2009) ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto (2009) ovat saaneet huolestuttavia tuloksia selvittäessään lasten ja nuorten kiusaamis- ja rasismikokemuksia netissä. Internet on tuonut elämäämme uusia ulottuvuuksia, mutta myös tuntemattomamman nurjan puolen. Verkko on mullistanut viestintämme ja hämmentänyt käyttäytymisen rajoja, tuoden näin aivan uudenlaisia haasteita epäasialliseen toimintaan puuttumiseen.

Opinnäytetyö on määrällinen tutkielma, jossa aineisto on saatu verkkokyselyn avulla. Työn aineisto on analysoitu kvantitatiivisin menetelmin käyttäen suoria jakaumia ja ristiintaulukointeja keskeisiltä osilta. Avoimen aineiston analysoinnissa käytettiin laadullisia menetelmiä. Tutkielmassa luodaan kuvaileva katsaus nuorten kokemaan rasismiin sekä etniseen syrjintään nuorten suosimassa Internetin verkkoyhteisössä IRC-Galleriassa. Opinnäytetyö on toteutettu Pelastakaa Lapset ry:n NoRa - No Racism -hankkeessa, joka on vuodesta 2009 tehnyt valtakunnallista rasisminvastaista verkkonuorisotyötä.

Opinnäytetyö on kaksiosainen ja keskiössä ovat aiheen tarkastelu ilmiötä käsittelevä tutkimus ja teoria, joiden jälkeen esitellään työn tulokset vertaillen niitä teoriaan. Työ lähtee liikkeelle tutustumisella laajasti aiheeseen ja sen toimintakenttään tarkastellen ensimmäisenä teoreettisia lähtökohtia ja näkökulmia.

Nuorten kokema rasismia IRC-Galleriassa lähdetään pohtimaan ensin Internetin ja verkkoyhteisöjen merkityksen kautta. Verkon toimiessa tutkimusympäristönä, on merkittävää tietää verkon merkityksestä arkipäiväisenä ja vuorovaikutuksellisenä tilana nuorille. Verkon olemuksen pohdinnasta pääsemme yhteen Internetin kääntöpuolista - verkossa ilmenevään rasismiin. Seuraavaksi luon matkan rasismin monimuotoisuuteen, sen syihin sekä vaikutuksiin että seurauksiin eri teoreettisten näkökulmien kautta sekä rasismin käsittelyn merkityksestä ja niiden mahdollisuuksista verkkonuorisotyössä.

Toisessa pääluvussa edelleen esittelen opinnäytetyön taustan, työn tavoitteet ja tarkoituksen sekä kerron opinnäytetyön taustalla vaikuttavasta hankkeesta. Luvussa viisi perehdyn tutkimusmatkani mielenkiintoiseen ja keskeiseen osioon - tutkimuskysymyksiin. Luku kuusi alalukuineen käsittelee työn toteutusta tutkimusmetodien valinnasta kohti kyselyn tuloksia. Luvussa seitsemän alalukujen kera esitellään tutkielman tuloksia. Viimeisissä pääluvuissa teen keskeisimmät johtopäätökset tutkielman tuloksista sekä pohdin omaa ammatillista kasvuani opinnäytetyöprosessin myötä. Lopuksi -kappaleessa luon vielä katsauksen aiheen tulevaisuuden näkyymiin ja kiinnostaviin tutkimusteemoihin. Aivan työn lopusta löytyvät työssä käytetyt lähteet, kuviot sekä liitteet.

2 Internetin yhteisöt nuorten kohtaamispaikkana

2.1 Internetin olemus

Internet, kännykät, tietokoneet, digikamerat, playstationit ja muut tekniikan tuomat laitteet helpottavat arkielämäämme ja ovat nykyisin luonnollinen osa ihmisten elämää. Ne ovat tuoneet paljon positiivisia vaikutuksia ja mahdollisuuksia viihtymiseen, sosiaaliseen kanssakäymiseen, oppimiseen sekä erilaisiin yhteiskunnan toimintoihin osallistumiseen. Tekniikkaa ja mediaa voidaan käyttää kuitenkin myös rikollisiin ja toista vahingoittaviin tarkoituksiin. Internetin laajuuden ja valvomattomuuden vuoksi, haitallista toimintaa on vaikea havaita. Lapsiin ja nuoriin kohdistuva rikollinen toiminta on erityisen vakava asia.

World Wide Web eli Internet yhdistää nimensä mukaisesti koko maailman. Internetin käyttömahdollisuudet ovat lähes rajattomat ja teknologia kehittyä jatkuvasti. Teknologian myötä maailma on niin sanotusti pienentynyt sekä ajassa ja paikassa liikkuminen on lisääntynyt. Ihmisten välinen vuorovaikutus ei ole enää aikaan, paikkaan tai etäisyyksiin sidottua. On siis selvää, että Internetin vaikutukset yhteiskuntaan ovat merkittävät, koska se on muuttanut monia arkipäivämme asioita. Internetillä on suuri yhteiskunnallinen merkitys, mutta sen todelliset vaikutukset näkyvät vasta vuosikymmenien kuluttua. Verkon myötä

erityisesti ihmisten välinen kommunikaatio ja sen muodot ovat muuttuneet. (Joensuu 2007, 12-14; Salasuo 2007, 64-68.)

Internet perustuu monipuolisuuteen ja helppouteen. Verkko toimii samanaikaisesti kirjastona, markkina-, kohtaamis- ja tiedonkäsittelypaikkana sekä tiedonjakokanavana. Verkkoyhteyden avulla voidaan kytkeä erilaisia laitteita kuten kännykät ja pelikonsolit toisiinsa, mikä mahdollistaa monia uusia erilaisia toimintoja. Internetin ajalle on ominaista ajankäytön tehokas hallinta ja asioiden tekeminen samanaikaisesti, selostaa Heinonen (2008, 93). Internet kuuluu itsestään selvästi niiden ihmisten elämään, jotka ovat kasvaneet tietotekniikan nopean kehityksen aikana sekä syntyneet virtuaaliseen ja yltäkylläiseen maailmaan. Internet sekä muu teknologia on muovannut omaa sukupolveaan. Puhutaan Internet, pullamössö-, kaukosäädin- ja X -sukupolvesta, jonka elämää Internet ja media paljon määrittelevät. (Mikkola 2002, 8, 34-35, 133-134.) Mikkola luonnehtii sukupolvea muun muassa seuraavin sanoin: valinnan vaikeus, vastuunkannon vieraus, kuluttaminen, itsekkyyt, yhteiskunnallisen tehtävän puute, tulevaisuuden hahmottamattomuus, ahdistus, nykyhetken keskeisyys, suvaitsemattomuus, suorituskeskeisyys sekä identiteettien pysymättömyys. (Mikkola 2002, 8, 34-35, 133-134.) Verkko tuo vapautta, mutta myös uusia virtuaaliselle ajalle ominaisia ongelmia.

Internetin alkujuuret ovat jo vuodelta 1969 eli verkko on paljon vanhempi keksintö, mitä usein luullaan. Kuitenkin vasta vuonna 1990 nykyisen WWW-järjestelmän kehittyminen teki Internetin käytöstä helppoa ja toi verkon käytön lähemmäksi tavallista ihmistä, mikä aiheutti sen valtavan maailmanlaajuisen yleistymisen. Internetin käyttö lisääntyi tasaisesti 1980 - 1990 vuosien aikana, mutta nopeiden laajakaistaliittymien hintojen tullessa alas, sen käyttö lisääntyi räjähdysmäisesti. Suomessa vuoden 2003 loppuun mennessä uusia laajakaistaliittymiä oli myyty lähes 500 000 kappaletta. (Joensuu 2007, 13, 23.)

Aula, Matikainen & Villi (2006, 10-12) kuvaavat verkkoa tietoteknisen välineen ohella vuorovaikutuksellisenä ja kaksisuuntaisena tilana. Verkossa hoidamme samanlaisia asioita kuin fyysisessä tilassa; tapaamme ystäviä, käymme kaupassa, hoidamme pankkiasioita ja asioimme virastossa, katsomme televisiota, haemme tietoa sekä paljon muuta. Viestien välittämisestä on tullut nopeaa ja helppoa muun muassa sähköpostin ja pikaviestiohjelmien ansiosta. (Joensuu 2007, 14).

Internet on perustaltaan demokraattinen ja yhteisöllinen ympäristö, joka tarjoaa kaikille käyttäjilleen tasavertaiset mahdollisuudet toimia, kirjoittaa Mika Joensuu (2007, 15). Maasilta, Simola ja Heurlin (2008, 48) kuitenkin muistuttavat, että Internetin käyttö perustuu luku- ja kirjoitustaitoon sekä sen käyttö vaatii tarvittavien laitteiden ja yhteyksien hankinnan, joten Internet ei aseta kaikkia maailman ihmisiä täysin tasavertaiseen asemaan.

Joensuu (2007, 15) korostaa, että Internet vaikuttaa kansallisen hallinnon merkityksen vähenemiseen, koska verkko on globaali ja valtioiden maantieteelliset rajat eivät sovellu siihen. Lainsäädäntö ja sensuuri eivät ole riittäviä keinoja rajoittaa valtavaa tietotulvaa Internetissä. Verkko on tuonut uusia haasteita esimerkiksi liittyen rasistiseen ja pornografiseen materiaaliin sekä kopiointioikeuksiin liittyen. Verkossa liikkuu niin paljon tietoa, ettei sitä pystytä valvomaan. Tästä syystä verkossa liikkuvaan materiaaliin kuten rasistiseen aineistoon puuttuminen vaatii aivan uudenlaisia keinoja.

Internet on sananvapauden ideaalein ympäristö. Sananvapaus Internetissä ymmärretään helposti kuitenkin väärin. Internetin keskustelupalsoista on tullut mielipiteiden leikkikenttä ja hyvät nettikäyttäytymissäännöt unohdettu. Asioita on hyvä sanoa ääneen, mutta ei Internetissä ole tarkoitus esittää solvauksia tai törkeyksiä toisista ihmisistä. Lain mukaan sananvapaudella ja mielipidevapaudella tarkoitetaan eri asioita. Sananvapaus ei ole ihmisen absoluuttinen oikeus. Sananvapaus tuo mukanaan vastuuta käyttämistään sanoista ja ilmaisuista. (Nyman 2010; Thorslund 2009, 111-112.)

Internetiä on mahdoton hallita kokonaisuutena sillä se on maailmanlaajuinen, hajanainen ja loputtoman suuri rakennelma. Kuitenkin eri operaattorit ja palveluntarjoajat ovat vastuussa pienistä osista Internetiä ja niillä on velvollisuus poistaa verkosta asiatonta materiaalia. Internet-käyttäytymistä koskevat samat lait kun muutakin toimintaa. Herjaaminen, uhkailu, solvaaminen ja rasismiin yllyttäminen ovat yhtä rangaistavia tekoja verkossa kuin tosimaailmassakin. (Korhonen 2003, 116-117.)

Yhteisöillä on suuri merkitys Internetin olemassaololle. Yhteisöjen suosio perustuu ihmisen muuttumattomalle tarpeelle muodostaa ja ylläpitää ihmissuhteita. Internet luo uudet mahdollisuudet vuorovaikutukseen, suhteiden luomiseen ja yhteydenpitoon ja etenkin nuoret ovat omaksuneet Internetin tärkeäksi viestinnän välineeksi. (Joensuu 2007, 43.)

Internet ja viestintäteknologia ovat mullistaneet kommunikaation ja ihmissuhteiden ylläpidon muodot ovat muuttaneet muotoaan tekniikan myötä. Kuten reaali maailmassakin verkon avulla ylläpidetään ihmissuhteita, jotka eroavat toisistaan tarkoituksen, tärkeyden ja sitoutumisen asteen mukaan. Reaali maailmassa ihmisen itsetunto vaikuttaa vuorovaikutukseen ja ihmissuhteiden ylläpitämiseen. Virtuaali maailma tarjoaa kaikenlaisille, niin rohkeille kuin ujoille, ihmisille fyysisistä piirteistä riippumatta vuorovaikutukseen rohkaisevan anonyymin toimintaympäristön, jossa arkojen asioiden ääreen päästään paljon nopeammin kuin reaali maailmassa. (Joensuu 2007, 26.)

Erään tutkimuksen mukaan Internetissä päästään dialogiin eli keskustelun korkeammalle tasolle. Kuitenkaan Internet ei korvaa täysin reaali maailman vuorovaikutusta, koska siitä puuttuu nonverbaali kehonkieli eli eleet ja ilmeet. Tutkimusten mukaan on voitu osoittaa, että Internetin välityksellä voidaan ilmaista, välittää ja tulkita tunteita sekä päästä syvälliseen ja tyydyttävään vuorovaikutukseen aivan kuten reaali maailmassa. (Joensuu 2007, 26-27.)

2.2 Nuoret ja verkkoyhteisöt

Nuoruus on elämänvaihe lapsuuden ja aikuisuuden välissä. Nuoruutta ikävaiheena ihmisen elämässä voidaan lähestyä biologian, sosiologian ja psykologian kautta. Nuoruus ajoittuu noin vuosien 12 ja 22 välille. Nuoruudessa voidaan erottaa eri ikävaiheita, jotka ovat varhaisnuoruus 11-14 -vuotiaana, keskinuoruus 15-18 -vuotiaana ja myöhäisnuoruus 19-25 -vuotiaana. Nuoruuden alkamista on helppo määrittellä murrosiän eli puberteetin tuomien fyysisten ja biologisten muutosten mukaan. Nuoruuden päättymistä ja vaihtumista aikuisuudeksi on vaikeampi rajata. Psykologiassa Erik H. Erikson määrittelee ihmisen elämää kehitysteorian kautta. Teorian mukaan ihminen kohtaa elämänsä aikana kahdeksan kehityskriisiä, joiden aikana hän ratkaisee kehitystehtäviä. Erik H. Eriksonin mukaan nuoruusvaihe on noin 12-22 -vuotiaana ja 22-30 -vuotiaita hän nimittää varhaisaikuisiksi. Nuoruus voidaan katsoa päättyneeksi aikuisille asetettujen kehitystehtävien kautta, jolloin nuori on saavuttanut aikuisen aseman. Kehitystehtävät ovat sidoksissa tiettyyn kulttuuriin ja yhteiskuntaan ja niiden ratkomisessa on yksilöllisiä vaihteluita. (Himberg, Laakso, Peltola, Näätänen & Vidjeskog 2003, 21-25; Rastas 2007, 49.)

Nuoruutta kuvataan ihmisen toiseksi syntymäksi sillä silloin ihmisen kehityksessä tapahtuu paljon niin fyysisiä kuin psyykkisiä muutoksia. Nuoruudessa ihminen kohtaa ihmissuhteiden kriisin, identiteettikriisin ja ideologisen kriisin. Nuoruuden kehitystehtävät ovat ruumiinkuvan jäsentäminen uudelleen, vanhemmista irrottautuminen, lopullisen identiteetin saavuttaminen sekä maailmankuvan täydentäminen. Nuoruudelle on ominaista oma kulttuuri ja elämäntapa. Nuoruudessa ihminen kyseenalaistaa vanhempien ja muiden auktoriteettien asemaa ja saattaa kapinoida näitä vastaan. Nuoruudessa ystävien ja perheen ulkopuolisten suhteiden merkitys kasvaa ja nuori kokeilee erilaisia rooleja hakiessaan ja rakentaessaan eheää identiteettiään. (Himberg ym. 2003, 90-107.) Nuorisolaissa määritellään kaikki alle 29-vuotiaat nuoriksi. (Nuorisolaki 2006 § 2.)

Nuoret ovat teknologian edelläkävijöitä. Nuoret omaksuvat nopeasti kehittyvän teknologian innovaatioita ja käyttävät niitä ennakkoluulottomasti ja pelottomasti. Nuoret ovat oppineet nopeasti käyttämään tietokoneita ja verkkoa niin huihin kuin hyötyyn. Joensuu kirjoittaa, että Suomessa kasvaa Internetin ajan sen monipuolisissa ja valvomattomista verkostoissa varttunut

digitaalinen sukupolvi. (Joensuu 2007, 5-7.) Internetistä on muodostunut nuorille sellainen sosiaalinen verkosto mitä koti, koulu ja harrastuksetkin ovat. Suurella osalla nuorista on Internet-yhteys kotonaan, mikä mahdollistaa kanssakäymisen muiden kanssa eri nuorten tiloissa riippumatta ajasta ja paikasta. (Mattila 2006, 150.)

Käsitteenä virtuaaliyhteisö on melko nuori. Virtuaaliyhteisöistä alettiin puhua 1990-luvulla verkossa tapahtuvien ihmisten yhteenliittymisten kuvaamiseksi. Sana virtuaalinen on vastakohta konkreettiselle. Nykyään puhutaankin enemmän verkkoyhteisöistä, koska verkossa toimivat yhteisöt ovat yhtä todellisia kuin reaali maailmassa olevat yhteisöt. Internetissä olevia yhteisöistä puhutaan eri käsittein kuten verkko-, virtuaali- ja Internet ja online-yhteisöistä ja sosiaalisesta mediasta. (Joensuu 2007, 44.)

Yhteisöllä voidaan tarkoittaa hyvin erikokoisia ryhmiä riippuen näkökulmasta. Pienimmillään yhteisö voi olla perhe ja laajimmillaan koko maailma. Käsitteenä yhteisö viittaa ihmisten väliseen vuorovaikutuksen ilmenemismuotoon ja - tapaan eli yhteisöllisyyteen. Yhteisö voi olla esimerkiksi samalla alueella asuvat ihmiset tai samoja kokemuksia tai mielipiteitä omaavat ihmiset. Tietoverkkojen kautta ihmiset voivat olla vuorovaikutuksessa keskenään ja kuulua erilaisiin yhteisöihin, vaikka niiden jäsenet sijaitsisivat fyysisesti eri valtioissa. (Joensuu 2007, 35.)

Internet ja yhteisöllisyys kietoutuvat toisiinsa kahdella tavalla. Internet on luonut jo olemassa oleville yhteisöille uudet mahdollisuudet viestintään ja toimintaan. Tämän lisäksi Internet on tuonut uuden ympäristön ja alustan uusien yhteisöjen ja ryhmien muodostamiselle. Yhteisö ei tarvitse fyysistä ilmenemis- tai kokoontumispaikkaa vaan yhteisö voi olla olemassa ja toimiva sen jäsenten kokemusten kautta. (Joensuu 2007, 35, 43.) Internetissä toimivat yhteisöt voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Ensimmäinen ryhmämuoto on ryhmä, jonka jäsenet entuudestaan tuntevat toisensa ja käyttävät verkkoa fyysisten tapaamisten välillä olevaan yhteydenpitoon. Toinen on ryhmä, jonka jäsenet eivät tunne toisiaan reaali maailmassa ja ryhmässä keskustellaan yhteisistä kiinnostuksen kohteista ja myöhemmin järjestetään tapaamisia todellisuudessa. Kolmas ryhmämuoto on yhteisö, jossa jäsenet ovat tuntemattomia toisilleen ja keskustelevat vain verkon välityksellä. (Joensuu 2007, 43.)

Verkkoyhteisöt toimivat vertaisryhminä, joiden merkitys kasvaa huomattavasti nuoruudessa. Nuoruusvaiheessa ihminen alkaa kyseenalaistaa vanhempiensa arvomaailmaa ja oman elämän ja sen sisältöjen merkitykset kasvavat. Nuoruuden kehitystehtäviä ovat itsenäisyyteen pyrkiminen ja perheestä irrottautuminen. Nuoren sosiaalinen identiteetti rakentuu eri ryhmäjäsenyyksien avulla liittymällä ja erottamalla. Tässä ikävaiheessa nuori kiinnittyy tiukemmin sellaisiin perheen ulkopuolisiin ympäristöihin ja ryhmiin, joissa hän viettää aikaa ja joihin hän kokee kuuluvansa. Se, mihin nuori kuuluu ja ei kuulu, kuka hän on ja millainen

hän ei halua olla, kehen samaistuu ja kehen ei samastu, muodostaa nuorten käsitystä itsestään. Nuori sosiaalistuu vertaisryhmissä ja omaksuu erilaisia rooleja ja toimintakulttuureja. Tämän identiteetin turvin ihminen elää ja kehittyy läpi koko elämänsä. Ryhmä tarjoaa nuorelle turvaa ja edesauttaa elämässä selviämistä. Nuoruuteen kuuluu erilaisten roolien kokeileminen. Verkko nähdään paikkana, jossa nuori voi kokeilla erilaisia rooleja ja kehittää kommunikointikykyjään anonyymisti ja turvallisesti. (Joensuu 2007, 8-9; Mattila 2006, 149.) Kangas (2002, 131-152) kirjoittaa, että verkossa nuori voi toteuttaa vanhemmilta pimennossa olevaa valvomatonta verkkoelämää, joka ei vaikuta hänen arkielämäänsä. Joensuu (2007, 69) taas perustelee verkossa tapahtuvan vuorovaikutuksen olevan merkityksellistä nuoren arkielämään tosimaailmassa, koska verkkoyhteisöissä tapahtuu inhimillistä vuorovaikutusta, mikä tekee verkkosuhteista nuorille yhtä todellisia ja tärkeitä kuin reaaliworldissa. Itse väittäisin samaa kuin Joensuu sillä miksei verkossa kohdatut asiat vaikuttaisi meihin tai tuntuisi yhtä todellisilta kuin tosimaailmassa?

Varhaisnuoruudessa kehittyy ihmisen kyky itsearviointiin. Vertaisryhmien ja muiden nuorten mielipiteiden kautta nuori peilaa omaa minäkuvaansa ja kehittää identiteettiään. Nuori on riippuvainen ryhmästään ja sen muista jäsenistä. Muiden nuorten arviointi vaikuttaa vahvasti nuoren itsearvostukseen ja -luottamukseen, tunne-elämän kehitykseen sekä asemaan itsestä sosiaalisissa suhteissa. Kaverisuhteilla on tutkitusti vaikutusta nuoren mielialaan ja koulussa pärjäämiseen niin positiivisesti kuin negatiivisesti. Nuoruuteen kuuluu ihannoiti ja pyrkimys samankaltaisuuteen. Kuitenkin itsenäistymisen kehittymisen myötä samanlaisuuden ihannoiti muuttuu vähitellen yksilöllisyyden tavoitteluksi myös nuoren omien ryhmien sisällä. (Joensuu 2007, 21.) Aikuiset näkevät usein nuorten ryhmänmuodostuksen tapahtuvan muun muassa iän, kehitystason tai henkilön ominaisuuksien kautta. Ikä ei ole ainoa peruste, jonka mukaan nuoret muodostavat ryhmiä. Nuori kokee vertaisekseen henkilön, jonka kanssa voi keskustella, jakaa asioista, toimia ja tulla kuulluksi. (Mattila 2006, 149.)

Internetissä nuoret voivat kokeilla eri rooleja, kuulua ja saada arvostuksen kokemuksia eri yhteisöissä ja näin rakentaa todellista minäänsä. Tutkimuksen mukaan tämä voidaan nähdä myös uhkana nuoren identiteetin muodostukselle. Nuoruuden kehitystehtävänä on luoda pysyvä identiteetti. Internetissä anonyymisti harjoitettu eri rooleilla leikkittely saattaa aiheuttaa roolien ja identiteetin hajaannusta. Nuoret itse kokevat Internetin turvallisena ja positiivisena ”leikkikenttänä”. Haasteena nykyisessä verkko- ja mediamaailmassa on riittävän medianlukutaidon puute. Jos nuori ei osaa katsoa Internetin ja median sisältöjä kriittisesti ja kyseenalaistaen, voi hän joutua niiden armoille. (Joensuu 2007, 28.)

Sosialisaatiota eli käyttäytymiskulttuurin omaksumista tapahtuu erilaisissa ryhmissä ja yhteisöissä, joihin nuori kuuluu. Sosialisaatio on prosessi, jossa nuori oppii ympäröivän maailman ja yhteisön tärkeimpiä ajattelutapoja, arvoja ja sääntöjä. Opetuksella ja

kasvatuksella voidaan vaikuttaa sosialisatioon, mutta paljon tapahtuu myös tiedostamattomasti toimintatapojen kautta. Aiemmin sosialisatiolla on tarkoitettu lähinnä sitä, kuinka kulttuuri siirtyy sukupolvelta toiselle. Nykyään sosiologia nähdään kuitenkin sukupolvien välisenä vuorovaikutusprosessina, jossa lapset ja nuoret eivät ole vain tietoa vastaanottavia objekteja, vaan muokkaavat yhteiskunnan aktiivisina toimijoina ympäröivää maailmaa ja yhteisöä. (Joensuu 2007, 21-22.)

Sosialisatioon vaikuttavat erilaiset tekijät. Sosialisatio jaetaan kahteen osaan. Primaarisosialisatioon kuuluu perhe ja siellä opitut arvot ja normit luovat perustan yksilön sosiaaliselle ja persoonalliselle olemassaololle. Perheen lisäksi yksilön sosialisatioon vaikuttaa sekundaarisosialisatio eli muut yhteisöt ja ryhmät kuten koulu, työpaikka ja vertaisryhmät. Edellä mainitut sekundaariyhmän vaikuttavat ja muokkaavat primaarisosiasiaation luomia mielikuvia ja arvoja. Media ja sen luomat mielikuvat ihmisistä ja maailmasta muokkaavat sekundaarisosiasiaatiota. Sekundaarisosiasiaation merkitys on lisääntynyt huomattavasti median ja muiden ryhmien määrän lisääntyessä sekä niiden merkityksen kasvaessa. Internet on tuonut uuden tekijän sosialisatioprosessiin. Sitä, miten paljon Internet ja sen yhteisöissä tapahtuva vuorovaikutus vaikuttavat ihmisen sosialisatioon, ei vielä hyvin tunneta. Mediateknologian johdosta sosialisatioprosessi on muuttunut, kun nuoret voivat pitää yhteyttä kavereihinsa ja vertaisryhmiinsä ajasta ja paikasta riippumatta. (Joensuu 2007, 22.)

Nuoret kokevat Internetin luonnolliseksi tilaksi, joka mahdollistaa yhteistoiminnan ja keskustelun kaiken ikäisten kanssa. Kangas ja Kuure (2003, 8) kuvaavat, että verkon yhteisöillä on suuri merkitys jo 10-13 -vuotiaille, koska verkossa vuorovaikutus mahdollistuu eri ikäisten ihmisten kanssa. Tutkijoiden kokemusten mukaan 10-13 -vuotiaat nuoret kokevat Internetissä suuria elämyksiä ja hyväksyntää, koska he pystyvät keskustelemaan siellä itseään vanhempien nuorten kanssa. Esimerkiksi Hotelli Kultakala -chatissa keskustelelee niin 10- kuin 30 -vuotiaita. (Kangas & Kuure 2003, 8.)

Verkkoyhteisöissä toimitaan samoista syistä kun reaali maailman yhteisöissäkin. Ihmiset toimivat verkkoyhteisöissä muun muassa yhteenkuuluvuuden tunteen, vuorovaikutuksen, rehellisyyden, luottamuksen, avoimuuden, tasavertaisuuden ja toisten antaman tuen ja avun vuoksi. Lisäksi vuorovaikutuksen verkkoyhteisöissä mahdollistavat tekniset laitteet ja yhteydet sekä toiminnan helppous, nopeus ja käytettävyys. Verkon tiloissa tapahtuvassa kanssakäymisessä on olennaista se, että kommunikoijat ovat oikeita ihmisiä. Verkkoyhteisöihin kuulutaan niin vapaa-aikaan liittyvissä kysymyksissä kuin opiskelussa ja työssä. (Heinonen 2008, 18, 55, 62.) Internetin ja median myötä on keskusteltu ihmisten välisen fyysisen kommunikoinnin vähenemisestä. Kotilainen ja Sihvonen (2006, 169) ovat sitä

mieltä, että verkkoyhteisöt edustavat uudenlaista halua kuulua johonkin. Uhkakuvat yhteisöllisyyden katoamisesta eivät ole toteutuneet. (Kotilainen & Sihvonen 2006, 169.)

Heinonen (2008, 71) näkee nuorten verkkoyhteisöt oman persoonan jatkeena. Verkkoyhteisössä tapahtuvan toiminnan avulla voi kertoa itsestään ja kiinnostuksen kohteistaan. Verkkoyhteisöissä nuori voi myös kokeilla ja tehdä asioita ilman vastuuta ja seurauksia. Verkossa voi esimerkiksi tutustua omaan seksuaalisuuteensa tai kehittää ihmissuhdetaitojaan turvallisesti. Yksi verkkoyhteisöjen suosion syistä nuorten keskuudessa oli se, että nuoret kokivat voivansa seurustella verkossa ilman sosiaalisia, sukupuolisia tai seksuaalisia paineita. Jotkut nuorten suosimat verkkoyhteisöt, kuten Habbo Hotel voidaan nähdä myös leikin kautta. Toimiminen Habbo Hotelissa voi kertoa lasten ja nuorten kaipuusta lapsuuden leikkeihin. Toisaalta verkkoyhteisöissä voi turvallisesti kokeilla aikuisuutta ollen kuitenkin vielä turvallisesti lapsi. (Heinonen 2008, 72.)

IRC-Galleria toimii nuoren identiteetin kehittymisen välineenä. Palvelussa nuoret laittavat itsestään kuvia esille ja saavat palautetta itsestään. Keskeistä nuorten kuvagallerioiden käytössä on oman itsen tutkiminen, yhteisöllisyys, kokeilunhalu ja leikkiminen. Nuorilla kuvien laittaminen palveluun perustuu yhteiseen tekemiseen. Kommentoimalla toistensa kuvia ja keskustelemalla nuoret lisäävät tunnettavuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan. (Heinonen 2008, 144.)

Nuoret ovat aina halunneet erottautua vanhemmistaan käyttämällä sellaista kieltä, jota vanhemmat eivät ymmärrä. Nuoret käyttävät verkossa ja muissa viestintävälineissä heille ominaista kieltä hymiöineen ja sanalyhenteineen. Teknologia on tuonut nuorisolangille ympäristön kehittyä ja menestyä. (Joensuu 2007, 23.)

Internet luo monipuoliset mahdollisuudet löytää vertaisia ja samanhenkisiä ihmisiä. Nuoret kuuluvat erilaisiin yhteisöihin. Tytöt ja pojat suosivat erilaisia yhteisöjä. Yleisesti tyttöjen Internet-käyttäytyminen on sosiaalisempaa kuin poikien. Keskustelufoorumeilla ja yhteisöissä keskustellaan usein yhteisössä määritellystä aiheesta, mutta se ei ole välttämätöntä. Esimerkiksi poikia löytyy auto- ja moottoripyöräfoorumeilta, mutta niissä puhutaan paljon muustakin kuin autoista. Foorumilla pohditaan myös ensimmäisiä seksikokemuksia, ensimmäistä humalaa tai ihmissuhteisiin liittyviä asioita. Yhteisöissä ja foorumeilla voidaan keskustella omista kiinnostuksen kohteista samanhenkisten ihmisten kanssa, mutta samalla käydä vertaistuellista keskustelua elämän syvistäkin asioista muiden kanssa. Keskustelun aiheen lisäksi keskustelua käydään myös eettis-moraalisessa suunnassa. Verkkoyhteisöt ja keskustelufoorumit tarjoavat nuorelle hyvän ja turvallisen ympäristön keskustella mieltä painavista asioista ja nostavat keskusteluun esille näkökulmia menettämättä kasvoja tosielämässä. Verkkokeskustelut ovat siis usein monipuolisia. Yhteisön löytäminen Internetistä

vaatii hieman nokkeluutta, koska keskustelua voidaan käydä oudonkin otsikon alla. Hakurobottien avulla haluttu aihe löytyy kuitenkin varmasti. (Mattila 2006, 150-153.)

Kotilainen ja Sihvonen (2006, 158) kirjoittavat, että kulttuurisesti osalle nuoria on tärkeää olla esillä ja itsensä näyttäminen muille. Fyysiset nuorisotilat, vapaa-ajan viettoon tarkoitetut rakennukset ja katu ovat olleet nuorille luonnollisia esilläolon näyttämöitä, joissa nuorisokulttuuria on toteutettu. 2000-luvulla Internetin virtuaaliset tilat ja yhteisöt ovat tulleet fyysisten nuorisotilojen rinnalle. Verkkoyhteisöissä ja foorumeilla koetaan samanlaista yhteisöllisyyttä kuin esimerkiksi kadulla. Internet on tuonut lisäksi nuorille enemmän julkista tilaa kuin koskaan ennen. Juuri nuoret ovat löytäneet Internetin kuvagalleriasivustot ja ottaneet ne omikseen. Tässä kohtaa voisi kysyä: miksi nuoret haluavat olla esillä ja esiintyä Internetissä omalla nimellään ja kuvallaan kaikkien nähtävillä? Puhuuko tämä jotain siitä, että jokainen haluaisi olla edes hieman ”julkkis” tässä maailmassa?

2.3 IRC-Galleria nuorten sosiaalisena yhteisönä

IRC-Galleria (www.irc-galleria.net) toimii tutkimusympäristönäni, joten sen tuntemus ja sen merkityksen ymmärtäminen nuorille on tärkeää. IRC-Galleria on Sulake Dynamoid Oy:n kehittämä ja ylläpitämä suomalainen verkkoyhteisö nuorille ja nuorille aikuisille. IRC-Galleria perustettiin vuonna 2000 alun perin harrastustoimintana IRC eli Internet Relay Chat -ohjelman käyttäjiä varten, mutta nopeasti siitä kiinnostuivat myös muut kuin IRC:n käyttäjät. Vuodesta 2007 lähtien IRC-Galleriaa on ylläpitänyt Sulake Corporation Oy. (Sulake Corporation Oy 2010c.)

Nuorten keskuudessa IRC-Galleria on saanut lempinimen ”Galtsu”. IRC-Galleria toimii nuorten päivittäisenä kohtaamis- ja ajanviettopaikkana. Nuoret keskustelevat ja kommentoivat toisensa ajatuksia ja kuvia. Ensisijaisesti IRC-Galleriaa käytetään yhteydenpitoon ystävien kanssa, mutta moni on löytänyt palvelusta itselleen täysin uusia ystäviä. IRC-Gallerian peruskäyttö on ilmaista, mutta halutessaan käyttäjä voi ostaa itselleen maksullisia lisäominaisuuksia ja - palveluita. (Sulake Corporation Oy 2010c.) Keskeistä IRC-Galleriassa on, että palvelun käyttäjät kommunikoivat aktiivisesti toisensa kanssa eivätkä vain käytä palvelua kuva-albumina. (Safar 2009, 14).

IRC-Galleriassa jokaisella rekisteröityneellä käyttäjällä on oma sivu eli profiili. Profiiliin voi lisätä kuvia, musiikkia, videoita, kommentteja sekä kirjoittaa päiväkirjaa omasta elämästä. Kommunikointi IRC-Galleriassa tapahtuu kirjoittamalla kommentteja eli kommentoimalla toisen profiileissa olevia sisältöjä. Rekisteröityessään käyttäjä keksii itselleen nimimerkin, jolla palvelussa toimii ja joka näkyy kaikille IRC-Galleriaa selaileville. IRC-Galleriassa toimitaan nimimerkin takaa, mutta palvelussa ei ole kuitenkaan tarkoitus toimia anonyymisti

vaan oletuskuvan on oltava helposti tunnistettavissa. (Sulake Corporation Oy 2010c.) Omasta näkökulmastani yhtenä IRC-Gallerian haasteena onkin se, että käyttäjien kuvat näkyvät kaikille palvelua käyttäville sekä ulkopuolisille henkilöille ja kuka tahansa rekisteröitynyt voi kommentoida käyttäjien kuvia.

Profiilien lisäksi IRC-Galleriassa on lähes rajaton määrä erilaisia yhteisöjä, joihin voi halutessaan liittyä. Kuka tahansa voi perustaa yhteisön ja käyttäjä voi olla liittyneenä samanaikaisesti jopa sataan yhteisöön. Tällä hetkellä IRC-Galleriassa on yli miljoona eri yhteisöä ja määrä kasvaa jatkuvasti. Yhteisöjen tarkoitus on kertoa käyttäjien elämästä ja kiinnostuksen kohteista. Yhteisöjen avulla käyttäjät voivat ilmaista itseään ja kertoa, mistä ovat kiinnostuneita. Yhteisöjen avulla käyttäjä voi etsiä ja löytää samanhenkisiä ihmisiä. Yhteisöt, joihin käyttäjä on liittynyt, näkyvät hänen profiilisivullaan. Yhteisöissä keskustellaan kommentein yhteisön nimen kertomasta aiheesta. (Sulake Corporation Oy 2010b; Sulake Corporation Oy 2010c.) Yhteisön nimi voisi esimerkiksi olla ”Olen rasisti ja ylpeä siitä”.

IRC-Gallerialla on erilaisia sääntöjä ja linjauksia, miten palvelussa saa käyttäytyä ja miten ei. Esimerkiksi kaikenlainen loukkaava toiminta ja kommentointi ovat kiellettyjä. Toisia käyttäjiä ei saa kiusata, ahdistella, loukata, painostaa, häiritä tai uhkailla millään tavalla. Palveluun ei myös saa laittaa eroottista, rasistista, veristä, huumemyönteistä, väkivaltaista tai muuten loukkaavaa materiaalia. Kiellettyä ovat myös kaikki rasistiset, uskonnolliset tai muulla tavalla käännyttävät tai provosoivat kirjoitukset tai materiaalit, sekä kaikenlainen propaganda. (Sulake Corporation Oy 2010a; Sulake Corporation Oy 2010c.)

Rasismia tutkittaessa on hyvä tietää, millaisia linjauksia IRC-Gallerialla on liittyen siihen. IRC-Galleriassa noudatetaan Suomen lakia, mutta joissakin asioissa ollaan lakiakin tiukempia. IRC-Gallerian ylläpidolla on oikeus asettaa sääntöjä, joita käyttäjien tulee noudattaa. IRC-Galleria haluaa olla nuorten kohtaamispaikka, jossa voidaan keskustella myös vaikeista asioista. Tästä syystä IRC-Galleria ei halua määritellä mikä on hyväksyttävä mielipide ja mikä ei. IRC-Galleriassa käyttäjillä on oikeus liittyä esim. ”Skin head” -nimiseen yhteisöön, jossa käyttäjä ilmaisee olevansa jotain. Kaikki sellaiset yhteisöjen nimet, joissa yllytetään tai houkuteltaan tekemään jotain rikollista, ovat täysin kiellettyjä. Esimerkiksi yhteisö, jonka nimi olisi ”ammutaan kaikki ryssät” olisi ehdottomasti kielletty. (Safar 2009, 14-15.)

IRC-Galleriaa ja sen sisältöjä valvotaan jatkuvasti. IRC-Gallerian ylläpidossa työskentelee tehtävänsä koulutettuja aikuisia, jotka selvittävät sääntörikkomuksia ja ilmoituksia toista kunnioittamattomasta toiminnasta. Ylläpito valvoo itse käyttäjien toimintaa, mutta pääasiassa käyttäjät itse ilmoittavat ylläpidolle epäasiallisesta toiminnasta. Käyttäjillä on siis mahdollisuus tehdä ilmoitus epäasiallisesta käyttäytymisestä tai materiaalista ylläpidolle, joka käsittelee jokaisen ilmoituksen. Lisäksi toimintaan on otettu mukaan järjestöjä, poliisi ja

vapaaehtoisia ohjaajia pitämään huolta siitä, että palvelussa toimitaan sääntöjen mukaisesti. (Sulake Corporation Oy 2010a; Sulake Corporation Oy 2010c.)

Rekisteröityessään IRC-Galleriaan käyttäjä hyväksyy palvelun käyttöehdot, joissa kerrotaan, mikä palvelu on ja miten siellä tulee käyttäytyä sekä minkälaista materiaalia palveluun saa ladata. Käyttöehdoissa myös kerrotaan mitä sääntöjä rikkovasta toiminnasta seuraa. Epäasiallisesta toiminnasta saattaa seurata esimerkiksi tunnuksen jäädyttäminen tietyksi ajaksi tai tunnuksen poistaminen kokonaan palvelusta. IRC-Gallerian ylläpito pyrkii puuttumaan kaikkeen epäkunnioittavaan ja -asialliseen toimintaan, mutta käyttäjien ja yhteisöjen, lisättyjen kuvien ja kommenttien suuren määrän vuoksi puuttuminen reaaliaikaisesti kaikkiin sääntörikkomuksiin on mahdotonta. (Sulake Corporation Oy 2010a; Sulake Corporation Oy 2010c.) Lisäksi esimerkiksi yhteisöjen nimistä on vaikea päätellä niiden sisältöä. Ylläpidon on siis luotettava, että käyttäjät ilmoittavat aktiivisesti loukkaavasta käyttäytymisestä tai yhteisön sisällöstä.

Monissa verkkopalveluissa toimitaan anonyymisti nimimerkin takaa. Erään tutkimuksen mukaan Internetissä luotuja identiteettejä vaalitaan ja kehitetään samoin kuin reaali maailmassakin. IRC-Galleriassa ja useassa muussa suosituksessa verkkoyhteisössä esiinnyttäen omalla tunnistettavissa olevalla kuvalla ja henkilökohtaisia tietoja voidaan julkaista kaikkien nähtäväksi. Näiden palveluiden valtava suosio nuorten keskuudessa on yllättänyt monet tutkijat sillä niissä ei toimita täysin anonyymisti. (Joensuu 2007, 31, 47-48.)

Verkossa on olemassa useita erilaisia viestintäohjelmia ja -sivustoja, jotka vastaavat erilaisiin tarpeisiin. Nuoret suosivat erityisesti monia reaaliaikaisia viestintäkanavia kuten Internetin chatteja, Inter Relay Chat-ohjelmaa sekä pikaviestiohjelmia kuten Messengeriä. Näiden lisäksi suosiossa ovat erilaiset keskustelufoorumit ja verkkoyhteisöt, joita IRC-Gallerian ohella ovat muun muassa Facebook, Habbo Hotel, My Space, Suomi24, Twitter, Demi.fi, ii2.org ja kuvake.net - palvelut. Blogit eli päiväkirjatyyppiset sivustot kuuluvat myös nuorten suosikkeihin. Uusia viestintäkanavia, sivustoja ja ohjelmia syntyy jatkuvasti lisää. Palvelut toimivat niin viestintävälineinä, mutta myös keinoina tuoda itseään julki Internetissä. (Joensuu 2007, 29-31; Salasuo 2007, 71-72.)

2.4 Tutkimuksia nuorista verkon ja sen yhteisöjen suurkuluttajina

Nuorten Internetin käyttöä ja käyttötottumuksia on tutkittu melko paljon. Tutkimuksia löytyy siitä, mitä nuoret pääasiassa Internetissä tekevät ja kuinka paljon aikaa siellä viettävät. Suuri osa tutkimuksesta tuntuu olevan määrällistä tutkimusta, joten syvällisempää tietoa nuorten omakohtaisista kokemuksista ja tuntemuksista Internetin suhteen ei juuri ole laadittu. Lasten

ja nuorten mielipiteitä sekä kokemuksia ei ole totuttu kysymään Internetiä ja muuta mediaa koskevassa tutkimuksessa. (Saarinen & Korhonen 2009, 14.)

Internet on nuorten suosima toimintaympäristö sukupuolesta riippumatta. Se vaikuttaa nuorten sosiaalisiin suhteisiin, niiden syntyyn, ylläpitoon ja niihin suhtautumiseen. Useat tutkimukset osoittavat lasten ja nuorten käyttävän hyvin aktiivisesti tietokoneita ja tietoverkkoja. (Joensuu 2007, 24-25.) Salasuo (2007, 71-72) kuvailee nuorten suhtautuvan uuteen teknologiaan pelottomasti, ennakkoluulottomasti ja kokeilunhaluisesti. Nuoret toimivat Internetissä monipuolisesti, luovasti ja käyttävät usein eri palveluita rinnakkain.

Vuonna 1999 tehtiin kyselytutkimus, jossa tutkittiin Internetin käyttöä 13-17 -vuotiaiden nuorten keskuudessa. Vastaajia oli yhteensä 700. Tutkimuksen mukaan 96 % kertoi käyttävänsä Internetiä ja joista suuri osa käytti sitä enemmän kuin kerran viikossa. Tulosten mukaan puolella vastanneista nuorista tietokone ja verkkoyhteys löytyivät omasta kotoa. Pelastakaa Lapset ry:n vuonna 2005 toteutettuun verkkokyselyyn vastasi 2243 13-15-vuotiaasta tyttöä ja poikaa. Tulosten mukaan Internetin käyttömäärä lisääntyi ja sitä alettiin pitää yhä tärkeämpänä osana elämää iän karttuessa. Internetin käyttömäärissä oli hajontaa; osa vastaajista käytti verkkoa vähän ja harvoin, kun taas osa määritteli itsensä Internetin suurkuluttajiksi. Niin tytöt kuin pojatkin käyttivät Internetiä yli kaksi tuntia päivässä, mutta suurkuluttajista hieman suurempi osa oli poikia. (Joensuu 2007, 24-25.)

Joensuu (2007: 52-53) on tutkinut 13-15-vuotiaiden nuorten Internetin käyttöä ja sen verkkoyhteisöjen merkitystä nuorille. Hän tutki vuonna 2005 yläasteikäisten nuorten Internetin käyttöä kontrolloidun lomakepohjaisen survey-kyselyn avulla. Kyselyyn osallistui yhteensä 53 13-15 -vuotiaasta nuorta, joista tyttöjä oli 28 ja poikia 25. Kyselyssä selvitettiin nuorten Internetin käyttöä, siellä vietettyä aikaa, missä he Internetiä käyttivät sekä mitä he verkossa tekivät ja miten sitä hyödynsivät. Lisäksi kyselyssä tutkittiin nuorten kokemuksia verkon yhteisöllisyydestä eli kokivatko nuoret kuuluvansa verkkoyhteisöihin ja miten tärkeinä ne niitä pitivät. (Joensuu 2007, 52-53.)

Joensuun kyselyn tulosten perusteella kaikki nuoret käyttivät ainakin jonkin verran Internetiä. Yli puolet nuorista käytti Internetiä noin kahdeksan tuntia viikossa eli hieman yli tunnin päivässä. Vastanneista nuorista kaikki käyttivät Internetiä surffailuun eli verkkosivuilla kiertelemiseen ilman sen suurempaa tarkoitusta. Nuoret mieltävät verkon omaksi tilakseen. Joensuun kyselyn vastausten perusteella suurin osa nuorista koki kuuluvansa verkkoyhteisöön tai -yhteisöihin. Kaikki vastaajat kertoivat käyttävänsä verkon galleriasivustoja. Kolme neljästä käytti IRC-Galleriaa tai ii2.org -palvelua ja puolet vastaajista ilmoitti viihtävänsä verkkoyhteisöissä joko usein ja jatkuvasti. Verkkoyhteisöjen avulla yhteyttä pidettiin niin

omalla paikkakunnalla kuin muualla asuviin ystäviin. Tulosten perusteella verkossa tapahtuu todella paljon nuorten kokemaa yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta. (Joensuu 2007, 54-67.)

Sami Myllyniemi (2009, 90-92) on tutkinut nuorten vapaa-ajantoimintaa. Tutkimustulokset osoittivat että nuorten kanssakäyminen verkossa on toistuvaa. Tutkimuksen kyselyyn vastanneista 10-14-vuotiaista ja 15-19-vuotiaista nuorista 80 % oli ystäviinsä yhteydessä verkon kautta päivittäin. 20-24-vuotiaiden ja 25-29-vuotiaiden joukossa luku oli yli 50 %. Nuorten netinkäytöstä samansuuntaisia tuloksia on saanut myös Mikko Salasuo. Salasuon (2007, 71) tutkimuksen mukaan 80 % 13-18 -vuotiaista nuorista käyttää Internetiä. Taloustutkimuksen Internet Tracking -tutkimuksen mukaan kaksi kolmesta 15-24-vuotiaasta nuoresta käytti pikaviestipalveluita kuten Messengeriä. Puolet heistä harrasti chattailua. 15-24-vuotiaista nuorista 90 % käytti Internetiä keskimäärin 10 tuntia viikossa. Internetin käyttö on nuorten keskuudessa suurempaa kuin missään muussa ikäluokassa. (Salasuo 2007, 71-72.)

Useimmilla alle 20-vuotiailla suomalaisilla nuorilla on kotona käytössään erilaisia mediavälineitä kuten tietokone, kännykkä, televisio ja pelikonsoli. Myös 8-10 -vuotiaat ovat omaksuneet arkeensa näitä välineitä. Nuorten keskuudessa tärkeimmät viestimet ovat tietoverkko ja kännykkä. Ne ohittivat 2000-luvulla jo television suosion. Tutkimusten mukaan nuoret kommunikoivat verkossa yhä enemmän ja muodostavat omia yhteisöjään ja ylläpitävät ihmissuhteitaan verkossa. Nuoria ei voida kuitenkaan pitää yhdenmukaisina verkkokäyttäjinä. Verkon käytössä ja mediaympäristöissä on eroja, joihin vaikuttavat perhe-elämään ja harrastuksiin liittyvät kulttuuriset perinteet. Kaikki nuoret eivät suinkaan käytä Internetiä. Esimerkiksi Suomen Kuntaliitto on selvityksessään jaotellut suomalaisnuoret verkon teho-, aktiivi-, satunnais- ja passiivikäyttäjiin. (Kotilainen & Sihvonen 2006, 161.)

Maahanmuuttajien Internetin käyttöä on tutkittu vähän niin Suomessa kuin muissa Pohjoismaissa. Useissa pohjoismaisissa tutkimuksissa on todettu maahanmuuttajanuorten ja toisen sukupolven maahanmuuttajien käyttävän Internetiä ja verkkoyhteisöjä siinä missä maan kantaväestönkin nuoret. Maahanmuuttajataustaiset nuoret omaksuvat nopeasti asuinmaansa Internet- ja viestintäkulttuurin. (Maasilta, Simola & Heurlin 2008, 14-18.)

Maasillan ym. (2008, 51-53) tekemä tutkimus osoitti, että 77,8 % 20-39-vuotiaista maahanmuuttajista käyttää Internetiä yhteydenpitoon. Suuri osa maahanmuuttajista vierailee usein omalle kieliryhmälle tai uskonnolle suunnatuilla sivustoilla. Maahanmuuttajanuoret käyttivät melko aktiivisesti erilaisia pikaviest- ja chat-palveluja. Tutkimukseen vastanneista maahanmuuttajista 17,7 % kertoi kuuluvansa johonkin verkkoyhteisöön ja suurin osa heistä oli 15-39-vuotiaita. Merkittävää tutkimuksessa oli, että Internetin verkkoyhteisöt, erityisesti Facebook, mainittiin usein käytettävien verkkosivujen joukossa ja lisäksi alle 20-vuotiaat kertoivat vierailevansa monesti IRC-Galleriassa. Maahanmuuttajien Internetin käyttöön

vaikuttavat muun muassa maahantulon peruste, maassaoloaika, koulutustausta ja varallisuus. (Maasilta ym. 2008, 51-53.)

Opinnäytetyön tutkimusympäristö IRC-Galleria on Suomen käytetyimpiä WWW-palveluita. Erään tutkimuksen mukaan 99 % 13-16-vuotiaista nuorista käyttää Internetiä ja IRC-Galleria sisältyi kuuden suosituimman Internet-sivuston joukkoon 12-18-vuotiaiden nuorten keskuudessa. (Thorslund 2009, 15-17.) IRC-Gallerialla oli opinnäytetyön tekohetkellä yli 463 000 rekisteröitynyttä käyttäjää ja lähes 8 miljoonaa näkyvillä olevaa kuvaa. Rekisteröityneistä jäsenistä palveluun kirjautuu päivittäin lähes 70 % käyttäjistä ja 98 % kuukausittain. Palveluun lisätään joka päivä 70 000 uutta kuvaa, 1,5 miljoonaa kommenttia sekä 40 000 merkintää käyttäjien päiväkirjoihin. IRC-Gallerian käyttäjien keski-ikä on 21,65 vuotta. Käyttäjät jakaantuvat melko tasaisesti miehiin ja naisiin, mutta miesten osuus palvelussa on hieman suurempi. IRC-Galleriaan rekisteröitymisen alaikäraja on 12 vuotta eli sitä nuoremmat lapset eivät voi rekisteröityä palveluun edes vanhemman luvalla. Yläikärajaa IRC-Gallerissa ei ole. (Sulake Corporation Oy 2010a; Sulake Corporation Oy 2010b.)

Yhteisöllisyyden muodoissa oli eroja tyttöjen ja poikien välillä. Tyttöjen verkonkäyttö oli sosiaalisempaa kuin poikien. Tyttöjen keskuudessa suosittuja olivat galleriasivustot ja keskustelupalstat. Pojille pelit ja peliklaanit olivat tärkeämpiä kuin tytöille. Peliyhteisöt kuten Counter Strike muodostavat poikien keskuudessa suosittuja verkkoyhteisöjä. Tietotekniikan avulla verkkopelejä voi pelata reaaliaikaisesti suurellakin porukalla kuvan ja äänen kanssa. Poikien keskuudessa esimerkiksi pelaaminen täysin tuntemattomien ja ympäri maailmaa olevien ihmisten kanssa on tavallista. Pojat käyttivät Internetiä myös enemmän tiedonjakoon ja -siirtoon kuin tytöt. Kaikki nuoret käyttivät verkossa nuorille ominaista slangia eli hymiöitä tai sanalyhenteitä. (Joensuu 2007, 48, 54-67; Salasuo 2007, 71-72.)

Pelastakaa Lapset ry:n (2009, 14) tekemän Lapsen ääni -verkkokyselyn mukaan lapset ja nuoret hyödyntävät Internetiä omien ajatustensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen ja jakamiseen. Suurin osa kyselyyn vastanneista kirjoittaa keskustelupalstoille ja osallistuu erilaisiin kyselyihin. Kolme neljästä on kokenut saaneensa äänensä kuuluviin verkossa hyvin tai kohtalaisesti. (Pelastakaa Lapset ry 2009, 14.)

Internet ja kännykät ovat nuorten keskuudessa niin suosittuja, että niitä voidaan pitää itsestään selvinä elämään kuuluvina asioita eikä vain viestintävälineinä. Saarinen ja Korhokangas (2009, 20) osoittavat tutkimuksessaan, että enemmistö nuorista ei itse luokittele tietokoneen ja Internetin käyttöä harrastukseksi vaan ne ovat heille luonnollinen osa arkea. Internetiä käytetään lähes missä vain; niin työssä ja opiskelussa kuin vapaa-ajalla. Verkon avulla pidetään yhteyttä ystäviin sekä solmitaan aivan uusia ystävyysyhteistyösuhteita ja keskustellaan hyvin erilaisten ihmisten kanssa. Pelastakaa Lapset ry:n teettämän

verkkokyselyn mukaan puolet nuorista keskustelelee Internetissä täysin tuntemattomien ihmisten kanssa. (Joensuu 2007, 28.)

3 Rasismi ja siihen vaikuttaminen

3.1 Rasismin monimuotoisuus

Syrjinnän kohteeksi voi joutua kuka tahansa jotenkin normatiivisesta väestöstä erottuva. Tällaisia syrjintää kokevia ryhmiä ovat esimerkiksi kehitys- ja liikuntavammaiset, maahanmuuttajat ja etniset- ja seksuaalivähemmistöt. Syrjinnällä tarkoitetaan ihmisten erottelua ei-hyväksyttävien perustein. Syrjintää tapahtuu, jos yksilö joutuu jonkun syyn vuoksi vertailukelpoisessa tilanteessa tahallisesti tai tahattomasti muita huonompaan asemaan. (Scheinin 1996, 7-11; Korpi 1996, 133-134; Lehtonen 1996, 155-156.) Yhdenvertaisuuslain mukaan syrjinnän määritelmään kuuluu välitön, välillinen syrjintä, häirintä sekä ohje syrjiä. Välillistä syrjintää on esimerkiksi vaatetusta koskevat ohjeet kouluissa tai työpaikoilla. Syrjintä on aina toimintaa tai toimimatta jättämistä. (Markkula 2008, 5-6.)

Maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen kohtaamaa syrjintää kutsutaan etniseksi syrjinnäksi. Etnisellä syrjinnällä tarkoitetaan ihmisen tai ihmisryhmän erottelua ja syrjintää, joka johtuu henkilön ihonväristä, kielestä, kansallisuus- tai kulttuuritaustasta, uskonnosta tai etnisestä syntyperästä. Etnisen syrjinnän edellytyksenä on, että henkilöä on kohdeltu huonommin kuin toisia nimenomaan etnisen alkuperänsä takia. (Vähemmistövaltuutettu 2010.) Etnistä syrjintää Suomessa kokevat kaikki etniset vähemmistöt kuten romanit, suomenruotsalaiset, saamelaiset, vanhavenäläiset, tataarit ja juutalaiset sekä eri maahanmuuttajaryhmät. (Joronen & Salonen 2006, 18-20.)

Rasismi perustuu ideologiaan eri roduista, minkä vuoksi eri kansallisuuksista tulevat ihmiset voivat joutua syrjinnän kohteiksi. Rasismi ja etninen syrjintä kietoutuvat toisiinsa. Etnisen syrjinnän tavoitteena ei välttämättä ole toisen vahingoittaminen. Syrjintää on myös jonkun ryhmän suosiminen toisen ryhmän kustannuksella eli syrjintä on usein puolueellista. Välitön syrjintä ilmenee erilaisena kohteluna jonkin ei-hyväksyttävän ominaisuuden perusteella. Välillistä syrjintää tapahtuu silloin, kun toiminta tuottaa eriarvoisuutta ja syrjintää kuten institutionaalinen rasismi tekee. (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Vesala 2002, 29-30.) Etnisen syrjinnän taustalla saattaa olla rasistinen ideologia. Etnisen syrjinnän taustalla ei kuitenkaan aina ole rasistinen ideologia. (Markkula 2008, 5-6; Joronen & Salonen 2006, 17-18.)

Rasismi ja etninen syrjintä eivät ilmene ilman vallitsevan yhteiskunnan, kulttuurin, ilmapiirin ja politiikan tukea. Rasismiin on vaikea puuttua ja sitä on hankala vastustaa, jos ympäristö ei

halua muuttaa asenteitaan. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 29-30.) Rasismi ei ole ainoastaan yhteiskunnan kantaväestön harjoittamaa toimintaa etnisiä vähemmistöjä kohtaan vaan se on kaksisuuntainen prosessi ja jokainen voi olla rasistinen toista kohtaan. Eri etnisten vähemmistöryhmien välillä on rasismia ja vähemmistöt voivat toimia rasistisesti kantaväestöä kohtaan. Kuitenkin rasismi on yhteiskunnallinen ilmiö, joten vähemmistöjen harjoittama rasismi kantaväestöä kohtaan ei ole yhtä kestävää sillä yhteiskunnan rakenteet eivät sitä tue. Puurosen (2003, 194-195) mielestä vähemmistön ennakkoluuloista kantaväestöä kohtaan ei välttämättä voi käyttää nimitystä rasismi, koska niitä ei käytetä yhteiskunnassa vallanpitoa varten. (Puuronen 2003, 194-195.)

Rasismia määriteltessäni käytän erityisesti Rastaan, Liebkindin ja Jasinskaja-Lahden ym. tutkimuksia ja määritelmiä rasismista. 1930-luvulla rasismi käsitteenä lisääntyi natsien harjoittaman rotusorron myötä. Suomessa rasismia on enemmän tutkittu vasta 1990-luvulta lähtien skini-ilmion ja lisääntyneen maahanmuuton myötä. Tätä ennen keskustelu rasismista Suomessa on ollut vähäistä. Perho (2010, 24) luonnehtii väitöskirjassaan, että vuosituhaten vaihteessa rasismiin koettiin vähentyneen skini-ilmion rauhoituttua. Hän toteaa huolen rasismista nuorten keskuudessa olevan edelleen todellinen. Nuorten rasistiset asenteet ja ennakkoluulot eivät ole hävinneet eivätkä ne liity enää vain skinialakulttuuriin vaan nuorten elämään liittyvään murrokseen monikulttuurisuuden myötä. (Perho 2010, 24.)

Rasismia ja sen ilmenemistä Suomessa on tutkittu paljon ja monilla eri tieteenaloilla rikkoen niiden rajoja, mikä kertoo ilmiön moniulotteisuudesta. (Rastas 2005, 72.) Suomessa rasismiin käsitteestä on keskusteltu aiemmin lähinnä syrjintänä, suvaitsemattomuutena ja muukalaispelkona. Vuoden 1980 tietosanakirjassa rasismi määriteltiin rotusyrjintänä ja muukalaisvihana. Rotusyrjinnällä tarkoitettiin tasa-arvoisten ihmisoikeuksien kiistämistä väestöryhmältä sen fyysisten ominaisuuksien vuoksi. (Antikainen 1997, 78-79.)

Rasismiin taustalla on ajatus "ihmisroduista". Etnisyys on nykypäivän vastine "rodun" käsitteelle, mikä on hienovaraisempi tapa käsitellä kulttuurieroja. Rätty (2002, 45) kuvailee Huttusen kautta (kts. Huttunen 2005) kirjoittaa, että puhuttaessa etnisyydestä poissulkevana ja rodullistavana käsitteenä, voidaan pysyä keskustelussa kulttuurieroista. Etnisyudessa on kysymys ihmisen tavasta jäsentää itsensä suhteessa toisiin. Etnisyys liittyy siis lujasti toiseuden käsitteeseen. Etnisyudessa on subjektiivinen ja objektiivinen ulottuvuus. Objektiivisella etnisyydellä tarkoitetaan ulkoisesti havaittavia piirteitä kuten ihonväri, uskonto tai syntyperä. Subjektiivisella etnisyydellä puolestaan tarkoitetaan yksilön omaa näkemystä ja samaistumista johonkin ryhmään. Saman ryhmän jäsenillä voi olla erilaiset näkemykset syystä olla ryhmän jäsenenä. (Rätty, 2002, 45.) Liebkind (1997, 208-209) toteaa, että kuuluminen etniseen ryhmään leimaa usein henkilön koko elämän.

Moni tutkija kuten Rastas (2007, 13), Jasinskaja-Lahti, Liebkind ja Vesala (2002, 28-29) lähestyvät rasismia rodullistamisen kautta. Rasismin käsite on alun perin muodostunut ideologisesta rotu-ajattelusta, jonka mukaan kaikki maailman ihmiset voitaisiin jakaa syntyperänsä ja ulkoisten ominaisuuksiensa mukaan eri rotuihin. Rotuajattelu riitti arvottamaan eri rodun aseman ryhmien välisessä hierarkiassa. Rotuajattelu ja se, että ihmisiä ei voida jakaa eri rotuihin, on tieteessä todistettu virheelliseksi jo vuosikymmeniä sitten. Biologiasta ei löydy kestävästä perustaa ”rodulle”. Etniset erot ja kulttuuri ovat opittuja ja ihmisen luomia asioita. Kuitenkaan käsitteet ”rotu” ja ”rasismi” eivät ole poistuneet arkikielestämme. (Joronen & Salonen 2005, 15-16; Antikainen 1997, 79-81.)

Rasismia voidaan määritellä laajasti tai suppeasti. Suomen laki määrittelee rasismin melko suppeasti, jolloin vain selvästi rasistisiin toimiin voidaan puuttua. (Rastas 2005, 73.) Suppeasti määriteltynä rasismi on tietoisista ja tahallista erontekoa ja toimintaa, jonka tarkoituksena on tuottaa toiselle vahinkoa ja minkä lähtökohtana on rodullistaminen. Rastaa (2005, 72-74) mukaan rasismia täytyy määritellä laajemmin, koska se on moniulotteinen ja -muotoinen ilmiö ja siten vaikeasti tunnistettavissa.

Jasinskaja-Lahti ym. (2002, 28-29) kuvailevat, että rasismilla tarkoitetaan sarjaa kuvitelmia ja luuloja, joiden mukaan jokin ihmisryhmä on toista ryhmää moraalisesti, kulttuurisesti ja älyllisesti parempi ja ylivoimaisempi ja jonka ylivoimaiset ominaisuudet periytyvät sukupolvelta toiselle. Rasismin räikein ja vakavin muoto on ihmisoikeuksien riisto ”rodullistetulta” ryhmältä. Rasismi voidaan määritellä kielteiseksi kuvitelmiksi ja asenteiksi tiettyä ryhmää kohtaan. Rasismissa ihmisiä ei nähdä yksilöinä vaan oletetaan tiettyjen ominaisuuksien kuuluvan jokaiselle ryhmää edustavalle henkilölle. Rasistisen häirinnän ja väkivallan perimmäisenä syynä on kohteen etnisessä, uskonnollisessa, kansallisessa tai kulttuurisessa taustassa. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 28-29.) Rasismi poikkeaa muusta syrjinnästä ja epätasa-arvoa tuottavista ilmiöistä siten, että sen taustalla on stereotyyppinen oletus ja perustelu ihmisroduista ja siitä, miten ihmiset kyseisiin ryhmiin luokituvat. (Rastas 2007, 13.)

Rastaa (2007, 122) mielestä monikulttuurisuus ja rasismi ovat Suomeen pysyvästi jääneitä ilmiöitä. Monikulttuurisuudesta puhutaan usein maahanmuuton seurauksena unohtaen sen, että Suomessakin on aina ollut maahanmuuttajia ja eri kulttuureista tulevia ihmisiä. Monikulttuurisuus ei ole tila, joka joskus loppuu, vaan se on osa yhteiskuntaamme. Rasismi ei siis tule häviämään monikulttuurisuuden lisääntyessä. (Tuori 2010.)

Rasismi on aikaan ja paikkaan sidottua ja sitä ilmenee välittömästi ja välillisesti sekä tahallisen toiminnan ohella paljon tiedostamattomasti sekä yhteiskuntamme rakenteissa. Rasismia on arjen vuorovaikutustilanteissa, aatteissa, ajattelutavoissa, asenteissa,

toiminnassa ja sen seurauksissa. Arjen rasismi näkyy muun muassa totuttuina käsitteinä, vitseinä sekä eleinä ja ilmeinä. Puuronen (2003, 193) painottaa, että arkipäivän rasismi on hyvin vaikeasti havaittavissa, sillä rutiininomaiset rasistiset käytännöt ovat kiinteä osa kansaväestön kulttuuria ja tapoja. Ihmiset sosiaalistuvat niihin kasvaessaan oman kulttuurinsa jäseniksi. Rasismi on usein myös henkilön subjektiivinen kokemus. Kaikenlaisella rasismilla on kuitenkin samat vahingoittavat seuraukset. (Puuronen 2003, 193.)

Rasismia voidaan määritellä biologian ja kulttuurierojen kautta. Kulttuurirasismien takana on uskomus, että kulttuuristen tapojen, arvojen ja uskontojen ei pitäisi sekoittua. (Markkula 2008, 4.) Timo Makkosen typologian mukaan rasismissa voidaan erottaa kolme pääulottuvuutta, jotka ovat ideologia, toiminta ja olosuhde. (Joronen & Salonen 2006, 15-17) Makkosen rasismi toimintana -ulottuvuudella tarkoitetaan sitä tietoista toimintaa, jonka päämääränä tai seurauksena on toisen ihmisen tai ryhmän ihmisoikeuksien vaarantaminen ja kieltäminen todellisten tai kuviteltujen ominaisuuksien takia. Makkosen mukaan rasistista toimintaa on kahta päätyyppiä, joista niin sanotulle perinteiselle rasismille tyypillistä on alistaminen ja kulttuurirasismille taas poissulkeminen. (Joronen & Salonen 2006, 15-17.)

Makkosen typologian kolmas ulottuvuus on rasismi olosuhteena. Sillä tarkoitetaan yhteiskunnan rakenteellista rasismia. Institutionaalinen rasismi ilmenee yhteiskunnan hallinnossa ja sen rakenteissa. Lait ja säädökset saattavat tuottaa sitä, että jonkin oikeudet eivät toteudu tasa-arvoisesti syntyperän vuoksi. Yhteiskuntamme rakenteet ja instituutiot kehittyvät ja muokkaantuvat hitaasti. Rakenteellisen rasismien vuoksi yhteiskunnan jäykät rakenteet saattavat asettaa etnisen vähemmistön edustajan ja maahanmuuttajan eriarvoiseen asemaan. Rakenteellinen rasismi ilmenee esimerkiksi siten, että maahanmuuttajat työllistyvät heikosti, koska heille ei ole tarjolla riittävästi suomen kielen opiskelumahdollisuuksia. (Joronen & Salonen 2006, 15-17.)

Liebkindin (1997, 206) mukaan syrjintä ja ennakkoluulot perustuvat rasismiin ja suvaitsemattomuuteen. Rasismi on tietoista pyrkimystä toisen ihmisryhmän oikeuksien riistoon. Suvaitsemattomuudella tarkoitetaan puhdasta erilaisuuden vieroksuntaa eli muukalaisvihaa. Rasismi vastustaa tasa-arvoa ja suvaitsemattomuus erilaisten vähemmistöryhmien itsemääräämisoikeutta. Näin rasismi ja muukalaisviha eivät ole synonyymejä, vaikka käsitteet ovat hyvin kietoutuneita toisiinsa.

Rasismi koskettaa koko yhteiskuntaa ja on turha väittää ettei sitä olisi. Vakavimmin rasismi koskettaa ihmisiä, joiden kuuluminen yhteiskuntaan tai ryhmään kyseenalaistetaan rasistisella toiminnalla. Rasismia kokevat ensisijaisesti maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt. Lisäksi rasismien kohteeksi voivat joutua maahanmuuttajien puoliset, heidän kanssaan työskentelevät tai muuten maahanmuuttajista myönteisesti ajattelevat. Rasismia kokevat myös ns. toisen

sukupolven maahanmuuttajat ja Suomeen muualta adoptoidut, vaikka he saattavat olla Suomessa syntyneitä ja heillä on Suomen kansalaisuus. Jokin silti erottaa heidän suomalaisuudesta ja suomalaisesta identiteetistä, ja he joutuvat yhä uudelleen selittämään erilaista ulkonäköään. Rodullistamisprosessissa etnisyys ei ole ihmiselle valinnaista, vaan ihmisiä erotetaan toisistaan biologisten ja synnynnäisten ominaisuuksien mukaisesti. (Rastas 2002, 3-4.)

Rasismilla käsitteenä on vahva arvo- ja tunnelataus. Rasismin käsite on laimentunut ajan kuluessa, mutta toisaalta sitä halutaan käyttää voimistavana sanana kuvattaessa muutakin syrjintää. Nykyään puhutaan esimerkiksi paljon ikärasismista ja sukupuolirasismista. (Joronen & Salonen 2005, 15.) Monen mielestä puhuttaessa esimerkiksi ikärasismista ei kyse ole ollenkaan rasismista vaan muusta syrjinnästä. Jos kaikkea syrjintää nimitetään rasismiksi, ei voida tunnistaa niitä ilmiöitä, jotka johtuvat ihmisen juuri etnisyydestä. (Rastas 2005, 76.)

Rasismiin käsitteeseen kietoutuvat vahvasti ennakkoluulot, stereotypiat ja toiseus, joita voidaan lähestyä psykologian kautta. Asenteet, ennakkoluulot ja stereotypiat ovat mieliimme jääneitä kaavamaisia ja jäykkiä mielikuvia. Ne ovat liitoksissa toisiinsa ja usein muodostuvat vuorovaikutuksessa näkemistämme ja kuulemistamme asioista. Stereotypia on rooliskeema, joka kuvaa ihmistä sosiaalisessa ryhmässään. Stereotypiat ovat yleistyksiä esimerkiksi tietystä ihmisryhmästä, mikä ei välttämättä päde yksittäisen ihmisen kohdalla. (Lahikainen & Pirttilä-Backman 2004, 89-92; Talib 2002, 97-98.)

Asenteet ovat yksilön yhtenäisiä ajattelu- ja suhtautumistapoja, jotka auttavat meitä selittämään ja ymmärtämään maailmaa. Asenteet ovat suunnattuja yhteen kohteeseen ja ne vaihtelevat myönteisestä kielteiseen. Asenteiden sanotaan toimivan rauhoittavasti ja palvelevan minän eheyttä ristiriitaisissa tilanteissa. Jyrkkien asenteiden katsotaan liittyvän mustavalkoajatteluun ja uhan tunteeseen. Jyrkillä asenteellisuuksilla yksilö ilmentää omaa huonommuuden kokemustaan tai pelkoa oman aseman uhatuksi joutumista. Esimerkiksi Suomessa ihmiset, jotka suhtautuvat kielteisesti pakolaisiin, kokevat oman paikkansa uhatuksi. Heidän ajattelunsa on mustavalkoista, jolloin esimerkiksi ajatus ”maahanmuuttajat vievät työpaikat suomalaisilta” helpottaa olotilaa. Tutkimusten mukaan asenteet liittyvät tietyn kohteen arvioimiseen, mistä henkilöllä on jo jonkinlainen ennakkokäsitys. Tämän takia asenne voi olla hyvinkin jäykkä ja joustamaton. Asenteet muuttuvat hitaasti skeemojen muuttuessa. Asenteet kertovat paljon ihmisestä. Niiden avulla voimme kertoa arvoistamme ja maailmankuvastamme. Asenteet voivat heijastaa omia pelkojamme tai ne suojelevat minäkuvaamme asialta, josta tietoutemme on vähäistä. Asenteet kuitenkin usein estävät meitä näkemästä asioiden muita näkökantoja ja monipuolisuutta. (Lahikainen ym., 89-92; Talib 2002: 97-98; Niemelä ym. 2003: 35.)

Ennakkoluulot ovat asenteellisia ajatusvääristymiä sisäisissä malleissamme. Ennakkoluulolla tarkoitetaan arviointia ihmisestä, joka kuuluu johonkin tiettyyn sosiaaliseen ryhmään. Tyypillisimmin ennakkoluulot kohdistuvat vieraisiin kulttuureihin ja eri ikäryhmiin. Ennakkoluulot ovat yleensä kielteisiä. Ennakkoluulojen ei uskoisi vaikuttavan niin paljon toimintaamme, kuin mitä ne oikeasti vaikuttavat. Ennakkoluuloja omaksutaan ympäristöstä jo lapsuudessa. Kontaktihypoteesin mukaisesti ennakkoluulot johtuvat siitä, ettemme saa tietoutta erilaisuudesta tarpeeksi. Jotta ihmiset voisivat lisätä suvaitsevaisuuttaan ja hälventää ennakkoluuloja, on heidän kohdattava ennakkoluulojensa kohteet tasa-arvoisissa asemissa. Kanssakäyminen vieraan kanssa vähentää ennakkoluuloja. Kertaluontoinen kontakti ei suvaitsevaisuuteen riitä. Ennakkoluulot voivat muuttua, mutta kukaan ei silti ole täysin ennakkoluuloton. Kaikilla on ennakkoluuloja, joten ennakkoluuloisuus ei välttämättä tarkoita rasismia. Täytyy osata kohdata ja ymmärtää toiseutta. Media on ennakkoluulojen maailmassa suuressa osassa. Media välittää tietämättämme paljon tietoa, joka saattaa edesauttaa ennakkoluulojen muodostumista. (Lahikainen ym. 2004, 94-97; Rätty 2002: 188.)

Toisuus kuvastaa sitä, miten koemme itsellemme vieraan asian. Me olemme niille toisille vieraita ja päinvastoin. Syrjinnässä on kyse usein ”me ja muut” -ajattelusta. Toisten olemassa olo ja sen havaitseminen synnyttää oman ryhmän eli meidän määrittelemisen. Toisuus ja sitä kautta etnisyys tulee esille vasta, kun ihminen kohtaa erilaisuutta ja on vuorovaikutuksessa ”toisten” kanssa. Kun määrittelemme samanlaisuutta, määrittelemme samalla erilaisuutta eli toiseutta. Toisuus on aina olemassa. Oikeastaan ei ole olemassakaan meitä, on vain heitä - toisia. Me edustamme niille toisille toisia. (Talib 2002, 35-37, 82.)

Ihmisen kohdatessa toiseutta, ovat hänen maailmankuvansa ja asenteensa koetuksella. Kun kulttuurit kohtaavat, oivaltaa ihminen moninaisuutta, jota hän ei ehkä ole ennen ajatellutkaan. Oman kulttuurishokin pohtiminen ja tiedostaminen auttaa ymmärtämään toiseutta. (Talib 2002, 35-37, 82.) Löytty (2005, 162) luonnehtii toiseutta kulttuurisidonnaiseksi ilmiöksi, joka kuvastaa myös yhteiskunnan valtasuhteita. Toisuus liittyy yhteiskunnan marginaaliryhmään, joka jotenkin eroaa valtaväestöstä. Toiseudessa ryhmien eroavaisuudet eivät jakaudu tasavertaisesti tai neutraalisti vaan valtaväestöstä erottuva on hierarkkisesti alempiarvoinen ”toinen”. Keskusteltaessa esimerkiksi eri kulttuureista usein nostetaan esille eroavaisuuksia jättäen huomioimatta tavalliset tai yhdistävät asiat. Usein jonkin yhden eron havaitseminen aktivoi joukon muita eroja, jotka perustuvat stereotyyppisiin käsityksiin ja ennakkoluuloihin. Kulttuurieroista johtuvat ongelmat liittyvät toiseuden pelkoon eli pelkoon kohdata erilaisuutta. Toiseuden pelko on liitoksissa oman identiteetin etsimiseen, mikä on postmodernissa ajassa hälventynyt. (Talib 2002, 35-37, 82. kts. myös Kulmala; Helne.)

3.2 Rasismi verkossa

Kiusaamisen eri ilmiöistä ja muodoista verkossa sekä ongelmista verkkoyhteisöissä on vähän tietoa. Miten nuoret kokevat sosiaaliset mediat ja verkkoyhteisöt? Minkälaisia ongelmia nuoret niissä toimiessaan kohtaavat? Verkkoyhteisöistä tarvitaan enemmän nuorten omaa kokemustietoa. Juuri rasismien ilmenemistä verkossa on tutkittu hyvin vähän. Kiusaamista lasten ja nuorten keskuudessa Internetissä on alettu tutkia ja tietoa nettikiusaamisesta (cyberbullying) on saatu jo paljon.

Soilamo (2006, 43) kuvailee Kuukan mukaan suomalaisen rasismien liittyvän kouluissa tapahtuvaan kiusaamiseen. Sen yleisimpinä esiintymismuotoina ovat esimerkiksi maahanmuuttajan erilaisuudesta johtuva nimittely ja systemaattinen ryhmän ulkopuolelle sulkeminen. Syrjitty ei usein itse ole perillä niistä rasismilähtöisistä syistä, joiden perusteella hän ei pääse muiden tavoin osalliseksi yhteiseen toimintaan. Oman näkemykseni mukaan kiusaaminen voi olla tahallista, mutta lapset eivät usein tiedä etnisen syrjinnän ja rasismien taustalla olevasta ideologiasta. Perustui kiusaaminen sitten mihin tahansa, on sillä aina samat vahingoittavat seuraukset. (Soilamo 2006, 43.) Lasten ja nuorten kokemaa rasismia on Suomessa tutkittu hyvin vähän. (Rastas 2007, 50.) Suomessa monikulttuurista koulumaailmaa ja lasten keskinäistä vuorovaikutusta on tutkittu jonkin verran. Tutkimuksissa on todettu rasismien olevan keskeinen ilmiö lasten keskuudessa, vaikka koulujen opetussuunnitelmissa ei puhuta rasismista ollenkaan. (Rastas 2007, 115.)

Kiusaaminen on hyvin moninaista, mutta usein kiusaamiseen syyksi kerrotaan kiusatun erilaisuus. Todellisuudessa erilaisuus voi olla tuotettua erilaisuutta, mikä muodostuu mielikuvista ja tarinoista. Erilaisuus tuotetaan pikkuhiljaa kiusatun ympärille ja lapset ja nuoret alkavat uskoa tähän todellisuuteen ja näin kiusaamiselle saadaan hyväksyttävä syy. Usein myös kiusattu alkaa uskoa tuotettuun erilaisuuteensa ja uskoo siten ansaitsevansa kiusaamisen. Kyselyn mukaan verkossa kiusaaminen on yleisempää kuin koulumatkoilla kiusaaminen. Lapset ja nuoret kokevat kiusaamista sekä Internetissä että koulussa. Nettikiusaaminen on usein liitoksissa koulu yhteisöön. Joissakin tapauksissa kiusattu ei kuitenkaan tiedä, kuka häntä netissä kiusaa. Netistä alkanut kiusaaminen voi myös levitä koulun tavalliseen arkeen. (Peura, Pelkonen & Kirves 2009, 7, 20-21.)

Joensuu (2007, 17) toteaa, että nuoret törmäävät netissä sellaisiin asioihin, joihin he eivät elämäkokemuksen puutteen vuoksi osaa suhtautua tai ovat epävarmoja miten niistä pitäisi ajatella. Mielestäsi rasismi verkkoyhteisöissä saattaa olla arkipäiväistynyt ilmiö, jota nuorten on vaikea käsitellä. Rasismien ilmenemistä Internet-sivustoilla yleisellä tasolla on tutkittu, mutta siitä miten netissä erityisesti nuorten suosimissa verkkoyhteisöissä kohdattuun rasismiin suhtaudutaan, ei ole tutkimusta.

Vastuuton Internetin käyttö, nopea tiedonsiirto ja anonymiteetti mahdollistavat uudenlaisia kiusaamisen ja henkisen väkivallan muotoja, muistuttaa Joensuu (2007, 16). Julkisuuteen on viime vuosina tullut useita nettikiusaamiseen liittyviä tapauksia, joissa netissä tapahtunut kiusaaminen on aiheuttanut sen uhreille suuria kärsimyksiä ja johtanut jopa itsemurhiin. Verkko on monipuolinen ympäristö, jossa uhatkin ovat moninaisia. Nuoret ovat nuoria kuten aina ennenkin, mutta verkko ja mediamaailman informaatiotulva ovat muuttaneet nuoren elämän sisältöjä. (Joensuu 2007, 16-17.)

Nuoret ovat teknisesti taitavia verkkokäyttäjiä, mutta kaikilla ei ole turvalliseen ja vastuullisen verkon käyttöön tarvittavia medianlukutaitoja. Verkossa tarvitaan myös käyttäytymissäantöjä ja arvojen punnitsemista. Median värittämässä maailmassa nuoret tarvitsevat uusia mediataitoja. Internetin käytön hyviin käyttäytymissäantöihin kuuluu kohteliaisuus verkkoyhteisöissä ja keskustelupalstoilla, vastuullinen toiminta, suhtautuminen kriittisesti verkon sisältöihin sekä ylipäätään lain noudattaminen. Kuitenkin puutteellisen medianlukutaidon tai todellisuuden ja ”virtuaalitodellisuuden” rajan hämärtyessä, voi nuori toimia verkossa ajattelemattomasti tai tahallisesti aiheuttaa häiriöitä verkossa toimimalla epäkohteliaasti. (Joensuu 2007, 68; Kotilainen & Sihvonen 2006, 162.)

Internetin uhkista ja riskeistä on erilaisia näkemyksiä. Viime aikoina julkisessa keskustelussa on ollut pinnalla esimerkiksi verkossa tapahtuva kiusaaminen, nettiriippuvuus ja verkossa vaanivat pedofiilit. Eräät tutkijat ovat sitä mieltä, että nämä riskit ovat olemassa, mutta verkossa tapahtuvia asioita usein liioitellaan ja niihin tartutaan herkemmin kuin todellisessa maailmassa. Tietoverkkoja voidaan käyttää turvallisesti käyttäen palomureja ja virustorjuntaa, mutta kuitenkin eniten on kiinni verkon käyttäjän omasta vastuullisuudesta. Oppimalla turvallista verkon käyttöä ja tiedostamalla oman toiminnan seurauksia, on Internetin käyttö hyvin turvallista. Internetin turvallisuuteen liittyvät ongelmat johtuvat yleensä tiedon puutteesta ja vääränlaisesta käytöstä. Vanhemmat ovat vastuussa lapsistaan, mutta ongelmana on, että he eivät aina pysty opettamaan lapsilleen turvallista verkon käyttöä. Vanhempia tarvitaan lasten ja nuorten tueksi pohtimaan käyttäytymissäantöjä ja arvokysymyksiä. Viime aikoina on toteutettu erilaisia hankkeita vanhempien, lasten ja nuorten turvallisen verkkokäytön lisäämiseksi. (Joensuu 2007, 15-16.)

Verkko vapauttaa estoista ja siellä itsensä ilmaiseminen on helpompaa kuin reaali maailmassa. Heinosen (2008, 66-68) tutkimuksessa nousi esille, että verkossa sanotaan paljon helpommin sellaisia intiimejä ja negatiivisia asioita, joita kasvokkain ei uskaltaisi sanoa. Verkossa syntyvä estottomuus mahdollistaa niin hyvään ja pahaan. (Heinonen 2008, 153.) Verkossa tapahtuva rasismi perustuu todellisessa maailmassa olevaan rasismiin. Verkossa sen muoto voi tosin muuttua raaemmaksi, koska verkko mahdollistaa syrjinnän ja haukkumisen ilman, että

kiusaajan tarvitsee katsoa uhriaan silmiin. Kiusaamisessa kiusaaja usein tietää tekevänsä väärin ja todellinen vuorovaikutus uhrin kanssa hankaloittaa kiusaamista. Verkko on madaltanut kynnyksiä kiusata ja on tehnyt siitä entistä helpompaa. Verkossa tapahtuvaan häirintään voidaan puuttua, jos tapahtumista on jäänyt muistijälki verkkoon tai tietokoneelle. Kuitenkin verkossa tapahtuva kiusaaminen voi saada suuret mittasuhteet, jolloin kiusaamista voi olla vaikea jäljittää. (Thorslund 2009, 52-53)

NoRa - No Racism -hankkeeseen on tehty yksi opinnäytetyö, jossa on selvitetty yleisemmällä tasolla millaisia rasistisia ilmiöitä verkkonuorisotyöntekijät kohtaavat nuorten suosimissa verkkonuorisotiloilla IRC-Galleriassa ja Habbossa. Safarin (2009, 2) tutkimustulokset osoittavat, että rasismi ilmenee näissä yhteisöissä muun muassa arkipäivän rasismina, nimittelynä, haukkumisena, vitseinä, rasistisina tilastatuksina, symboleina, nimimerkkeinä sekä ryhmien ja yhteisöjen niminä sekä myös tiedostamattomana rasismina. Itseäni tutkimustuloksissa hätkähdytti numerologinen ja symbolinen rasismi, joka näkyy erityisesti IRC-Galleriassa. Esimerkiksi nimimerkeissä ja yhteisöjen nimissä käytettävät kirjain- tai numeroyhdistelmät ja lyhenteet viittaavat uusnatsismiin, mikä on yleensä tahallisen rasismin muoto. Tällaista rasismia asiasta tietämättömän on vaikea havaita, minkä vuoksi siihen puuttuminen on haastavaa.

Nuorten vanhemmilla on liian vähän tietoa Internetin ja sosiaalisten verkko-yhteisöjen sisällöistä. Lisäksi maahanmuuttajanuorten asemaa vaikeuttaa se, että lapset ja nuoret kotoutuvat Suomeen ja oppivat kielen paljon nopeammin kuin heidän vanhempansa. Maahanmuuttajanuorten vanhemmat saattavat olla luku- ja kirjoitustaidottomia tai eivät muuten ole tietoisia Internetin sisällöistä. Internetin käyttö on suurelle osalle aikuisista maahanmuuttajista vierasta, mikä vaikuttaa heidän vanhemmuuteensa sillä Internet saattaa aiheuttaa ristiriitoja vanhempien ja nuorten välille. Huomiotta usein jäävät myös toisen sukupolven maahanmuuttajat. He käyttävät Internetiä usein siinä missä suomalaisetkin nuoret. Maahanmuuttajanuorten vanhempien kielitaidon tai Internet-tietämyksen puutteen vuoksi näillä nuorilla ei ole tahoja, jolle kertoa kokemuksistaan.

Nuoria kehoitetaan olemaan Internetissä valppaana, kriittisiä sekä käyttämään sieltä lukemaansa tietoa kyseenalaistaen. Kuitenkin luulen, että monella aikuisella on sellainen käsitys Internetistä, että siellä tapahtuvaa toimintaa ei oteta yhtä vakavasti kuin ”todellisessa” maailmassa. Oma mielipiteeni on, että nuoret vaikuttavat ja osallistuvat yhteiskunnan toimintoihin hyvinkin aktiivisesti Internetissä, minkä vuoksi Internetissä saatetaan kohdata rajujakin vastakkainasetteluja ja kommentteja.

Verkosta löytyy tietoa, ryhmiä ja yhteisöjä lähes minkä tahansa teeman ympäriltä. Nuoret hakevat verkosta tietoa ja yhteisöllisyyttä. Nuorten toiminta jonkin asian tiimoilta voi

verkossa olla hyvinkin kollektiivista, jolloin nuoret toimivat yhteisöissään hyvin itsenäisesti kyseenalaistamatta ja kuulematta muita näkökantoja. Yhteisöt toimivat vertaistuen tilana, jossa paine kuulua yhteen samanmielisten kanssa on voimakasta. Verkkoyhteisöt voivat toimia esimerkiksi monikulttuurisuuden vastustamisen tilana. Myös rasismia vastustavat perustavat omia yhteisöjään. Verkossa näkee usein vahvojakin vastakkainasetteluja eri asenteiden välillä. (Perho & Soto Godoy 2009, 134.)

Pelastakaa Lapset ry:n (2009, 8) Lapsen ääni -kyselyssä selvisi, että noin puolet vastanneista nuorista oli kohdannut verkossa ahdistavaa tai järkyttävää materiaalia. Materiaali liittyi useimmin väkivaltaan, seksiin ja rasismiin. Kyselyn tulokset tukivat myös sitä, että nettikiusaaminen on yleistynyt. Verkko oli koulun jälkeen seuraava ympäristö, jossa kiusaamista oli koettu. (Pelastakaa Lapset ry 2009, 8.) Pelastakaa Lapset ry:n ja Mannerheimin lastensuojeluliiton teettämässä kiusaamiskyselyissä ei ole eritelty kiusaamisen syitä ja perusteita, joten on vaikea sanoa mitkä kiusaamistapaukset voisivat johtua rasisista perusteista. Olisi mielenkiintoista teettää tutkimus kiusaamiseen johtaneista syistä, vaikka niiden voidaankin olettaa olevan hyvin moninaisia.

Rasismia ja etnistä syrjintää Internetissä on tutkittu jonkin verran, mutta usein rasismien kohteen kokemukset puuttuvat kokonaan. Anna-Maria Pekkinen (2005, 5) on tutkinut rasismia Internetissä ja kartoittanut erityisesti rasisista sivustoja, joita löytyy huomattavasti. Esimerkiksi skinheadit ovat julistaneet vihaansa täysin avoimesti useilla eri sivustoilla. Pekkinen mielenkiintoinen tutkimustulos oli, että verkossa tapahtuvassa keskustelussa usein kyse on omien mielipiteiden esille nostamisesta ja muiden ajatusten tyrmäämistä tai puolustamista. Keskustelupalstoille lähetetään verrattain harvoin sellaisia viestejä, joissa pyrittäisiin saamaan tietoa tai rakentavaa keskustelua. Verkkokeskusteluista puuttuu usein itse rasisistien viestien kohteiden ääni. Keskustelupalstojen rasisinen kirjoittelu kohdistuu pääasiassa maahanmuuttajiin; Pekkinen (2005, 42-43) kirjoittaa: ”Nettikeskusteluissa somalit eli *somput* ovat selkeästi vihan kohde numero yksi, ja hierarkiassa pykälää alempana ovat yhteen niputettuna joukkona *ählämit*, joihin saattavat kuulua edellä luetelluista etnisistä ryhmistä kaikki muut paitsi venäläiset, *ryssät*”. Suomen perinteisistä vähemmistöistä eniten kirjoitellaan romaneista lähinnä rasisistien vitsien muodossa. (Pekkinen 2005, 5-7, 42-43.)

Kuluneen vuoden aikana maahanmuutto on ollut yksi kuumien puheenaihe julkisuudessa. Keskustelun myötä esille on noussut entistä vahvemmin nettirasismi. Maahanmuuttokeskustelu Internetissä on räjähtänyt kahden vastakkaisen rintaman taisteluksi. Keskustelu maahanmuutosta, maahanmuuttajista ja rasismista on ollut hyvin räikeää Internetin keskustelupalsoilla kuten Homma Forumissa. Keskustelut ovat muuttuneet ajoittain hyvin rasisistiseksi muun muassa Sellon ampumistapauksen jälkeen. (HS 2010a)

Sananvapaudesta puhuttaessa täytyisi muistaa, että siihen liittyvä vastuu koskee myös Internetiä. Keskustelupalstoilla esiintyy usein rasistisia lausumia, jotka ovat niin törkeitä, että ne täyttävät rikoksen tunnusmerkistön. Esimerkiksi ”ryssä” ja ”neekeri” -sanojen käyttäminen ryhmistä on oikeuskäytännössä katsottu täyttävän kunnianloukkauksirikoksen tunnusmerkistön. Rikoksen törkeysastetta lisää näyttö ilmaisujen käyttäminen tahallisesti ja loukkaamistarkoituksessa. Rikoslaisissa on säädetty myös tietyt Internetissä levitettävät kuvat ja viestit kielletyiksi. Kriminalisointi ei kuitenkaan yksin riitä, vaan lakipykälää pitää pystyä soveltamaan myös käytännössä. (Marttinen 2010.)

Kansainväliset ihmisoikeussopimukset perustuvat syrjinnänkieltoon ja tasa-arvoon. Kaikenlainen eronteko, syrjintä ja rasismi etnisen alkuperän, ihonvärin, sukupuolen, kielen, uskonnon, poliittisen tai yhteiskunnallisen mielipiteen, kansallisen tai yhteiskunnallisen alkuperän, ominaisuuden, vakaumuksen tai muun tekijän perusteella, on tuomittavaa. (Joronen & Salonen 2006, 17-18.) Syrjinnänkielto ja rasisminvastaisuus näkyvät monissa niin kansainvälisissä kuin Suomen laeissa ja ohjelmissa. Suomen perustuslaissa määritellään tasa-arvo ja yleinen syrjinnän kieltö. Euroopan Unioni hyväksyi vuonna 2000 niin sanotun rotusyrjinnän direktiivin, joka kieltää välillisen ja välittömän syrjinnän etnisten taustan perusteella. Vuonna 2001 valtioneuvostossa laadittiin etnisen syrjinnän ja rasisminvastaisen toimintaohjelma, jonka mukaan rasismia ja etnistä syrjintää ja niiden kehittymistä seurataan systemaattisesti. Kotouttamislaki sisältää myös rasismien ehkäisemisen ja suvaitsevaisuuden edistämisen. Yhdenvertaisuuslaki kieltää kaikenlaisen syrjinnän. Laki velvoittaa viranomaiset ja toimijat toteuttamaan yhdenvertaisuutta sekä laatimaan yhdenvertaisuussuunnitelman. Vuonna 2001 Suomeen perustettiin vähemmistövaltuutetun toimisto, jonka tarkoituksena on valvoa yhdenvertaisuuslain toteutumista, vähemmistön oikeuksia ja toimia syrjinnän poistamiseksi. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 37-39; Vähemmistövaltuutettu 2010.)

Joitakin Internetissä olleita rasimitapauksia on viety myös oikeuteen. Vuonna 2006 vähemmistövaltuutettu teki poliisille tutkintapyyntöä noin 40 sivustosta. Ongelmana on kuitenkin usein, että netissä voi esiintyä anonyymisti, eikä tekijän henkilöllisyyttä pystytä selvittämään. Kokemukset muun Internetissä esiintyvän kielletyn aineiston kohdalla kehittyneistä toiminta- ja yhteistyötavoista ovat osoittaneet, että rasistiseen aineistoonkin on mahdollista puuttua. (Marttinen 2010.)

Suomessa tuomioistuinten käsittelemien rasismirikosten systemaattinen tilastointi on edelleen puutteellista. Suuri osa rasistisesta häirinnästä ja etnisestä syrjinnästä jää ilmoittamatta poliisille, koska ne eivät täytä vakavan tai selkeän rasismirikoksen edellytyksiä. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 32.) Rasistiset rikokset ja rasistinen väkivalta on lisääntynyt 1990-luvulta lähtien koko Euroopassa. (Jaakkola 1999, 171.) Suomen rikoslain mukaan kiihottaminen kansanryhmää kohtaan on rangaistava rikos. Teko on silloin rangaistava rikos, jos joku levittää

yleiseen tietoon viestiä, joka on rasistista ja johonkin toimintaan yllyttävää tai pakottavaa. Internet on tuonut uusia haasteita tällaisten rasististen viesteihin puuttumiseen. (Jaakkola 1999, 174.)

3.3 Suomalaisten suhtautuminen etnisiin vähemmistöihin ja maahanmuuttajiin

Suomessa tehtyjen asennetutkimusten (esim. Jaakkola 1999, 101-102; Pitkänen & Kouki 1999) mukaan Suomessa suhtaudutaan torjuvimmin niihin etnisiin ryhmiin, jotka ovat ulkonäöltään erottuvat kaikista eniten suomalaisista, eli somaleihin ja arabeihin. Lisäksi venäläiset kuuluvat ryhmään, joihin suhtaudutaan negatiivisesti kulttuurihistoriallisen vastakkainasettelun johdosta. Eri syistä tuleviin maahanmuuttajiin suhtaudutaan eri tavoin. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 25.)

Magdalena Jaakkola (1999) on tutkinut useampaan otteeseen suomalaisten asenteita ja suhtautumista Suomessa asuviin ulkomaalaisiin sekä muihin Suomessa asuviin etnisiin vähemmistöihin sekä näiden asenteiden muutoksia. Suomalaisten suhtautumiseen ulkomaalaisia kohtaan vaikuttavat suomalaisten oma sekä maahanmuuttajan lähtötausta. Suomalaisten asenteisiin vaikuttavat sosioekonominen asema, asuinpaikka, puoluekanta, koulutustaso, henkilökohtaiset kontaktit ulkomaalaisiin sekä ikä ja sukupuoli. Yleisesti ottaen Jaakkola on tutkimuksissaan havainnut kaikkien suomalaisten suhtautumisen maahanmuuttajia kohtaan muuttuneen 1990-luvun laman jälkeen myönteisemmäksi.

Suomalaiset suhtautuvat eri tavalla eri syistä ja lähtökohdista Suomeen muuttaneisiin ulkomaalaisiin. Jaakkolan (2007, 52) tutkimuksen mukaan asenteisiin ja suhtautumiseen vaikuttaa paljon maahanmuuttajan etninen tausta, kieli, kulttuuri, ulkonäkö sekä lähtömaan elintaso ja maantieteellinen sijainti. Tutkimus osoitti, että suomalaisten suhtautuminen on myönteisempää kulttuurisesti läheisiin ja korkean elintason maista tulleisiin maahanmuuttajiin. Vuosina 1987 - 2003 suhtautuminen oli myönteisempää pohjoismaisia, anglosakseja ja inkerinsuomalaisia kohtaan kuin muista Euroopan maista, Aasiasta ja Afrikasta tulleita kohtaan. Vuoden 2007 tutkimuksessa Jaakkola tutki suomalaisten asenteita erityisesti virolaisia, venäläisiä, puolalaisia, kiinalaisia ja somalialaisia kohtaan. Asenteen eri ryhmiä kohtaan vaihtelivat paljon. Myönteisimmin suhtauduttiin virolaisiin maahanmuuttajiin, melko myönteisesti myös puolalaisiin ja kiinalaisiin. Venäläisiin suhtauduttiin hieman varauksellisesti. Kaikista torjuvimpia oltiin turvapaikanhakijoina ja perheenyhdistämisenä tulleita somalialaisia kohtaan. (Jaakkola 2007, 52.)

Asenteissa oli havaittavissa alueellisia eroja. Pääkaupunkiseudulla suhtautuminen virolaisiin, puolalaisiin ja kiinalaisiin ja venäläisiin maahanmuuttajiin oli myönteisempää kuin muualla

Suomessa. Keskisuurissa kaupungeissa kuten Turussa suhtautuminen somalialaisiin oli myönteisempää kuin muualla. Pääkaupunkiseudulla Vantaalla asenteet somalialaisia kohtaan olivat kiristyneet paljon. Nuorten aikuisten asenteet olivat myönteisempiä kaikkia maahanmuuttajaryhmiä kohtaan kuin muissa ikäluokissa. Nuoret naiset suhtautuivat kaiken kokoisissa kunnissa myönteisimmin kaikkien etnisten ryhmien maahanmuuttoon ja suhtautuminen somalialaisiin oli melko myönteistä kaikissa ikäryhmissä. Sukupolviero näkyi naisten asenteissa. Nuoret naiset hyväksyivät maahanmuuttajat huomattavasti useammin kuin yli 50-vuotiaat naiset. Miehet suhtautuivat myönteisimmin virolaisiin kun taas miesten suhtautuminen somalialaisiin oli kaikissa ikäryhmissä hieman varauksellisempaa. Suomalaisten koulutustaso näkyi tuloksissa siten, että korkeasti koulutetut ja ylemmässä työasemassa olevat suhtautuivat myönteisemmin maahanmuuttajiin. (Jaakkola 2007, 52-60.)

Jaakkola on tutkinut vuosina 1987 - 2003 myös suomalaisten suhtautumista islamin uskontoon ja sen harjoittamiseen. Vuonna 2003 43 % suomalaisista hyväksyi islamin uskonnon harjoittamisen Suomessa. Suomalaisista 24 % suhtautui kielteisesti islamia kohtaan. Jaakkolan tutkimuksen mukaan Suomessa on rasistisia asenteita. Jaakkola mittasi suomalaisten rasistisia asenteita eräiden väittämien avulla. Lähes puolet suomalaisista oli täysin samaa tai osittain samaa mieltä väittämän ”Joihinkin rotuihin kuuluvat eivät kerta kaikkiaan sovi asumaan modernissa yhteiskunnassa” kanssa. Pääkaupunkiseudulla rasistiset asenteet olivat vähäisempiä kuin maaseudulla. Pääkaupunkiseudulla rasistiset asenteet olivat suurimpia Vantaalla, jossa jopa 52 % oli täysin samaa tai osittain samaa mieltä edellä mainitun väitteen kanssa. Koko maassa vain vajaa kolmasosa oli täysin eri mieltä väitteen kanssa. Suurimpina syinä suomalaisten maahanmuuttokielteisyydelle ja rasistisille asenteille olivat koettu uhka sosioekonomisesta asemasta sekä pelko rikollisuuden, levottomuuksien ja päihteiden leviämisestä. (Jaakkola 2007, 64-65 ja 74-75.)

Moni suomalainen ei tunne yhtään maahanmuuttajaa henkilökohtaisesti. Enemmistö suomalaisista saa tietoa maahanmuuttajista ja maahanmuutosta median ja huhupuheiden kautta. Media vaikuttaa ja ihmisten käsityksiin maahanmuuttajista niin ideologisesti kuin symbolisesti. Mediaseurantatutkimusten mukaan maahanmuuttajat ovat näkyneet suomalaisessa mediassa kielteisesti. Median luoma kuva maahanmuuttajista selittää sitä, että usea suomalainen liittyy maahanmuuttajiin erilaisia uhkakuvia. (Jaakkola 2007, 73.) Myös islam näkyy julkisuudessa kielteisessä valossa ja positiivisista asioista puhutaan harvoin. Kielteisen julkisuuden vuoksi terrorismi ja väkivalta liitetään usein islamiin, mikä leimaa tämän päivän kuvaa islamin uskosta. (Jaakkola 2007, 61.)

Suomessa sekä pääkaupunkiseudulla että maaseudulla Suomen etnisiin vähemmistöihin suhtauduttiin myönteisemmin kuin ulkomailta Suomeen muuttaneisiin maahanmuuttajiin.

Myönteisimmin suhtauduttiin ruotsalaisiin ja saamelaisiin ja kielteisimmin muslimeihin ja romaneihin. (Jaakkola 1999, 146-147.)

3.4 Rasismien vaikutuksia ja seurauksia tutkimusten valossa

Kun rasismia Suomessa on alettu tutkia, on todettu, että maastamme löytyy arkipäivän ja avointa rasismia. Lisäksi media vaikuttavana tiedotusvälineenä välittää puhe- ja esitystavoissaan rasistisia ja stereotyyppisiä mielikuvia maahanmuuttajista ja monikulttuurisuudesta. Rasismia kohdanneita on tutkittu vähän, mutta kaikki rasismien kohteista tehdyt tutkimukset osoittavat rasismien ja sen aiheuttamien ongelmien olevan vakava ongelma. (Rastas 2005, 69-71.)

Tahaton rasismi ilmenee selvästi arkipäivässämme. Ulkonäöltään erilaisia usein tuijotetaan, mikä voidaan kokea hyvin eri tavoin. Katsominen ei aina tarkoita rasismia vaan kyse voi olla mielenkiinnosta tai uteliaisuudesta. Tutkimusten mukaan monet nuoret, jotka ovat kokeneet rasismia monin tavoin, osaavat käsitellä omaa erilaisuuttaan positiivisesti. He tietävät tuijottavien katseiden tarkoittavan joskus hyvää ja pitävät erilaisuuttaan mahdollisuutena tutustua ihmisiin ja jäädä ihmisten mieleen. Kuitenkin täytyy muistaa, että hyvää tarkoittava katse, ei välttämättä tarkoita sitä katseen kohteeksi joutuneelle. Riippumatta siitä, onko katse ollut tahaton, tahallinen, positiivinen vai negatiivinen, se on aina katseen kohteen todellisuutta. Jo pelkkä katse voi kyseenalaistaa yhteiskuntaan ja ryhmään kuulumisen. Pelkät katseetkin voivat saada ihmisen välttämään tietynlaisia tilanteita ja yhteiskuntaan osallistumista. (Rastas 2002, 11-12.)

Rasismilla on vakavat seuraukset yksilölle, yhteisöille ja koko yhteiskunnalle. Rasismilla on yksilötasolla merkittävä vaikutus monen ihmisen elämässä. Rasismi tuottaa epätasa-arvoa ja sosiaalisia ongelmia sekä muokkaa yhteiskunnan rakenteita. Rasismien kokemukset jättävät jälkensä nuoriin. Lapsena ja nuorena koettu rasismi vaikuttaa koko elämään. Rasismilla on vaikutusta ihmissuhteisiin, koulunkäyntiin, itsetuntoon ja turvallisuudentunteeseen. Rasismi vaarantaa lasten ja nuorten oikeuden turvalliseen elinympäristöön ja heikentää heidän mahdollisuuksiaan toteuttaa itseään ja elää täysipainoista elämää yhteiskunnan tasavertaisina jäseninä. Perho ja Soto Godoy (2009, 135-136) uskovat, että rasismien kokemusten käsittelemättä jättäminen voi vaikuttaa maahanmuuttajanuorten kotoutumisprosessiin negatiivisesti. Erilaisuuden kokemus nuorelle on vaikea asia kohdata. Aikuisia tarvitaan nuorten rinnalle vaalimaan yhdenvertaisuutta ja rasisminvastaisuutta. (Perho & Soto Godoy 2009, 132-137.)

Ahdistuneisuus, huono itsetunto, kielteinen minäkuva, yksinäisyys, masentuneisuus ja jopa itsetuhoajatukset ovat yhteydessä kiusattuna olemiseen. Kiusatuksi joutuneiden lasten ja

nuorten oireet jatkuvat ja saattavat pahentua kiusaamisen loppumisen jälkeen ja pahimmassa tapauksessa jatkuvat aikuisikään asti. Kuitenkin, jos kiusaamisesta huolimatta lapsella on ollut joitakin vertaissuhteita tai yksi ystävyys suhde, eivät kiusaamisen seuraukset ole niin vakavat myöhemmällä iällä. (Peura ym. 2009, 5.) Rastas (2009, 56) kuvaa, että rasismien kokemukset voivat laukaista häiriökäyttäytymistä ja protestointia siitä syystä, että rasismien uhreiksi joutuvat eivät saa samaa suojaa ja tasa-arvoista kohtelua yhteiskunnalta kuin kantaväestöön kuuluvat. Kokemus voi johtaa jopa aggressiiviseen ja väkivaltaiseen käytökseen. Hän luonnehtii rasismien vaikutusta ihmiseen seuraavasti: ”Rasismien kokemukset voivat lamauttaa vahvankin ihmisen toimintakyvyn, etenkin jos hän tietää, etteivät muut välitä siitä, että jotkut joutuvat tällaisten loukkausten kohteiksi.” (Rastas 2009, 57.)

Puuronen (2003, 194) kuvailee arkipäivän rasismien vaikutuksia Philomena Essedin tutkimuksen mukaan, missä sen seuraukset näkyvät kolmessa muodossa vähemmistön jäsenen elämässä. Näitä seurauksia ovat vähemmistöjen marginalisoituminen, kyseenalaistaminen ja turhautuminen. Kantaväestö aiheuttaa vähemmistöjen marginalisointia esittämällä yhteiskunnan arvot pysyvinä ja täysin muuttumattomina sekä asettamalla vähemmistöryhmille keinotekoisia rajoja. Arjen rasismien seurauksena vähemmistön edustajien kulttuurisia ja sosiaalisia kokemuksia, älykkyyttä ja pätevyyttä kyseenalaistetaan, mikä vaikuttaa vähemmistön näkemykseen sosiaalisesta todellisuudesta ja omasta itsestään. Lisäksi rasismi turhauttaa vähemmistön taistelemaan oikeuksiensa puolesta, koska kantaväestön toteuttama uhkailu, eristäminen, suojeleva asenne sekä sulautumiseen painostus on niin kovaa, joiden ohella rasismi tietysti kielletään. (Puuronen 2003, 194.)

Mielestäni puhuttaessa rasismista on tärkeää havaita käsitteiden luoma mielikuva tietyistä ryhmästä. Voiko maahanmuuttajuudesta tai etnisen ryhmän leimasta päästä eroon? Monikulttuurisuuden liittyvää käsitteistöä on kritisoitu paljon, koska myös ne luovat syrjivää ilmapiiriä korostaen erilaisuutta. Joissakin tilanteissa erilaisuuden huomiointi on henkilön edun mukaista, joten ongelmana on termien käyttötapana. Termi ”maahanmuuttaja” leimaa kantajansa ikuisiksi maahanmuuttajiksi, vaikka henkilö olisi asunut Suomessa jo useita vuosia ja kokisi itsensä osaksi suomalaista yhteiskuntaa. ”Maahanmuuttajataustainen” -käsite koetaan jokseenkin paremmaksi, vaikka sekin edelleen ylläpitää ajatusta maahanmuuttajuudesta. Edellisten termien tilalle on ehdotettu muun muassa ”uussuomalainen” -käsitettä. Tärkeää olisi kutsua maahanmuuttajia siten, miten he itse kokevat itsensä tai miten he haluaisivat itseään kutsuttavan kuten suomen-somalialaiseksi tai venäläissuomalaiseksi. Monikulttuurisessa keskustelussa suomalaisista on alettu puhua kantaväestönä valtaväestön sijasta, jotta käsitteet eivät loisi ihmisten välille erottelevia valta-asemia. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2010)

Käsitteiden luoma kuva maahanmuuttajista on ikävää erityisesti nuorista puhuttaessa. Rastas (2007, 18-19) kirjoittaa, että nuorista maahanmuuttajataustaisista henkilöistä suuri osa on toisen sukupolven maahanmuuttajia, eli maahanmuuttajien Suomessa syntyneitä lapsia tai aivan pikkulapsina Suomeen tulleita, mikä käsitteenä on ristiriitainen sillä heiltä usein puuttuu kokonaan maahanmuuttokokemus. (Rastas 2007,18-19.)

3.5 Rasismin käsittely ja verkkonuorisotyön mahdollisuudet

Monissa tutkimuksissa on todettu, että nuorten kanssa tulisi keskustella tietokoneisiin ja Internetiin liittyvistä kysymyksistä yhtä lailla kuin muistakin kasvatukseen liittyvistä asioista. Osallistuminen nuorten elämään ja nuoren tukemiseen on vanhempien ja nuorten kanssa työskentelevien vastuulla. On todettu, että usein vanhemmilla ei ole aikaa, osaamista tai mahdollisuuksia tukea lapsiaan mediamaailmaan liittyvissä asioissa. Vanhempien tulisi viettää aikaa nuorten kanssa tietokoneella, keskustella avoimesti verkon riskeistä ja mahdollisuuksista sekä herättää innostusta hyvää nettikäyttäytymistä kohtaan. (Joensuu 2007, 15-16.)

Nuoret esittävät mielipiteitään siellä, missä he aikaansa viettävät eli fyysisten tilojen ohella verkossa. Nuorilla on läheisempi ja arkipäiväisempi kosketus monikulttuurisuuteen ja Internetiin kuin vanhemmilla sukupolvilla, mikä ei tarkoita ainoastaan positiivisia asioita. Vaikka nuoret ovat taitavia verkkokäyttäjiä, se ei tarkoita sitä että nuoret osaisivat aina käyttäytyä siellä tai löytäisivät tukea silloin kuin heitä loukataan. (Perho & Soto Goday 2009, 134.) Tutkimusten mukaan lapset ja nuoret eivät juuri kerro kenellekään rasismin kokemuksistaan, mikä on hälyttävää, kirjoittavat Honkasalo ja Suurpää (2009, 152) ja Rastas (2007, 126).

Nuoret eivät halua tuoda rasismin kokemuksiaan esille, mistä johtuu aikuisten väärä käsitys siitä, ettei rasismia ole lasten ja nuorten keskuudessa. Lapsille ja nuorille ei anneta välineitä ja käsitteitä kertoa rasismista eivätkä he näin opi keskustelemaan siitä. Kokemusten käsitteleminen ja niistä puhuminen on tärkeää etenkin silloin, kun rasistiseen toimintaan olisi mahdollista puuttua. (Rastas 2007, 126.)

Peura ym. (2009, 38) selostavat, että nettikiusaaminen on todellinen haaste kiusaamisen havaitsemisen ja puuttumisen kannalta. Nuorilla verkko kulkee mukana vapaa-ajalla jopa taskussa ja kouluyhteisö jatkaa elämäänsä koulupäivän jälkeen oppilaiden välillä ja ehdoilla. Raportin mukaan nuoret eivät kerro kokemuksistaan helposti sellaiselle aikuiselle, jonka tietämys verkkoyhteisöistä on vierasta. Nuorten käyttäytymistä ohjaa pitkälti käsitys, että verkossa tapahtuvaan kiusaamiseen ei pystytä puuttumaan. Netissä tapahtuvaa kiusaamista ei

pitäisi käsitellä erillisenä kysymyksenä vaan osana kokonaista kiusaamisilmiötä. (Peura ym. 2009, 38.)

Verkko tarjoaa nuorisotyölle uudet mahdollisuudet kohdata nuoria, mutta Internet asettaa nuorisotyölle myös uusia haasteita. Verkko on nuorille tutumpi ympäristö kuin aikuisille ja vanhemmalle sukupolvelle, joten nuorten kanssa työskenteleviltä vaaditaan osaamisen päivittämistä ja rohkeutta tarttua uusiin asioihin. Nuorisotyöntekijöille tulisi tarjota enemmän koulutusta Internetin käytöstä ja sen ympärillä tapahtuvista ilmiöistä ja ongelmista kuten nettikiusaamisesta. (Joensuu 2007, 70-71.)

Verkkonuorisotyöstä on tullut osa nuorten kanssa tehtävää työtä. Internetin kautta voidaan tavoittaa nopeasti suuri joukko nuoria ja sellaisia nuoria, joita perinteinen nuorisotyön palveluverkosto ei tavoita. Verkkonuorisotyön avulla voidaan tarjota nuorille erilaisia palveluita ja osallistua nuorten toimintaan. Verkon avulla voidaan myös saada nuoria tietoisemmiksi olemassa olevista nuorisopalveluista ja niin saada lisää osallistujia nuorisotoimen palveluihin. (Matti 2006, 155.)

Nuorten osallisuutta on jo pitkään vahvistettu mediaosaamisen ja sosiokulttuurisen innostamisen kautta nuorisotyössä. Toiminnan tarkoituksena on ollut nostaa nuorten ääni kuuluviin ja vahvistaa nuorten mediataitoja. Verkkoa voidaan hyödyntää nuorisotyössä hyvin eri tavoin. Verkko voi olla samanaikaisesti nuorisotyön väline ja kohde. Verkkoa voidaan käyttää nuorisotyön tiedotuksessa sekä paikkana nuorten itseilmaisulle ja vaikuttamiselle. Nuorisotyössä verkkoa voidaan hyödyntää helposti myös vuorovaikutuspaikkana. Virtuaalisilla nuorisotiloissa nuoret voivat keskustella muiden nuorten ja nuorisotyöntekijöiden kanssa mietityttävistä asioista. Nuorten on mahdollista saada keskustelua myös muilta toimijoilta kuten sosiaalityöntekijältä, poliisilta tai terveydenhoitajalta nimettömästi. Verkossa voidaan toteuttaa niin nuorten työpajatoimintaa, etsivää nuorisotyötä ja erityisnuorisotyötä. Verkko toimii hyvänä paikkana myös nuorten omatekoisten tuotosten esittelyyn ja jakamiseen. (Kotilainen & Sihvonen 2006, 163.)

Verkkonuorisotyö ei eroa tavoitteiltaan tavallisesta nuorisotyöstä. Kuten nuorisotyön tavoitteena yleensä on verkkonuorisotyönkin tavoitteena kasvattaa itsenäisesti ajattelevia vastuullisia kansalaisia. Verkkonuorisotyö pyrkii lisäämään nuorten osallisuutta ja kansalaisvalmiuksia sekä tukee nuoria identiteetin muodostamisessa. Uusi nuorisolaki korostaa myös nuorten toiminnan tukemista heidän omissa ympäristöissään ja yhteisöissään. (Kotilainen & Sihvonen 2006, 170.)

Nuorten erilaiset tarpeet huomioiden Internetiä tulisi hyödyntää nuorisotyössä hyvin eri tavoilla. Verkkonuorisotyö voi mennä sinne missä nuoret jo ovat, mutta myös perustaa uusia

nuorille turvallisia verkkotiloja ja -yhteisöjä. Verkkonuurisotyötä kehitettäessä on tärkeää ottaa nuoret itse mukaan suunnittelutoimintaan. (Kotilainen & Sihvonen 2006, 172-173.) Nuorille on mielekästä toimia Internetissä tietäen sen olevan anonyymiä, joten tarve verkossa tapahtuvalle nuorisotyölle on todellinen. (Honkasalo & Suurpää 2009, 152.) Julkinen sektori ja nuorisotoimet ovat vielä varsin vähän mukana Internetin yhteisöllisyydessä. (Mattila 2006, 151.) Tärkeää olisi päästä keskustelemaan avoimesti asioista ja ilmiöistä. Rasismia kokeneiden kohdalla olisi erityisen tärkeää päästä keskustelemaan rasismien kokemuksista, jotta niitä voisi käsitellä. Lasten ja nuorten on vaikea rakentaa tukiverkkoa, jos heidän läheiset eivät ole auttamassa. (Rastas 2007, 122.)

Valtakunnallinen Netari.fi -projekti on verkkonuurisotyön uranuurtajia. Helsingin nuorisoihmissuhteiden keskuksen koordinoima Pääkaupunkiseudun nuorisotyö verkossa eli Netari.fi -hanke ylläpitää verkkonuurisotiloja IRC-Galleriassa ja Habbossa, tekee Netari-TV:tä sekä järjestää nuorille teemailtoja, tapahtumia ja leirejä. Netarissa on lähdetty kehittämään teknologiseen vuorovaikutukseen kiinnittyvää verkossa toimimisen mallia. Hankkeessa nuoria kohdataan virtuaalisilla nuorisotiloilla muun muassa Habbo Hotelissa ja IRC-Galleriassa. Netarin keskeinen toimintamuoto ovat verkkonuurisotilat yli 13-vuotiaille suunnatussa Habbo Hotelissa. Verkkonuurisotiloilla on aukioloajat kuten fyysisillä nuorisotiloillakin. Netari myös tiedottaa ja kokoaa yhteen pääkaupunkiseudun nuorille suunnattuja verkkopalveluita ja sivustoja. Tiedottamisen lisäksi hankkeessa pyritään vuorovaikutukseen nuorten kanssa ja järjestämään tekemistä tietokoneella viihtyvälle nuorille sekä tavoittamaan nuoria, jotka ovat jääneet tai jättäytyneet muun nuorisotyön ulkopuolelle. Netarin verkkonuurisotilat ovat olleet erittäin suosittuja. Netarin toiminnan erityisyys on sen reaaliaikaisuudessa ja henkilökohtaisuudessa. Vaikka vuorovaikutus tapahtuu kysymys-vastaus -tyyppisesti, on kohtaaminen silti reaaliaikaista ja nuori saa vastauksia kysymyksiinsä heti. Toiminta on sosiaalista ja hahmojen takaa löytyvät aidot ja oikeat ihmiset. (Kotilainen & Sihvonen 2006, 167-168; Netari 2010.)

IRC-Galleria on nuorten paikka kanssakäymiselle, vaikuttamiselle ja mielipiteiden ilmaisulle. IRC-Galleria pyrkii pysymään ajan tasalla ja vaikuttamaan nuorten osallisuuteen yhteistyössä muun muassa järjestöjen kanssa. IRC-Galleriassa järjestettiin omat sivut vuoden 2007 eduskuntavaaleille. Sivulla nuoret pystyivät tutustumaan eduskuntavaaliehdokkaisiin ja etsimään omaa ehdokastaan nuorten vaalikoneen avulla. IRC-Galleriassa voidaan järjestää niin sanottuja verkkonuurisotiloja ja suljettuja chatteja, joissa nuoret voivat keskustella eri aiheista sekä keskustella luottamuksellisesti aikuisten ohjaajien tai esimerkiksi poliisin, sosiaalityöntekijän tai terveydenhoitajan kanssa. (Sulake Corporation Oy 2009.) Nuorten asioita ajavat järjestöt kuten Pelastakaa Lapset ry, Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Allianssi ry toimivat Internetissä nuorten kanssa. Mannerheimin lastensuojeluliiton Nuortennetti järjestää IRC-Galleriassa teemachatteja erilaisista aiheista. Nuortennetin

Verkkarit eli verkkotukioppilaat toimivat keskusteluissa keskustelun virittäjinä ja valvojina. (Yhteishyvä 2010, 5.)

Pelastakaa Lapset ry on yksi järjestö Suomessa, joka toimii lasten aseman ja oikeuksien turvaamiseksi Internetissä sekä median turvallisen käytön edistämiseksi. Pelastakaa Lapset ry kouluttaa ja tiedottaa aikuisia, vanhempia sekä lasten ja nuorten kanssa toimivia lasten oikeuksista digitaalisessa mediassa sekä vahvistaa aikuisten tietoutta Internetistä. (Pelastakaa Lapset ry 2009b.)

Pelastakaa Lapset ry:n säännöllisesti järjestämissä Manteli-chateissa toimivien ohjaajien mukaan nuoret kertovat mielellään henkilökohtaisista asioistaan ja ongelmistaan anonyymisti. Manteli on koettu hyväksi tavaksi auttaa nuoria. Internet koetaan tehokkaaksi ja hyödylliseksi välineeksi tavoittaa nuorisotyön asiakkaita. Verkossa tapahtuvan auttamisen avulla voidaan tavoittaa paljon nuoria paikasta riippumatta. Verkon kautta auttaminen voi tapahtua lisäksi vuorokauden ympäri, jolloin avun hakeminen ei katso ajankohtaa. Internetissä auttamisen etu on siinä, että reagointi avun pyyntöihin tapahtuu reaaliaikaisesti, mihin muut tukikeinot ja auttamispalvelut eivät pysty. (Joensuu 2007, 32-33.)

Joensuun tutkimuksessa suurin osa 13-15 -vuotiaista nuorista ei haluaisi keskustella verkon välityksellä mieltä painavista asioista aikuisen kanssa. Tämä saattaa johtua siitä, että verkko mielletään nuorten omaksi tilaksi, jonne ei toimintaa valvovia aikuisia kaivata. Kolmasosa tutkimukseen osallistuneista haluaisi luotettavia aikuisia mukaan verkkoon nuorten keskuuteen. Maanlaajuisesti ajateltuna verkkonuorisotyötä kaipaavia nuoria on todella paljon. Tällä hetkellä nuori pystyy kohtaamaan Internetissä pääasiassa vain vertaisryhmiä. Nuoren identiteetin kehittymisen kannalta tärkeää on myös luotettavien aikuisten läsnäolo ja tuki. (Joensuu 2007, 54-63.)

Nuorisotyötä toteuttavat Suomessa pääasiassa kunnat, seurakunnat ja järjestöt, mutta myös erilaiset yhteisöt, oppilaitokset ja yksityiset ihmiset. Tärkeää on, että nuorella olisi tavoitettavissa luotettavia aikuisia. Nuorisotyön avulla pyritään tukemaan nuoren kasvua, kehitystä ja itsenäistymistä, edistämään kansalaisuutta ja lisäämään nuorten ja vanhempien sukupolvien välistä vuorovaikutusta. (Nieminen 2007, 22; Nieminen & Viitiö 2008, 21.) Nuorisotyön tehtävät ja tavoitteet ovat muuttuneet historiassa. Nykypäivän nuorisotyö on yksilöllistä, nuoria aktivoivaa ja funktionaalista. Nykypäivän nuorisokulttuuri, virtuaalisuus ja lisääntynyt kuluttaminen luovat nuorisotyölle uusia haasteita. (Nieminen & Viitiö 2008, 21.)

Nuorisotyöllä on neljä perustehtävää. Nuorisolain mukaan nuorisotyön tehtäviä ovat sosialisatio, personalisatio, kompensatio ja resursointi- ja allokointi. Sosialisatiolla tarkoitetaan nuoren liittämistä yhteiskuntaan. Tavoitteena on kasvattaa nuoresta

yhteiskunnan ja lähiyhteisöjen jäsen ja siirtää kulttuurin hyväksi havaittuja tapoja, toimintamalleja, arvoja ja rooleja nuorille. Personalisaatio tarkoittaa nuoren identiteetin ja omaksi itseksi kasvamisen tukemista. Kompensaatio tarkoittaa sitä, että nuoren puutteita sosialisatiossa ja personalisatiossa tasoitetaan ja korjataan. (Nieminen 2007, 21-26.)

Nuorisotyöhön tarvitaan rasisminvastaista ilmapiiriä. Rasismivastaisuuden tulisi olla yleinen asenne kaikkien nuorten kanssa toimittaessa. Erityinen vastuu on aikuisilla, koska he luovat nuorille ennakkoluulotonta ja avointa vuorovaikutusta nuorten välille. Rasisminvastaista työtettä tarvitaan niin nuorisotyössä mutta myös kaikkialla muualla missä toimitaan nuorten kanssa kuten kouluissa. Toisen kunnioittaminen ja avoimuus ovat turvallisuuden ja hyvinvoinnin perusta. Aikuisten tulisi luoda nuorten välille sellaista vuorovaikutusta, jossa kaikesta voidaan puhua ja vaikeita asioita kuten rasismia käsitellään yhdessä. Rasisminvastaisuus ja asennemuutokset lähtevät aina itsestämme. Asenteiden ja arvojen muuttamiseksi täytyy tiedostaa, tunnistaa, tunnustaa ja tutkia omia käsityksiämme moninaistuvasta yhteiskunnastamme. (Perho & Soto Godoy 2009, 133.)

Oman kokemuksen mukaan aikuiset kuittaavat monet lapsen esittämät ongelmat ja kiusaamistilanteet lauseella: ”älä välitä”. Lause on ihan hyödyllinen, mutta se ei kannusta käsittelemään asioita. Lasta ja nuorta varmasti kiinnostaisi tietää ja pohtia, miksi joku toimii, ajattelee tai sanoo epäkohteliaasti. Näin lapsi oppisi ymmärtämään erilaisia ilmiöitä eikä muodostaisi omista ajatuksistaan vääränlaista syytä tai kuvaa epämiellyttävälle tapahtumalle. Asioiden käsitteleminen ja niistä avoimesti keskusteleminen hyödyttäisi niin rasismiin kohdetta kuin rasistisesti toiminuttakin. Rastas (2007, 127) kehottaa vanhempia sanomaan lapselleen ”Älä välitä” sijasta ”Minä välitän”.

Nuorisotyön tutkimusten mukaan nuorisotyöntekijät eivät koe rasismiin vastustamista kovin tärkeänä asiana, vaikka tekisivät töitä eri etnisistä taustoista tulevien nuorten kanssa. Nuorisotyötä usein tehdään ja kehitetään aikuisten näkökulmasta. Esimerkiksi Veronika Honkasalo (2007, 11, 33-34) toteaa tutkimuksessaan, että nuoret ovat tietoisia rasisminvastaisuudesta ja yhdenvertaisuudesta ja toivoisivat avointa keskustelua asioista niiden oikeilla nimillä. Nuoret haluaisivat puhuttavan rasisminvastaisuudesta kun taas aikuiset puolestaan puhuvat aina suvaitsevaisuuskasvatuksesta. Suvaitsevaisuus käsitteenä muodostaa aina valta-asetelman, jossa toinen osapuoli suvaitsee toisen olemassaoloa sekä edistää toiseuttavaa ”me ja muut” -ajattelua. Lisäksi aikuisten näkökulmasta usein virheellisesti luullaan, että esimerkiksi maahanmuuttajanuoret haluavat vapaa-ajan toiminnan järjestettävän oman kulttuurin ja yhteisön lähtökohdista, vaikka tutkimuksissa on todettu kulttuurin olevan yksi vähäpätöisimmistä kriteereistä. Nuoret haluavat toimintaa, joka yhteistä kaikille.

Rasmin käsittely nuorten kanssa koetaan hankalaksi, koska se näyttäytyy niin moniulotteisena. Nuorisotyöntekijät kokevat usein rasismista puhumisen myös haastavaksi, koska nuoret käyttävät usein niin sanottua rasismi-korttia epämukavissa tilanteissa eli nuoret selittävät monia tilanteita rasismilla, vaikka siitä ei olisikaan aina kyse. Ongelmana on, että niin verkossa ja tosimaailmassa puututaan usein vain selkeisiin rasmin muotoihin, vaikka rasistiset loukkaukset näkyvät ja jatkuvat arkipäiväisinä käytäntöinä kuten haukkumisena, viattomilta kuulostavina vitseinä, nimimerkkeinä tai ryhmästä poissulkemisena. Rasismiin puuttuminen ei ole kuitenkaan mahdotonta ja rasisminvastaisen työtteen tulisi lähteä nuorten kanssa työskentelevistä.

Rasismia on olemassa ja se olisi myönnettävä, jotta siihen voidaan puuttua. Rasismiin puuttumiseen on löydettävä uusia keinoja eikä rasmin käsittelyä saa jättää yksinomaan nuorten harteille. Aikuisilla on vastuu yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden toteutumisesta nuorisotyössä. ”Rasismi on ruma sana, mutta siitä on puhuttava, jotta se huomataan ja siihen puututaan”, painottavat Perho ja Soto Godoy (2009, 137.)

4 Opinnäytetyön tausta, tarkoitus ja tavoitteet

4.1 No Racism - rasisminvastaisen verkkonuorisotyön hanke opinnäytetyön kontekstina

Sosionomiopintojeni aikana alan laajasta kentästä olen löytänyt muutamia itseäni erityisesti kiinnostavia aihealueita. Yksi niistä on työ monikulttuurisuuden ja maahanmuuttajien parissa. Olen aina halunnut tehdä opinnäytetyöni liittyen jotenkin monikulttuurisuuteen, maahanmuuttajiin ja maahanmuuttotyöhön. Harjoittelujeni ja suuntautumisopintojeni marginalisaatio ja osallisuuden vahvistaminen sekä sosiaalinen kuntoutus -opintojaksojen kautta olen ollut mukana monikulttuurisuusteemojen ympärillä. Kaksi harjoittelua tein monikulttuurisuuden parissa, toisen pakolaisten vastaanotto toiminnassa Vantaan Maahanmuuttajien yhteispalvelutoimistossa sekä toisen Väestöliiton monikulttuurisessa osaamiskeskuksessa Kotipuussa. Opinnäytetyöprosessini aikana olen työskennellyt Helsingin ja Vantaan kaupungeilla sisäasiainministeriön rahoittamissa maahanmuuttajien kotouttamistyön kehittämisprojekteissa.

Monikulttuurisuuden ohella olen myös halunnut opinnäytetyöni aiheen liittyvän Internetiin. Internet ja muutenkin verkossa tapahtuvat palvelut ovat nykypäivää ja etenkin tulevaisuutta. Internet on tuonut elämäämme uusia mahdollisuuksia huviin ja hyötyyn, mutta myös haittoja ja vaarojakin. Internet on loputon maailma, jossa monet rajat ovat hälventyneet. Verkko mahdollistaa esiintymisen täysin anonymisti, mikä avaa ovia monenlaiseen käyttäytymiseen. Internet kiehtoo minua myös siksi, että voin vain kuvitella, mitä kaikkea se tuokaan nuorten

elämään. Uskallan epäillä, että Internet on tehnyt esimerkiksi kiusaamisesta helpompaa ja aikuisten silmille vaikeammin havaittavaa. Lisäksi halusin opinnäytetyöni sisältävän jotakin itselleni uutta opittavaa, joten halusin kytkeä siihen nuoret, ja olihan opintojeni toinen laaja opintokokonaisuus lasten ja nuorten hyvinvointi. Sosiaalialan laajan kentän aihealueina nuoret ja nuorisotyö näyttäytyivät itselleni hieman vieraampina, joten halusin perehtyä aiheeseen kattavammin.

Opinnäytetyöni on tehty osana NoRa - No Racism -hanketta. NoRa - No Racism on kolmivuotiseksi suunniteltu, Pelastakaa Lapset ry:n ja Helsingin Nuorisosiainkeskuksen toteuttama projekti, jossa tehdään valtakunnallisesti rasisminvastaista verkkonuorisotyötä. Hanketta rahoittaa opetusministeriö. Hanke aloitti toimintansa keväällä 2009 ja sai nimekseen NoRa eli No racism. Hankkeella on kolme päätavoitetta, jotka ovat avoimen rasisminvastaisen nuorisotyön kehittäminen, rasismia kokeneiden nuorten tukeminen ja nuorten parissa työskentelevien kouluttaminen. (Kanninen & Markkula 2009, 3.)

Hankkeen tavoitteita toteutetaan tekemällä aktiivista rasisminvastaista nuorisotyötä muun muassa jo olemassa olevissa verkkopalveluissa IRC-Galleriassa, Habbossa, Facebookissa ja Suomi24:ssa sekä keräämällä tietoa rasismien ilmenemismuodoista näissä palveluissa. Hankkeen tavoitteita toteutetaan lisäksi kehittämällä uusia konkreettisia tuki- ja toimintamuotoja, kouluttamalla toimijoita ja vapaaehtoisia sekä vaikuttamalla eri toimijoihin rasisminvastaisuudesta ja järjestämällä tapahtumia ja kilpailuja nuorille. (Kanninen & Markkula 2009, 3-9.)

Hanke vaikuttaa niin nuoriin kun nuorten kanssa toimiviin kahdesta näkökulmasta: tukemalla syrjintää ja rasismia kohdanneita nuoria sekä puuttamalla toista kunnioittamattomaan ja syrjintää edistävään toimintaan. Hanke toteuttaa hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaa 2007 - 2011 ja erityisesti sen osa-alueita moninaisuus ja yhdenvertaisuus, johon sisältyvät teemat yhdenvertaisuus ja syrjinnän torjuminen sekä kansainvälisyys ja suvaitsevaisuuskasvatus. (Kanninen & Markkula 2009, 3.)

Hankkeen yhteistyökumppaneita ovat Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus, Netari.fi -hanke, Vähemmistövaltuutetun toimisto, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Väestöliitto. Hankkeessa työskentelee kaksi projektisuunnittelijaa, joista toinen toimii Pelastakaa Lapsilla ja toinen Nuorisosiainkeskuksella. (Kanninen & Markkula 2009, 9-10.)

4.2 Perustelut opinnäytetyölle

Pelastakaa Lapset ry on tehnyt rasisminvastaista verkkonuurisotyötä yhdessä laajan yhteistyöverkoston kanssa vuodesta 2007. Tarve rasisminvastaiselle verkkonuurisotyölle lähti Pelastakaa Lapset ry:n järjestämästä Manteli-tukichatista, jossa maahanmuuttajataustaiset nuoret tulivat hakemaan tukea ja keskusteluapua kokemaansa rasismiin. Chateissa ilmeni, että nuoret kokevat paljon rasismia Internetissä eikä heille ole tarjolla kohdennettuja palveluita. Tukichattien työntekijät kokivat riittämättömyyttä auttaa rasismia kohdanneita nuoria. NoRa - No Racism -hanke pyrkii nyt kartoittamaan rasismien ilmenemistä vakiintuneilla nuorison suosimilla keskustelupalstoilla sekä kehittämään rasismia kohdanneiden nuorten palveluja sekä kehittämään yhdenvertaisuutta nuorisotyössä yleensä. (Kanninen & Markkula 2009, 13.)

Internetistä on tullut keskeinen ja täysin luonnollinen osa nuorten elämää. Nuoret keskustelevat ja ottavat kantaa asioihin aktiivisesti verkossa. Kannanotot monikulttuurisuudesta näkyvät erityisesti verkossa. Rasismi verkossa ilmenee hyvin eri tavoin, jonka vuoksi siihen on vaikeaa puuttua.

Mielestäni tässä hankkeessa yhdistyivät juuri ne kriteerit, joita olen opinnäytetyöltäni toivonut eli monikulttuurisuus sekä Internet-ympäristöt. Internetissä on paljon informaatiota sekä siellä on helppo esiintyä ilman vastuuta ja todellista henkilöllisyyttä. Internetissä on helpompi sanoa ja tehdä asioita kuin reaali maailmassa. Internet on mahdollistanut vihaamisen ja tehnyt siitä helpompaa. Verkossa on helppo ilmaista mielipiteitään, koska ei tarvitse olla kohdata kasvokkain toista ihmistä.

Hankkeessa oli tilausta opinnäytetyölle ja se toi informaatiota nuorten kohtaamasta rasismista verkossa sekä toiveista käsitellä kokemuksia. Hankkeessa tarvitaan tietoa nuorten omista rasismien kokemuksista, koska niistä on vähän tutkimustietoa. Nuorten kokemuksista voidaan saada tietoa heidän keskuudessaan suosittujen verkkoyhteisöjen kautta. Opinnäytetyön aihetta päätettiin lähteä työstämään verkkoon IRC-Galleriaan laitettavan kyselyn avulla. Kyselyssä haettiin nuorten omakohtaista eli omakohtaista rasismien kokemusta IRC-Galleriassa. Tietoa ei haluttu tavoitella ainoastaan yleisesti, vaan rasismista verkkoyhteisössä vaan ilmiön kohteen oma näkökulma tulisi saada selvästi esille.

Tärkeää on kehittää verkkonuurisotyötä osaksi perusnuorisotyötä. Hankkeen yhtenä tavoitteena on, että nuoret tulisivat Internetissä matalan kynnyksen kautta, kertomaan kokemastaan rasismista tapahtui se sitten todellisessa tai virtuaalimaailmassa. Opinnäytetyöni palvelee hanketta ja sen tavoitetta selvittää rasismien muotoja IRC-Galleriassa sekä rasismia kohdanneiden kokemuksia. Ilman tietoa siitä, minkälaisen ilmiöiden kanssa työskennellään ja

mitä nuoret IRC-Galleriassa kokevat, ei voida lähteä kehittämään nuoria tukevia palveluita. Myös IRC-Gallerian työntekijät ovat olleet kiinnostuneita opinnäytetyöstä sekä kyselystä ja sen tuottamista tuloksista.

Tutkimukset ovat osoittaneet reaali maailmassa tapahtuvan koulukiusaaminen jatkuvan verkossa. NoRa - No Racism -hankkeessa on tehty samankaltaisia havaintoja, että rasismi tai muu kiusaaminen tapahtuu ja jatkuu melko herkästi Internetissä. Verkkonuorisotyöstä on tullut tärkeä osa nykyistä nuorisotyötä. Internet ja sen sosiaaliset mediat ovat nuorille merkittäviä vapaa-ajan viettopaikkoja, joten niiden tuntemus ja niissä tapahtuvien ilmiöiden tiedostaminen on ensiarvoisen tärkeää nykypäivän nuorisotyössä. (Safar 2009, 10.)

Tukipalvelut rasismia kohdanneille nuorille ja rasisminvastainen verkkonuorisotyö ovat Suomessa vielä melko uusia asioita. Perhon ja Soto Godoyn mukaan verkossa ja muuallakin tapahtuvaa ja nuorten kokemaa rasismia pitää tutkia ja rasistisia ilmiöitä on kartoitettava. Tietoon perustuvalla rasisminvastaisella ja monikulttuurisella koulutuksella on todella tarvetta. (Perho & Soto Godoy 2009, 134-135.)

5 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

NoRa - No Racism -hankkeen yhtenä tavoitteena on tuottaa kohdennettuja tukipalveluita rasismia kokeneille nuorille. Hanke on hiljattain aloittanut sähköpostitukipalvelun rasismia kohdanneille nuorille. Toimintaa jatkettaessa ja kehitettäessä tarvitaan tietoa, minkälaisen ongelmien ja ilmiöiden kanssa nuoret ovat tekemisissä, ja minkälaista apua he kaipaavat. Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiä määrittävät hankkeen tarvitsema tieto nuorten kokemasta rasismista verkossa. Opinnäytetyön tuoma tieto ja tulokset palvelevat hanketta ja auttavat kehittämään oikeanlaisia tukimuotoja, jotka vastaavat rasismia kohdanneiden nuorten tarpeita.

Opinnäytetyöni aiheena on tutkia rasismiin omakohtaisia kokemuksia IRC-Galleriassa. Opinnäytetyön keskeisenä tarkoituksena oli kartoittaa rasismiin esiintyvyyttä ja kuvata sen luonnetta ja muotoja IRC-Galleriassa. Opinnäytetyö tuo esille kohteen näkökulman eli sen millaisia kokemuksia nuorilla on IRC-Galleriassa kohtaamastaan rasismista ja miltä se tuntuu. Lisäksi kartoitettiin yhteyttä reaali maailmassa ja Internetissä tapahtuvan rasismiin välillä. IRC-Galleriaa käyttävät hyvin moninaiset ja eri-ikäiset nuoret. Opinnäytetyö hakee vastausta kysymykseen, onko 12 - 29 -vuotiailla nuorilla rasismiin kokemuksia tutkitussa verkkoyhteisössä. Mielenkiintoista on myös kartoittaa onko rasismiin kokemukset yleisempiä tietyssä ikäryhmässä 12 - 29 -vuotiaiden keskuudessa. Opinnäytetyö ei anna kaikkii nuoriin yleistettävää kuvaa rasismiin kokemisesta IRC-Galleriassa. Opinnäytteen tulokset antavat

kertaluontoisen ja hetkellisen kuvan tietyn ihmisjoukon näkemyksistä ja kokemuksista rasismista tässä verkkoyhteisössä.

Kyselyn avulla selvitetään, minkälaista rasismi IRC-Galleriassa on. Kyselyn vastaukset tuovat tietoa rasismin luonteesta, ilmenemisestä ja muodoista. Kuka rasismia kokee? Miten usein sitä koetaan? Miltä tahoilta rasismi IRC-Galleriassa kohdistuu? Erittäin mielenkiintoista on tietää, tuntevatko rasismia kokeneet heitä rasistisesti kohdelleen entuudestaan ja mistä he hänet tuntevat? Nämä tiedot voivat kertoa verkossa ja reaali maailmassa tapahtuvan rasismin yhteydestä. Miten rasismi IRC-Galleriassa tapahtuu, kuinka usein sitä tapahtuu ja onko verkossa koetulla rasismilla vaikutusta todellisessa elämässä osallistumiseen tai asiointiin, kuten motivaatioon mennä kouluun? Tulokset antavat tietoa kokevatko vastaajat rasismia verkon lisäksi tosielämässä koulussa tai vapaa-ajalla.

Hankkeen tukipalveluiden kehittämisen kannalta tärkeä tutkimuskysymys on nuorten kokemukset rasismiin puuttumisesta. Tuloksista voidaan saada tietoa kertovatko nuoret rasismin kokemuksistaan jollekin ja miten he rasismiin kokevat. Tärkeää oli tietää, miten nuoret haluaisivat keskustella kokemuksistaan ja kenen kanssa he siihen olisivat valmiita. Mielenkiintoista tietoa saadaan siitä, minkälaista tukea ja apua nuoret itse haluaisivat rasismiin kokemuksiinsa ja miten tärkeänä he kokevat rasismiin puuttumisen? Kohdennettujen tukipalveluiden kehittämisen kannalta tärkeää on nähdä mitä tapoja ja tuen muotoja nuoret itse pitävät hyvinä. Mikäli nuoret ovat kertoneet kokemuksistaan jollekin, oli mielenkiintoista selvittää ovatko he kokeneet tuen olleen hyödyksi. Tärkeää tietoa myös IRC-Gallerian kannalta saadaan siitä, kokivatko nuoret IRC-Gallerian ylläpidon puuttuvan rasismiin asianmukaisesti.

Taustakysymyksiä avulla kartoitettiin vastaajan eli rasismia kokeneen taustaa. Kyselyn vastaajajoukko on hyvin moninainen eikä selkeitä johtopäätöksiä rasismia kokeneiden taustoista voida tehdä. Taustatiedoista on mahdollista saada tietoa vastaajien maahanmuuttajataustasta tai kuulumisesta etniseen vähemmistöön. Opinnäytetyön tarkoituksena ei ole ollut selvittää tarkasti kuka ja minkälainen henkilö rasismia IRC-Galleriassa kokee vaan kuvata ilmiön luonnetta ja esiintyvyyttä. Taustatietojen kysymykset antavat lisäksi tietoa vastaajien IRC-Gallerian käytöstä ja palvelun merkityksestä heidän elämässään.

Kyselyssä kysytään vastaajien huomioita myös rasismista yleisesti IRC-Galleriassa eli muusta kuin heihin itseensä kohdistavasta rasismista. Rasismi yleensä IRC-Galleriassa ei kuitenkaan ole opinnäytetyön keskeinen tutkimusongelma, koska kyselyyn pyrittiin saamaan vastauksia juuri omakohtaisia rasismin kokemuksia omaavilta nuorilta eikä kaikilta IRC-Galleriaa käyttäviltä nuorilta. Opinnäytetyön pääasiallisena tavoitteena oli kuvata omakohtaisia rasismin

kokemuksia ja kartoittaa niiden esiintyvyyttä IRC-Galleriassa. Tulokset muusta rasismista IRC-Galleriasta ovat siis suuntaa-antavia.

Keskeiset tutkimuskysymykseni ovat:

- Omakohtaisten rasismien kokemusten esiintyminen IRC-Galleriassa
- Kokemusten ilmeneminen ja luonne
- Kokemusten jakaminen ja tuen tarve

Nämä teemat voidaan avata tarkemmin seuraaviksi kysymyksiksi:

- Esiintyykö IRC-Galleriassa nuoria, joilla on kokemuksia rasismista? Onko 12-29 -vuotiailla nuorilla omakohtaisia kokemuksia rasismista IRC-Galleriassa? Onko IRC-Galleriassa havaittavissa yleisesti rasismia?
- Minkälaista rasismia nuoret IRC-Galleriassa kokevat? Miten se ilmenee? Miten se tapahtuu ja millaista se on luonteeltaan? Kehen rasismi kohdistuu ja kenen taholta se tulee? Miten usein rasismia koetaan IRC-Galleriassa? Miltä rasismi tuntuu ja miten se koetaan verkossa? Mitä vaikutuksia verkossa koetulla rasismilla on tosielämään? Minkälaista rasismia yleisesti IRC-Galleriassa on?
- Kertovatko nuoret jollekin kokemastaan rasismista? Kenelle he siitä haluaisivat kertoa? Minkälaista tukea nuoret kaipaavat kokemustensa käsittelyyn ja rasismiin puuttumiseen? Kokevatko nuoret rasismiin puuttumisesta olevan hyötyä?

6 Tutkimusmenetelmät ja opinnäytetyön toteuttaminen

6.1 Määrällinen tutkimus ja kysely tutkimusmetodina

Opinnäytetyöni on määrällinen tutkielma, sillä keräsin aineistoni käyttäen kyselylomaketta, ja analysoin aineistoni määrällisesti. Opinnäytetyöni sisältää piirteitä myös laadullisista tutkimusmenetelmistä, koska kyselylomake sisälsi muutamia avoimia kysymyksiä, joita analysoin kvalitatiivisin menetelmin.

Valitsin tutkimusmetodikseni määrällisen tutkimuksen ja kyselylomakkeen, koska halusin saada tietoa kokevatko nuoret rasismia IRC-Galleriassa ja minkälaisia nämä kokemukset ovat. Näihin tutkimusongelmiin päädyin aiempien rasismia ja verkkoyhteisöjä koskevien teorioiden valossa ja joiden pohjalta voidaan olettaa nuorten kokevan rasismia IRC-Galleriassa. Halusin lähteä tekemään määrällistä opinnäytetyötä, vaikka se menetelmänä minua pelottikin.

Määrälliset metodit ja tilastotieteet eivät ole minulle kovin tuttuja, mutta halusin opinnäytetyöprosessin opettavan minulle uusia asioita.

Määrällisessä eli tilastollisessa tutkimusotteessa aineiston keräämisessä käytetään yleensä systemaattisia menetelmiä kuten erilaisia kyselylomakkeita, strukturoituja haastatteluja ja systemaattista havainnointia. Määrällisen tutkimuksen juuret ovat luonnontieteissä, mutta määrällisiä tutkimusmetodeja käytetään paljon myös sosiaali- ja yhteiskuntatieteissä. (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara 2009, 139.) Opinnäytetyöni on määrällinen survey- eli kyselylomaketutkimus. Keräsin aineistoni standardoidulla kyselylomakkeella, jossa on strukturoituja ja avoimia kysymyksiä. Saadun aineiston avulla pyritään kuvailemaan, vertailemaan ja selittämään ilmiötä ja sen esiintyvyyttä eli nuorten kokemaa rasismia IRC-Galleriassa.

Surveyyn avulla kerättyä aineistoa analysoidaan usein kvantitatiivisesti. Surveyssä aineistoa kerätään standardoidusti ja tutkimuksen kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen jostain perusjoukosta. Standardoidussa kyselyssä kaikkia asioita kysytään jokaiselta vastaajalta täsmälleen samalla tavalla. Kyselyitä voidaan tehdä joko tutkijan läsnäollessa tai ilman. (Hirsjärvi ym. 2009, 193-194.)

Kvantitatiivisen tutkimuksen keskeisiä piirteitä ovat aiemmat teoriat ja johtopäätökset tutkittavasta aiheesta, hypoteesien ja oletuksien tekeminen, käsitteiden määrittely, aineistonkeruun ja otantamenetelmien huolelliset suunnitelmat, aineiston tilastollinen käsittely ja tulosten esittäminen taulukoiden ja kuvioiden avulla. (Hirsjärvi ym. 2009, 140.)

Käsitteiden määrittelyä tarvitaan, ja se on tärkeää, koska ihmiset ymmärtävät eri tavoin sanoja. Lisäksi monet sanat ovat monimerkityksellisiä tai ne tarkoittavat eri asioita muun muassa eri tieteenaloilla. Tutkijan on tärkeää tutustua käyttämiensä käsitteiden historiaan ja erilaisiin määritelmiin. Käsitteet operationaalisoidaan, jotta niitä voidaan tutkimuksessa mitata. Jos samasta käsitteestä on olemassa erilaisia määritelmiä, on tutkijan tärkeää ilmaista oma kantansa ja perustelunsa omasta valinnastaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 152-157.)

Määrällinen tutkimus on empiiristä tutkimusta eli kokemusperäistä. Määrällisessä tutkimuksessa empiiristä ilmiötä tutkitaan teoreettisen viitekehyksen kautta. Perinteinen määrällinen tutkimus on hypoteettis-deduktiivista eli hypoteesien eli olettamusten tekeminen teoriasta on yksi määrällisen tutkimuksen piirre. (Valli 2001, 9-10.) Hirsjärvi ym. (2009, 144) tarkentavat, että teoria syntyy hypoteettis-deduktiivisen mallin mukaan niistä havainnoista, joita tosielämässä tapahtuu. Teorioista voidaan tehdä uusia hypoteeseja reaalielämään testattavaksi. Aiempi tieto ja teoria ohjaavat uuden teorian löytämisessä. Hypoteeseja testataan empiirisen aineiston avulla ja pyritään löytämään yksittäistapauksista yhteisiä

lainalaisuuksia, joista voidaan tehdä yleistettäviä päätelmiä. Tässä työssä ei kuitenkaan ole tarkoitus testata hypoteeseja, vaan kuvata hetkellisesti ja yleisesti ilmiötä ja nuorten kokemuksia. Tilastollisen tutkimuksen tehtävinä on selittää, vertailla, ennustaa, kartoittaa ja kuvailla jotain asiaa. Määrällisessä tutkimuksessa pyritään analysoimaan numeerista tietoa, tekemään johtopäätöksiä aineistosta ja ennustamaan muutoksia ja määrittelemään tapahtumien todennäköisyyttä. (Valli 2001: 9-10.)

Määrällinen tutkimus perustuu tilastotieteeseen. Määrällisessä tutkimuksessa tutkimusaineistoa käsitellään numeroiden ja taulukoiden avulla. Määrällisessä tutkimuksessa tutkija tekee aineistostaan erilaisia matemaattisia laskutoimituksia tietokoneen avulla, jonka jälkeen tulkitsee tilastollista aineistoaan monipuolisesti. Tuloksia esitetään kuvioina ja tilastoina, joista ilmenee yhteenveto monesta tutkitusta tapauksesta. (Valli 2001: 9-10.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa annetaan tilaa tutkimuskohteena olevien henkilöiden omille tulkinnoille. Tutkijan etukäteen laatimien kysymysten sijaan tutkimushenkilöt saavat suhteellisen vapaamuotoisesti kertoa aihealueeseen liittyvistä kokemuksistaan ja mielipiteistään esimerkiksi syvähaastattelussa tai ryhmätilanteessa. Laadullisen tutkimuksen niin sanottu ymmärtävä menetelmä antaa mahdollisuuden kartoittaa yhteiskuntailmiöitä syvemmin ja laajemmin. (Eskola & Suoranta 2000, 13-15, 20-22) Tästä syystä halusin sisällyttää kyselylomakkeeseen avoimia kysymyksiä, jotta vastaajat voisivat vapaasti kertoa rasismin kokemuksistaan. Koska kyse on kokemuksista, on tärkeää tietää millaisia kokemukset ovat olleet.

Määrällisistä tutkimusmenetelmistä puhutaan usein kovina tutkimusmetodeina ja laadullisista pehmeinä metodeina. Sekä laadulliset että määrälliset tutkimusmenetelmät ovat yhtä laadukkaita ja luotettavia. Kuitenkaan kumpikaan käsite ei tarkoita, että toinen tutkimusmenetelmä olisi jotenkin laadukkaampi, huonompi tai parempi. Tutkimusmenetelmissä on kysymys erilaisista näkökulmista. Laadullisia ja määrällisiä tutkimusmenetelmiä ei kannata asettaa vertailuasemiin vaan ne ovat erilaisia lähestymistapoja tutkia ilmiötä ja tärkeintä on tehdä hyvää tutkimusta käyttäen tilanteeseen sopivia tutkimusmenetelmiä. (Eskola & Suoranta 2000: 13-15, 20-22.)

Määrällisessä tutkimuksessa aineisto ja tiedot kerätään usein kyselyjen ja kysymysten avulla. Kyselyn käyttö soveltuu aineistonkeruumetodiksi tähän opinnäytetyöhön, koska on tarkoituksena kartoittaa ilmiön esiintyvyyttä verkkoyhteisössä, jossa toimitaan anonyymisti. Koska tutkimusympäristönä toimii verkko ja IRC-Galleria sekä halutaan saada tietoa juuri siitä, mitä nuoret IRC-Galleriassa kokevat, on mielekästä lähteä keräämään aineistoa kyselylomakkeella siellä missä nuoret ovat. Tutkimukseni on poikittaistutkimus, koska aineisto kerätään vain yhdellä kertaa ja tutkimuksessa pyritään selvittämään kokevatko nuoret IRC-

Galleriassa rasismia sekä kuvaamaan näitä rasismien kokemuksia. Kyselyn avulla voidaan kerätä tietoja esimerkiksi tosiasioista, käyttäytymisestä, tiedoista, arvoista ja asenteista, uskomuksista sekä mielipiteistä.

Aineiston kerääminen kyselyn avulla sisältää hyvät ja huonot puolensa. Kyselyn avulla voidaan saada hyvin laaja aineisto. Kyselyssä voidaan kysyä monia asioita usealta henkilöltä. Kyselyn tekeminen on myös tehokas ja aikaa säästävä tutkimusmenetelmä, koska aineisto saadaan samalla kertaa. Aineisto voidaan tietokoneen avulla helposti ja nopeasti tallentaa, analysoida ja raportoida. Näin kerätyn aineiston analysoimista varten on kehitetty erilaisia tietokoneohjelmia ja analyysitapoja. Kuitenkin kyselylomakkeen suunnitteluun ja toteuttamiseen täytyy panostaa huolellisesti. Kyselytutkimuksia pidetään jokseenkin pinnallisina, koska niiden avulla ei päästä kovin syvälle ilmiöitä tutkittaessa. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.)

6.2 Kyselyn toteutus ja ajankohta

6.2.1 Kyselylomakkeen laatiminen

Koska kyselyjen vastaukset ovat tutkimuksen aineistoa ja raaka-ainetta, kysymysten laatu vaikuttaa pitkälti tutkimuksen onnistumiseen. Kysymysten huolellinen suunnittelu ja testaus ovat ensiarvoisen tärkeitä. Huolimattomasti tehty kyselylomake ei anna oikeanlaista ja haluttua tietoa tutkimuskohteesta, joten huonot kysymykset voivat pilata koko tutkimuksen. (Kananen 2008, 25.)

Usein kyselyihin sisältyy vastaajaa koskevia taustatietokysymyksiä, joita voivat olla esimerkiksi ikä, sukupuoli, koulutus, siviilisääty ja asuinkunta. Tavallisia kyselylomakkeissa käytettäviä kysymystyyppejä ovat avoimet kysymykset, strukturoidut ja monivalintakysymykset ja asteikkoon perustuvat kysymykset. Strukturoituihin kysymyksiin lukeutuvat vaihtoehtokysymykset ja erilaiset asteikkokysymykset. Monivalintakysymykset tarjoavat vastaajalle valmiita ja helposti tunnistettavia vastausvaihtoehtoja eikä hänen tarvitse lähteä muistelemaan kokemuksiaan. Monivalintakysymykset tuottavat myös helpommin vertailtavissa olevia ja vähemmän kirjavia vastauksia ja niitä on helppo käsitellä ja analysoida tietokoneen avulla. Asteikkokysymyksiä kuten Likertin asteikkoa käytetään mittaamaan asenteita ja mielipiteitä. (Hirsjärvi ym. 2009, 197-201.)

Hirsjärvi ym. (2009, 201) vertaavat avoimia ja strukturoituja kysymyksiä siten, että avoimet kysymykset mahdollistavat sen, että vastaaja voi ilmaista itseään vapaasti ja omin sanoin kun taas strukturoiduissa ja monivalintakysymyksissä vastaaja on kahlittu valmiisiin vastausvaihtoehtoihin. Avoimet kysymykset osoittavat vastaajien tietämyksen aiheesta sekä

vastaajille keskeisen ja tärkeän osan aiheesta sekä aiheeseen liittyvien tunteiden voimakkuuden. Avoimet kysymykset tulee olla tarpeeksi rajattuja, jotta niistä saadaan haluttua tietoa. (Hirsjärvi ym. 2009, 201.)

Opinnäytetyöni kyselylomake sisältää pääasiassa monivalintakysymyksiä, muutaman avoimen kysymyksen sekä muutaman asteikkoon perustuvan kysymyksen. Moni kysymys on myös avoimen ja monivalintakysymyksen välimuoto, jolloin vastausvaihtoehtojen jälkeen on annettu avoin vastausvaihtoehto. Avoimen vaihtoehdon avulla saadaan tietoon sellaisia vastauksia, joita tutkija ei ole itse osannut ajatella.

On olemassa erilaisia näkemyksiä minkälaisessa järjestyksessä kysymykset kannattaa asetella lomakkeelle. Usein kyselyt aloitetaan taustakysymyksillä. Taustatietojen kysyminen alussa voi herättää vastausintoa ja kertoo tutkijan kiinnostuksesta vastaajaa kohtaan. Niiden avulla vastaaja johdatellaan aiheeseen ja kysymykset ovat helppoja vastattavia. Taustakysymysten jälkeen kysytään muutama helppo kysymys, joiden jälkeen siirrytään oleellisiin kysymyksiin. Kysely päätetään muutama helppoon kysymykseen. (Valli 2007, 103-104.)

Kananen (2008, 30-33) kirjoittaa, että toisen näkemyksen mukaan taustatiedot nähdään arkaluontoisina kysymyksinä, joita ei heti alussa kannata kysyä. Hän kehottaa sijoittamaan kyselyn alkuun vain helppoja, kyselyyn johdattelevia kysymyksiä, ja hankalat kysymykset sekä taustamuuttujat kannattaa sijoittaa kyselyn loppuun. Siihen mennessä tutkijan ja vastaajan välille on syntynyt luottamuksellinen suhde, jolloin arkaluontoisempia kysymyksiä voidaan kysyä. Valli (2007, 103-104) kirjoittaa, että tätä tukee myös näkemys, että vastaajan vastausinto hiipuu loppua myöten, jolloin lopussa oleviin taustakysymyksiin on helppo vastata. Kuitenkin arkaluontoisiin kysymyksiin on ikävä lopettaa kysely. Tärkeää joka tapauksessa on, että vastaajaa motivoidaan vastaamaan kyselyyn, hänestä ollaan kiinnostuneita ja vastaajalle ilmaistaan, että hänen antamia vastauksia arvostetaan ja tarvitaan.

Posti- ja verkkokyselyssä on usein mukana saatekirje, vastausohjeet tai jonkinlainen lähete. Läheteessä kerrotaan mikä ja mitä varten kysely on, miksi siihen kannattaa vastata ja miten siihen vastataan. Saatekirjeen suunnittelussa tulee ottaa kohderyhmä huomioon, jotta mahdollisimman moni vastaaja sen lukisi. Kaikki ihmiset eivät lue vastausohjeita, joten kysymysten tulee olla selkeitä ilman ohjeitakin. (Valli 2007, 106.) Kyselylomakkeen kokeilu ja testaaminen on välttämätöntä. Esitutkimuksen avulla saadun palautteen pohjalta kyselylomaketta voidaan korjata ja kehittää varsinaista tutkimusta varten. On myös tarpeen pohtia milloin on viisainta lähettää kyselylomake vastaajille. Esimerkiksi joulukuu on huono aika kyselyn lähettämiseksi, toteavat Hirsjärvi ym. (2009, 204.)

Opinnäytetyön kyselylomake on laadittu noudattaen muun muassa Hirsjärven ym. (2009, 202-203) näkemyksiä hyvästä kyselylomakkeesta. Kyselylomakkeesta on pyritty laatimaan selkeä ja johdonmukainen. Siinä on käytetty selkeää kieltä, selvästi määriteltyjä käsitteitä, vältetty sivistys- ja ammatti- ja monimerkityksisiä sanoja sekä vältetty johdattelevia kysymyksiä. Koska rasismi on vaikeasti määriteltävissä oleva sana, käytetään kyselyssä vain kahta käsitettä, jotka selkeästi selitetään kyselyn ohjeistuksessa. Näitä kahta samaa käsitettä käytetään koko kyselyn ajan. Hirsjärven ym. (2009, 203) ohjeiden mukaan vastaajaa ei myös saa pakottaa vastaamaan, jos hänellä ei oikeasti ole mielipidettä kysyttävästä asiasta. Tämän vuoksi vastausvaihtoehdoissa on tarjolla myös ”en osaa sanoa”. Kyselylomakkeen pituus on pyritty pitämään mahdollisimman lyhyenä ja kysymysten asetteluun ja järjestykseen on kiinnitetty huomiota. IRC-Gallerian asiantuntijoiden kokemuksen pohjalta hyvä kyselylomake sisältää enintään 15 sisältökysymystä sekä taustatietokysymykset.

6.2.2 Kyselylomakkeen kuvaus

Kyselyn otsikko oli ”Omaakohtaiset rasismien kokemukset IRC-Galleriassa”. Kyselyn otsikolla pyrittiin määrittelemään tarkasti kyselyn aihe. Otsikossa kerrottiin mitä kysely käsittelee, mikä houkutteli ja innosti rasismien kokemuksia omaavia nuoria vastaamaan kyselyyn. Oletuksemme oli, että ne, joita aihe oikeasti kiinnostaa ja koskettaa, vastaavat rehellisesti ja huolellisesti kyselyyn. Otsikko rajasi vastaajista pois myös sellaiset vastaajat, jotka olivat havainneet mahdollisesti rasismia IRC-Galleriassa, mutta heillä ei ollut siitä omaakohtaisia kokemuksia.

Kysely alkaa tiedotteella (kts. liite 2), joka pyrittiin tekemään tiiviiksi ja selkeäksi. Siinä aluksi herätän kiinnostusta vastaamiseen puhuttelemalla nuoria kysymällä: ”Onko Sinuun kohdistunut rasismia IRC-Galleriassa?”. Seuraavaksi kerrotaan vastaamiseen menevä aika, jonka perässä esitellään kyselyn aihe ja sen tarkoitus osana opinnäytetyötä. Herätän vastaajien kiinnostuksen vastata kyselyyn painottamalla kyselyn tarkoitusta ja vastauksien tärkeyttä sekä vastaamisen olevan täysin luotettavaa.

Alun jälkeen tulee lyhyt, mutta tiivis ja ytimekäs infolaatikko rasismista. Siinä määritellään mitä rasismilla tarkoitetaan juuri tässä kyselyssä. Kyselyssä käytän kahta termiä rasismi ja rasistinen häirintä, joilla tarkoitan samaa asiaa. Käytän rasismien määrittelyssä hankkeen työntekijöiden hyväksi havaitsemaa lausetta, joka on lähellä nuorten omaa kieltä, minkä lisäksi rasismi on määritelty siten, miten se esimerkiksi yhdenvertaisuuslaissa määritellään. Lopuksi kerrotaan vielä yksi konkreettinen esimerkki, mitä omaakohtaisesti koettu rasismi IRC-Galleriassa voisi olla, mikä auttaa vastaajia tunnistamaan kokemuksiaan rasismiksi.

Kyselyssä rasismilla tarkoitetaan vain etnisiä syistä johtuvaa rasismia. Tiedetään, että, arkisessa puhekielessämme termi ”rasismi” on vaikeasti määriteltävissä ja se sekoitetaan usein kaikenlaiseen syrjintään. (esim. Rastas 2007.) Kyselyn aihetta selvennetään myös painottamalla, ettei kyselyssä ole kysymys esimerkiksi syrjinnästä seksuaalisen suuntautumisen vuoksi. Lopuksi on kerrottu mahdollisuudesta kertoa lisää kokemuksista sähköpostin välityksellä sekä yhteydenottokanavat kysymyksiä, ohjeita tai neuvoja varten hankkeen sähköpostipalveluun. Tiedotteessa tärkeimmät asiat oli korostettu tummemmalla mustalla värillä. Näin tärkeimmät asiat erottuvat ja jäävät vastaajan mieleen nopeallakin lukaisulla. Alustuksessa on korostettu rasismien omakohtaisuutta ja sitä mitä rasismilla kyselyssä tarkoitetaan. Valitsimme tärkeimmät kohdat sen mukaan, mitkä itse näimme tärkeimpinä rasismien tutkimisen kannalta sekä esitestausvaiheessa nuorilta saadun palautteen mukaan. Vastausohjeet on sijoitettu ennen varsinaisten kysymysten alkua ja ohjeita sekä käsitteiden määritelmiä on sisällytetty myös kysymysten sisään ja joukkoon vastaajan muistin tueksi. Vielä ennen ensimmäistä kysymystä kerrataan mitä rasismi tarkoittaa.

Kyselylomake (kts. liite 3) alkaa taustatietokysymyksillä, joilla kartoitetaan vastaajan taustaa sekä mahdollista maahanmuuttajataustaa. Taustatiedoissa kysytään vastaajan sukupuolta, ikää, vastaajan omaa ja molempien vanhempien asumisaikaa Suomessa, vastaajan äidinkieltä sekä kuinka usein vastaaja käyttää IRC-Galleriaa ja miten tärkeänä hän kokee tämän verkkoyhteisön elämässään. Tärkeää on tietää, kuinka usein vastaaja käyttää IRC-Galleriaa, jotta rasismien kokemusten tiheyttä voidaan arvioida. Taustakysymykset päätettiin sijoittaa lomakkeen alkuun, koska uskoimme niiden innostavan nuoria vastaamaan.

Koska kysely on melko pitkä, se on jaettu osioihin, mikä helpottaa kyselyssä edistymisen seuraamista. Kyselyn toisessa osiossa kartoitetaan vastaajien rasismien kokemuksia ja niiden tiheyttä. Kysymyksessä yhdeksän kartoitetaan, minkälaista vastaajan IRC-Galleriassa kokema rasismi on ollut ja miten se on ilmennyt. Vastaaminen tähän kysymykseen on pyritty tekemään mahdollisimman helpoksi usean vastausvaihtoehdon avulla. Pelkkä avoin kysymys olisi saattanut olla liian vaikea vastattavaksi. Seuraavissa kysymyksissä selvitetään kuinka usein vastaaja on kokenut rasismia ja miltä tahoilta se on häneen kohdistunut sekä tuntee vastaaja häntä rasistisesti kohdelleen henkilön. Mielenkiintoista on saada tietoa, keneltä rasistiset kommentit tulevat; ovatko he vastaajalle entuudestaan tuttuja vai kokeeko hän rasismia useilta eri tuntemattomilta IRC-Gallerian käyttäjiltä. Osion viimeinen kysymys käsittelee sitä onko vastaaja kokenut rasismia muualla kuin verkossa.

Rasismien vaikutukset ja sen käsittely -osio alkaa kysymyksellä, jossa vastaaja arvioi asteikkokysymyksen avulla, kuinka loukkaavalta rasistinen häirintä on tuntunut. Seuraavaksi avoimessa kysymyksessä vastaaja saa kertoa, mitä hän on näissä tilanteissa ajatellut. Tämä on mielenkiintoista siitä syystä, että miten merkityksellistä netissä koettu rasismi on ja

otetaanko se yhtä vakavasti kuin todellisessa maailmassa. Seuraavaksi kartoitetaan rasismien kokemusten vaikutusta esimerkiksi kouluun menemiseen. Seuraavat kysymykset käsittelevät, ovatko vastaajat kertoneet rasismista ja kenelle sitä on kerrottu ja onko kertomisesta ollut hyötyä. Lisäksi kysytään minkälaista apua ja tukea he tahtoisivat rasismien kokemusten käsittelyyn.

Kyselyn viimeinen osio käsittelee muuta rasismia IRC-Galleriassa eli sitä ovatko vastaajat havainneet muuhun kuin heihin itseensä kohdistuvaa rasismia IRC-Galleriassa. Mikäli vastaaja ilmoitti kyselyn alussa, että hän ei ole kokenut rasismia IRC-Galleriassa, hyppäsi lomake suoraan näihin kysymyksiin. Kyselyn lopussa vastaajalla on vielä mahdollisuus sanoa avoimesti jotain liittyen kyselyyn tai aiheeseen. Lopuksi ilmoitetaan vielä No Racism -hankkeen sähköpostiosoite kysymysten tai neuvojen varalta sekä kiitetään vastaajaa antamistaan vastauksista. Kyselyn asetukset oli määritelty siten, että vastaajan piti vastata jokaiseen kysymykseen. Kyselyssä oli yhteensä 26 kysymystä.

6.2.3 Kyselyn toteutus

Kyselylomaketta työstettiin yhteistyössä NoRa - No Racism -hankkeen työntekijöiden ja koulun ohjaavien opettajien kanssa. Rajattuamme kyselyn tarkoituksen ja kohdejoukon, laadittuamme alustavan kyselylomakkeen sekä kyselyn esitestausvaiheen (kts. s. 61-62) jälkeen, otettiin -yhteys IRC-Galleriaan ylläpitävän Sulake Corporation Oy:n työntekijään. (kts. liite 1) Hänen kanssaan kävimme aktiivista sähköpostikeskustelua kyselyn toteuttamisesta. IRC-Galleria oli alusta pitäen innostunut tutkimusideasta. Lupa toteuttaa kysely IRC-Galleriassa saatiin sähköpostikeskustelussa 28.4.2010 palvelun työntekijältä. Koska opinnäytetyössä ei tutkita ketään tiettyjä ihmisiä tai asiakaskuntaa henkilötietoineen, ei IRC-Gallerialta tarvinnut pyytää kirjallista lupaa tutkimukseen.

Kysely julkaistiin IRC-Galleriaan siten, että se näkyi tietyille ryhmälle palveluun rekisteröityneitä käyttäjiä. Kyselyn julkaisusta vastasivat Sulake Corporation Oy:n työntekijät. Sulakkeen työntekijät kohdensivat kyselyn satunnaisotannalle IRC-Gallerian käyttäjiä. Satunnaisotoksen koko oli noin 45 000 - 47 000 käyttäjää. Ikäryhmää ei pystytty sitomaan satunnaisotantaan, mutta valta-osa ryhmästä oli kohdejoukon ikäisiä. IRC-Gallerian tilaston mukaan palvelua käyttää yhteensä lähes 430 000 12-29 -vuotiasta nuorta (Varjonen 2010).

Kysely toteutettiin verkkokyselynä Internetissä käyttämällä Webropol -ohjelmaa. Käytännössä kyselylomake kysely näkyi mainoslinkkinä satunnaisotoksessa oleville henkilöille heidän oman IRC-Galleria -profiilinsa etusivulla. Mainoslinkissä luki: "Onko Sinuun kohdistunut rasismia IRC-Galleriassa?" Sulakkeen työntekijän palautteen pohjalta kyselyn johdantoa muutettiin. Koska IRC-Gallerian etusivulla on paljon erilaista materiaalia, kyselyn mainoslinkistä ja tiedotteesta

tehtiin enemmän nuoria houkuttelevampi, helposti havaittava ja myyvä. Kun mainoslinkkiä klikkasi, avautui tiedote (kts. liite 2), jossa kerrottiin lyhyesti kyselyn tarkoituksesta ja rasismista. Tiedotteen lopusta löytyi Webropol-linkki varsinaiseen kyselyyn. Kysely oli aktiivisena IRC-Galleriassa 14.6. - 30.6.2010 välisen ajan. Tässä ajassa vastauksia saatiin yhteensä 247 kappaletta. Vastauksia katsottiin olevan riittävästi ja ne vaikuttivat tarpeeksi asiallisilta, joten kysely voitiin poistaa palvelusta.

Webropol on suomalaisen Webropol Oy:n tarjoama Internetin välityksellä toimiva kysely- ja tiedonkeruusovellus. Sovellusta on helppo käyttää ja monet yritykset ja yhteisöt hyödyntävät sitä muun muassa kyselyjen toteutuksessa ja ilmoittautumisten vastaanotoissa. Webropolin avulla voi tehdä eri tarkoituksiin helposti ja nopeasti erisuuruisia kyselyitä, joihin vastataan internetin välityksellä. Webropolista saa suoraan valmiita tilastoja ja koonteja kyselyn vastauksista. Tutkijan täytyy tulkita, analysoida ja raportoida tulokset. (Webropol 2010.)

Etuna verkkokyselyssä on, että vastaaja voi vastata siihen itselleen sopivana aikana, vastaaminen tapahtuu nopeasti ja helposti ja vastauksia voi rauhassa miettiä ja tarkastella. Vastausprosentti verkkokyselyissä voi olla korkeampi kuin postikyselyissä. (Valli 2007, 106, 111.) Myös Heikkilä (2008, 20) näkee verkkokyselyn etuna hyvän vastausprosentin riippuen kohdejoukosta. Verkkokyselynä kerätty aineisto saadaan myös nopeasti ja sen käsittelykin on melko yksinkertaista. Heikkilän (2008, 20) mukaan verkkokysely sopii myös hyvin arkaluontoisten kysymysten esittämiseen sekä pitkänkin kyselylomakkeen käyttöön. Heikkilä (2008, 20) kuvaa verkkokyselyjen heikkoja puolia seuraavasti: avoimiin kysymyksiin jätetään herkemmin vastaamatta, vastauksien tarkkuus on kyseenalainen, väärinymmärrykset ovat mahdollisia, tutkija voi tehdä tarkentavia kysymyksiä tai lisähavaintoja eikä voida varmasti tietää kuka kyselyyn on vastannut. Kuten kyselyissä yleensä, yhtenä ongelmana on huolimattomasti annetut vastaukset. Survey-kyselyjen kohdalla on huomattu, että ihmiset vastaavat kysymyksiin hieman positiivisemmin kuin mitä todellisuus oikeasti olisi, sen mukaan mitä tutkijan ajatellaan toivovan kuulla tai mikä olisi suotava vastaus. (esim. Salonen & Salmenkangas 2010, 61.)

Joensuu (2007, 24) toteaa, että verkkokyselyn avulla tavoitetaan suuri määrä vastaajia. Verkossa toteutettujen kyselyiden tuloksiin vaikuttaa se, että kysely on saatavilla Internetissä. Tällöin vastaajat ovat melko tottuneita Internetin käyttäjiä ja viettävät siellä suhteellisen paljon aikaa. Verkkokyselyssä on tärkeää, että kyselyyn vievä linkki on helposti löydettävissä ja oikeilla sivustoilla vastaajien kannalta. Opinnäytetyössä tutkitaan IRC-Galleriassa käyttävien nuorien kokemuksia rasismista eli kyselyn kohdentaminen heille verkkokyselynä on mielekästä. Tuloksia ei kuitenkaan voi kyseenalaistamatta yleistää kaikkiin nuoriin, koska kaikki eivät tätä verkkoyhteisöä käytä.

Monet järjestöt ja tutkimukset ovat hyödyntäneet IRC-Galleriaa kartoittaessaan nuorten mielipiteitä. Esimerkiksi Non Fighting Generation ry teki nuorille kyselyn IRC-Gallerian kautta selvittääkseen nuorten väkivallan käyttöä ja kyselyn tulokset toivat uutta ja yllättävääkin tietoa. Varjonen (2010) kertoo, että IRC-Galleria teettää itse paljon kyselyitä nuorille. Usein kyselyitä tarvitsee pitää palvelussa vain yhdestä kahteen päivään, jolloin vastauksia saadaan 2000-3000 kappaletta. (Varjonen 2010.)

6.3 Opinnäytetyön kohdejoukko ja sen kuvaus

Opinnäytetyön aineiston muodostivat kyselylomakkeeseen annetut vastaukset. Kyselyn vastaajat ovat IRC-Galleriaan rekisteröityneitä 12 - 29 -vuotiaita nuoria. Vastaajien joukko on hyvin moninainen, koska kyselyä ei voitu kohdentaa juuri rasismia kokeneille nuorille, koska emme voineet tietää kuka rasismia kokee. Vastaajien taustaa ei voitu varmasti selvittää tai taata. Vastaajia yhdistää ainoastaan heidän omakohtaiset rasismien kokemukset IRC-Galleriassa ja heidän vastauksensa kuvaavat näitä kokemuksia.

Tutkimuksen kohdejoukon ikähaarukaksi valittiin 12 - 29 -vuotiaat. Tähän ratkaisuun päädyttiin siksi, että tutkimuksen pääasiallinen kiinnostuksen kohde oli juuri nuorten kokema rasismi ja nuoruus ikävaiheena kestää noin 12 vuodesta 29 vuoteen. Ikäryhmän aläikärajaksi määrittyi 12 vuotta IRC-Gallerian rekisteröitymisen aläikärajan mukaisesti. Yläikärajaksi määriteltiin 29 vuotta nuorisolain mukaan. (Nuorisolaki 2006 § 2) Ikäryhmän yläikärajaa oli haastava asettaa, koska nuoruuden päättymisen on hyvin yksilöllistä, joten tuntui luontevalta tehdä ratkaisu nuorisolain mukaisesti. IRC-Gallerian keski-ikä on noin 22 vuotta, mutta vastaajien oletimme olevan kuitenkin pääasiassa alle 20-vuotiaita.

Alun perin suunnitelmana oli, että kysely toisi tietoa juuri maahanmuuttajanuorten kokemasta rasismista IRC-Galleriassa. Tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista, koska kyselyä ei voitu kohdentaa juuri maahanmuuttajanuorille, ei eettisistä eikä toteutuksellisista syistä. Lisäksi esimerkiksi kyselyn otsikko ei voinut olla ainoastaan maahanmuuttajia koskeva. Kyselyn aiheen ja tarkoituksen selkeällä määrittelyllä pyrittiin vaikuttamaan siihen, että kyselyyn vastaavat rasismien kokemuksia omaavat nuoret. Kyselyyn tulivat siis vastaamaan hyvin moninaiset nuoret eli eivät välttämättä maahanmuuttajanuoret. Täytyy muistaa, että Suomessa rasismia kohtaavat perinteiset etniset vähemmistöt kuten ruotsinsuomalaiset ja romanit, maahanmuuttajat sekä muuten muun muassa ihonväriltään erottuvat suomalaiset. Myös maahanmuuttajien joukko on hyvin moninainen. Kyselyyn vastanneet voivat olla täysin suomalaisia, eri etnisiin vähemmistöihin kuuluvia ja maahanmuuttajataustaisia nuoria.

Suomessa ei tilastoida ihmisten etnistä taustaa millään tavalla. Etnistä taustaa voidaan selvittää ainoastaan kysymällä vastaajan kansallisuutta ja äidinkieltä sekä vanhempien

kansallisuutta ja äidinkieltä ja tekemällä näistä tiedoista johtopäätöksiä. Suomessa kielirekisteriin on mahdollista ilmoittaa vain yksi kieli. Äidinkielikysymys on mielenkiintoinen, mutta sekään ei kerro varmaa tietoa vastaajan mahdollisesta vähemmistö- tai maahanmuuttajataustasta, koska esimerkiksi vastaajan äidinkieli ja kansalaisuus voi olla suomi, vaikka hän olisikin maahanmuuttajataustainen. Tässä opinnäytetyössä haluttiin noudattaa virallista tutkimusperinnettä, jossa etnistä taustaa ei kysytä suoraan.

Maahanmuuttajilla voi olla jo Suomen kansalaisuus, joten siksi kyselyssä kysytään, onko vastaaja aina asunut ja ovatko vastaajan vanhemmat syntyneet Suomessa. Kuitenkaan vastaus ”ei ole syntynyt Suomessa” ei sekään välttämättä kerro maahanmuuttajataustaisuudesta. Tutkimuksen kohdejoukon määrittelyä hankaloittaa siis se, että Suomessa ei ole luovallista tilastoida ihmisten etnistä taustaa eli varmaa tapaa etnisen taustan selvittämiseksi ei ole olemassa.

IRC-Galleria on suomenkielinen sivusto, joka perustuu kirjoittamiseen ja lukemiseen. Moni vasta Suomeen turvapaikanhakijana tai pakolaisena tullut nuori ei käytä Internetiä. Luku- ja kirjoitustaidottomatkaan eivät IRC-Galleriaan siis hakeudu. Kuitenkin lapset ja nuoret kotoutuvat Suomeen ja oppivat kielen nopeasti, joten he saattavat ryhtyä käyttämään IRC-Galleriaa melko nopeasti maahan tulon jälkeen. Toisen sukupolven maahanmuuttajat tai varhaislapsuudessa Suomeen tulleet nuoret käyttävät Internetiä ja IRC-Galleriaa yhtäläillä kuin suomalaisnuoretkin.

Kysely toteutettiin ainoastaan suomen kielellä. Kyselyyn vastaaminen edellytti vastaajilta siis riittävää suomen kielen luku- ja kirjoitustaitoa. Kyselyä ei käännetty ruotsiksi tai englanniksi, joten heikommin suomea puhuvien ääni saattoi jäädä huomioimatta. Voidaan olettaa, että kaikki kieli- ja kulttuurivähemmistöt Suomessa voivat kohdata rasismia, joten kyselyn saatavuus vain suomeksi saattoi rajata pois vastaajia. Lisäksi kaikki nuoret Suomessa eivät käytä IRC-Galleriaa, joten tulokset eivät ole yleistettävissä kaikkiin nuoriin.

6.4 Aineiston analyysimenetelmät ja tulosten esittäminen

Aineiston analyysissa on käytetty pääasiassa määrällistä tutkimusotetta. Kyselyn vastaukset tallentuivat Webropol -ohjelmaan ja palvelusta saatiin kokoava raportti vastauksista niin graafisina esityksinä kuin Excel-taulukkona, joita hyödynnettiin lopullisen raportoinnin ja tulosten esittämisen laadinnassa. Aineistosta on tehty suoria jakaumia sekä ristiintaulukointeja keskeisiltä osilta. Tutkielman tulokset on esitetty ja kuvattu opinnäytetyön raportoinnissa tekstinä sekä graafisina kuvioina ja pylväsdiagrammeina. Työssä päädyin käyttämään tulosten esittämisessä graafisia tilastokuvioita, koska ne esittävät mielestäni elävästi, mielenkiintoisesti ja selkeästi tutkielman tulokset. Taulukoita käytetään

enemmän tieteellisissä teksteissä. Tilastokuviot kertovat tulokset tutkimuksen kokonaisuutta ajatellen selkeämmin ja tiivistetympin kuin taulukot. (Holopainen, Tenhunen & Vuorinen 2004, 44.)

Suora jakauma on yksinkertaisin ja yleisin määrällisen aineiston esitys- ja tiivistämismuoto. Suora jakauma on yksiulotteinen frekvenssijakauma, joka kuvaa yhden muuttujan ominaisuuksia aineistossa. Suoran jakauman avulla esitetään kuinka monta kappaletta kutakin muuttujan ominaisuutta tai arvoa on ilmennyt ja esiintynyt aineistossa. Määrällisessä tutkimuksessa pyritään yleistämiseen, joten suoria jakaumia käytettäessä merkittävää on kunkin muuttujan arvon suhteellinen osuus koko aineistossa, kuin yksittäisen havaintoyksiköiden määrä. (Kananen 2008, 41.)

Ristiintaulukoinnilla tutkitaan kiinnostavien asioiden riippuvuussuhdetta eli muuttujien tilastollista yhteyttä. Ristiintaulukointia käytetään kun muuttujat ovat luokitteluasteikossa. Tutkimuksessa muuttujat luokitellaan selittäviin tai riippumattomiin muuttujiin sekä selittäviin tai riippuviin muuttujiin. Selittäviä muuttujina käytetään yleensä muun muassa sukupuolta, ikää ja asuinpaikkaa. Ristiintaulukoinnissa taulukossa tutkitaan samanaikaisesti kahta eri muuttujaa kuten esimerkiksi sukupuolta ja jonkin asian käyttötottumuksia. Ristiintaulukoinnissa etsitään riippuvuuksia ja säännönmukaisuuksia. Voidaan muun muassa tarkastella kasvaako jonkin asian osuus toisen arvon muuttuessa. (Kananen 2008, 44-55; Holopainen ym. 2004, 157.)

Ristiintaulukointi ei vielä takaa oikeaa asioiden riippuvuutta toisistaan eli syy-seuraus -suhdetta vaan suhdetta tarkastelemaan tarvitaan myös muita keinoja kuten korrelaatioita tai muita tunnuslukuja. Ristiintaulukoinnin tulokset tehdään tutkimuksen tutkimusongelman mukaisesti, mikä osaltaan aiheuttaa myös ongelmia oikean syy-seuraus -suhteen löytämiselle. Suorien jakaumien tuloksissa on käytetty auki kirjoitus- ja tulkintaa vaihteittain esitettyinä -tekniikoita. (Kananen 2008, 44-55.) Ristiintaulukoinnin avulla voidaan saada aineistosta lisäinformaatiota tai ennusteita siitä, mitä arvoja toinen muuttuja voi saada (Holopainen ym. 2004, 157). Metsämuuronen (2002, 30) kuvailee, että ristiintaulukoinnin etuihin kuuluu se, että voidaan esittää mahdolliset yhteydet muuttujien välillä tiivistetysti ja havainnollisesti. Ristiintaulukointi myös auttaa tutkijaa löytämään aineistosta mielenkiintoisia yhteyksiä. (Metsämuuronen 2002, 30).

Tässä opinnäytetyössä halusin tehdä ristiintaulukointeja aineistosta vain tutkimuskysymysten suhteen keskeisimmistä kysymyksistä ja teemoista. Kaikkia kysymyksiä ei olisi ollut mielekästä lähteä ristiintaulukoimaan eikä se olisi välttämättä antanut merkittävää lisäarvoa työlle. Tuloksia esitettäessä kuvioissa on käytetty kahdenlaisia lukuja. Osassa kuvioista on ilmoitettu kokonaislukuja ja osassa taas desimaalilukuja. Esitettyjen lukujen eri

muodot johtuvat tulosten laskentamenetelmistä. Osa suorista jakaumista ja ristiintaulukoinneista pystyttiin laskemaan Excelin avulla, mutta osa tuloksista jouduttiin laskemaan ilman tietokoneohjelmia tai ottamaan suoraan Webropolin tarjoamasta raportista. Tämä johtui vastausvaihtoehtojen koodaamattomuudesta kyselylomakkeeseen oikein monivalintakysymyksissä. Tähän esitystapaan päätyminen on ollut tietoinen valinta.

Opinnäytetyön laadullista aineistoa on analysoitu käyttäen koonteja, kuvauksia sekä suoria lainauksia avoimista vastauksista. Avointen vastausten analyysissä käytettiin teemoittelua. Avoimet vastaukset analysoitiin ensin siten, että samantapaiset ja samansisältöiset vastaukset jaoteltiin omiin luokkiinsa. Tästä jalostetusta aineistosta voitiin sitten tehdä tulkintoja. Tässä opinnäytetyössä niiden strukturoitujen kysymysten, jotka sisälsivät avoimen osion, kohdalla avoimia vastauksia käytettiin lähinnä tilastollista tietoa täydentävinä, kuvaavina ja havainnollistavina elementteinä.

Teemoittelulla tarkoitetaan laadullisen aineiston analyysimenetelmää, jossa aineistosta nostetaan esille tutkimusongelman kannalta tärkeitä teemoja. Teemoittelun avulla voidaan vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. Teemoittelussa on tärkeää löytää tutkimusongelman suhteen oleelliset asiat ja aiheet. Usein käytettäessä teemoittelua laadullisesta aineistosta nostettuja sitaatteja järjestellään omiksi kokoelmiksi. Sitaatit ovat kuitenkin irrotettu kontekstistaan ja eivät siksi kerro kovin syvällistä tietoa tutkittavasta asiasta eikä pelkästään irrallisten sitaattien perusteella voida tehdä johtopäätöksiä aiheesta. (Eskola & Suoranta 2001, 174-175.) Jotta teemoittelu olisi onnistunutta, täytyy empirian ja teorian lomittua toisiinsa ja käydä vuoropuhelua kuten Eskola & Suoranta (2001, 175) luonnehtivat.

Laadullisen aineiston analyysin tavoitteena on selkiyttää kirjavaa ja runsasta aineistoa ja luoda siitä tiivistetty, mutta sisällöllinen ja mielekäs kuvaus ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 2001, 137). Laadulliseen aineistoon liittyy erilaisia tulkinnan vaikeuksia kuten tulkintojen varmistaminen, aineiston laajuus ja monipuolisuus, sekä vaikeus ymmärtää toisen ihmisen kieltä. Ilmaisujen tulkitseminen oikein onkin laadullisen tutkimuksen ongelmallisinta kohta. (Sulkunen 1990, 275-276.)

Tutkimuksissa ja aineistojen analyysissä voidaan hyvin käyttää laadullisia ja määrällisiä lähestymistapoja. Laadullisella ja määrällisellä tutkimuksella on hieman eri lähtökohdat pyrkiä totuuteen ja molemmissa on hyötynsä ja haittansa. Tutkimuksen tekemiseen kuuluu aina paljon ratkaisujen ja päätöksiä tekemistä käytti sitten laadullisia ja määrällisiä menetelmiä. Määrällisessä tutkimuksessa pyritään saamaan mahdollisimman laaja aineisto, jotta siitä voitaisiin tehdä päteviä ja todellisuutta kuvaavia yleistyksiä. Määrällistä aineistoa ei pysty pyörittelemään ja katselemaan niin monesta suunnasta kuin laadullista aineistoa.

Laadullinen tutkimus tuottaa hyvin kirjavaa aineistoa, jota on vaikeampi tulkita ja analysoida. (Eskola & Suoranta 2000: 13-15.)

6.5 Opinnäytetyön luotettavuus ja etiikka

Tutkimuksesta ja sen tuloksista pyritään aina saamaan mahdollisimman luotettavia. Tutkimusta tehdessä pyritään välttämään virheiden syntymistä, kirjoittavat Hirsjärvi ym. (2009, 231.) Kuitenkin tutkimusten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat, minkä vuoksi jokaisessa tutkimuksessa arvioidaan sen luotettavuutta. Luotettavuuden arviointiin on olemassa erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.)

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa puhutaan reliabiliteetista ja validiteetista, jotka molemmat kuvaavat tutkimuksen luotettavuutta. Molemmat käsitteet voidaan jakaa vielä alaluokkiin. Reliaabeliudella tarkoitetaan tutkimustulosten toistettavuutta ja pysyvyyttä eli esimerkiksi sitä, että kaksi eri tutkijaa päätyy samoihin tuloksiin tai samat tulokset saadaan kahdella eri kerralla. Luotettavuuden arviointi kvantitatiivisessa tutkimuksessa on tärkeää ja välttämätöntä, kun taas laadullisessa tutkimuksessa se on vähemmän tärkeää. Kvantitatiivisessa tutkimuksen tulosten luotettavuuden arviointia varten on kehitetty erilaisia tilastollisia tapoja. (Hirsjärvi ym. 2009, 231; Kananen 2008, 79-80.)

Validius tarkoittaa tutkimustulosten pätevyyttä. Pätevyydellä tarkoitetaan sitä, että käytetyt tutkimusmenetelmät ja mittarit mittaavat oikeaa asiaa eli sitä mitä tutkimuksessa pitikin mitata. Kyselylomaketutkimusten validius riippuu paljon kysymysten laadusta. Jos kysymykset on suunniteltu huonosti tai vastaaja ymmärtää ne eri tavoin kuin tutkija, eivät vastaukset anna oikeanlaista tietoa tutkittavasta asiasta. Tästä syystä kyselylomakkeen suunnittelu ja testaaminen koevastaajilla on erittäin tärkeää. (Hirsjärvi ym. 2009, 231-232.)

Kyselylomakkeen kysymysten suunnittelu on tärkeää, koska ihmiset tulkitsevat asioita hyvin eri tavoin. Sitä ymmärtävätkö kaikki vastaajat kysymykset samalla tavalla kuin tutkija, on vaikea kontrolloida. Kyselytutkimuksissa väärinymmärrykset ovat aina mahdollisia. Lisäksi on vaikea tietää, miten onnistuneita annetut vastausvaihtoehdot ovat vastaajien mielestä.

Kyselyn heikkoutena nähdään se, miten vakavasti kyselyyn vastaajat suhtautuvat kyselyyn. Vastaajan ei tarvitse kohdata tutkijaa, joten ei tiedetä onko hän vastannut rehellisesti ja huolellisesti. Lisäksi ei tiedetä, kuinka perehtynyt vastaaja on kyselyn aiheeseen tai onko hän kiinnostunut siitä. Tämän vuoksi olen määritellyt kyselyssäni tarkasti kyselyn aiheen eli rasismia, mikä auttaa vastaajaa tunnistamaan kokemuksiaan.

Tulosten tulkinnan ja analysoinnin kannalta avoimet kysymykset tuottavat hyvin erilaisia ja kirjavia vastauksia. (Hirsjärvi ym. 2009, 201.) Vastaajan kannalta avoimet kysymykset voidaan kokea liian vaativina ja aikaa vievinä, joten niihin jätetään kokonaan vastaamatta. Rasismi saattaa olla myös arka aihe monelle nuorelle, joten siitä voi olla vaikea kirjoittaa.

Triangulaatio on yksi keino vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta. Se tarkoittaa useamman eri tutkimusmenetelmän käyttöä tutkimuksessa eli tutkittavaa ilmiötä lähestytään monimenetelmällisesti. Triangulaation avulla voidaan lisätä tutkimustulosten validiutta sillä ilmiötä lähestytään monipuolisesti. Triangulaatiota kutsutaan myös kolmiomittaukseksi ja monistrategiseksi tutkimusotteeksi ja sitä voidaan käyttää niin määrällisessä kuin laadullisessa tutkimuksessa. Triangulaatio voidaan jakaa neljään eri tyyppiin, jotka ovat metodologinen-, tutkija-, teoreettinen- ja aineistotriangulaatio. Kolmiomittauksen vaarana on eri menetelmin saadut ristiriidat tuloksissa, mitkä voivat johtua mittarin heikkoudesta tai virhetulkinnoista. (Kananen 2008, 84; Hirsjärvi ym. 2009, 233.) Opinnäytetyössäni käytän metodologista triangulaatiota sillä kyselyni sisältää strukturoitujen kysymysten lisäksi avoimia kysymyksiä, joita analysoin laadullisesti. Moni strukturoitu kysymys sisältää valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi avoimen ”muu, mikä?” vaihtoehdon, mikä on triangulaatiota.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi on melko yksinkertaista. Opinnäytetyössä ei ole tarpeen lähteä tekemään uusintamittauksia. On riittävää, että tutkimuksen vaiheet on dokumentoitu tarkasti ja tehdyt ratkaisut ja valinnat perusteltu. Luottavaksi todettu tutkimus antaa siis luotettavaa ja oikeaa tietoa tutkittavasta asiasta eli tulokset eivät johdu sattumasta. (Kananen 2008, 79, 83.)

Tutkimuksissa on tärkeää, että tutkija on mahdollisimman objektiivinen eli puolueeton ja neutraali. Usein kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkija ja tutkittavat eivät koskaan tapaa toisiaan, tutkija ei kerro mitään itsestään ja pitää kysymyksensä kaikille samanlaisina, mikä laadullisessa tutkimuksessa on haasteellisempaa. (Eskola & Suoranta 2000: 16-17.)

Kyselytutkimusta tehdessä tutkijaa voi kohdata myös kato eli vastausten puute. Vastaamattomuus ilmenee useimmiten postikyselyissä. Verkkokysely on saavuttanut suuremman suosion nuorten keskuudessa, joten tällaisen kyselyn kohdentaminen nuoremmalle sukupolvelle on mielekästä. (Valli 2007, 111.) Kyselyn aihe vaikuttaa myös katoon, koska kyselyyn eivät vastaa sellaiset henkilöt, joita aihe ei kiinnosta. Mikäli kysely lähetetään suurelle joukolle nuoria, voi kato olla suurempi. Mikäli kysely lähetetään tietylle erityisryhmälle ja kyselyn aihe kiinnostaa heitä tai on heille tärkeä, vastausprosentti on korkea. Omassa opinnäytetyössäni kyselylomake on saatavilla ja lähetetään suurelle joukolle ihmisiä, joten todennäköisimmin kyselyyn vastaavat sellaiset henkilöt, joilla on kokemusta tutkittavasta aiheesta tai aihe on muuten heitä koskettava. (Hirsjärvi ym. 2009, 195-196.)

Kyselylomaketta testattiin neljällä kohdejoukon ikäisellä nuorella. Esitutkimuksessa testattavilta nuorilta pyydettiin mielipidettä muun muassa alustuksesta ja sen sisällöstä, kysymyksistä, vastausvaihtoehdoista, kyselyn pituudesta ja kyselyn mielekkyydestä nuorille. Heiltä kysyttiin myös kehittämisehdotuksia. Itse kysymyksiin nuorten ei tarvinnut vastata. Testattavat eivät halunneet vastata kysymyksiin, koska heillä ei ollut rasismien kokemuksia.

Tiedotetta tiivistettiin ja tärkeitä asioita korostettiin nuorilta saadun palautteen pohjalta. Tiedotteen lopullinen versio on luultavasti edelleen liian pitkä nuoren mielestä. Halusimme kuitenkin tiedotteen sisältävän tutkimuksen kannalta tärkeimmät asiat eli itsensä esittelyn, kyselyn tarkoituksen, vastaajien motivoinnin, vastaamiseen kuluvan ajan, kyselyssä käytettävien käsitteiden selventämisen, vastausohjeet sekä luottamuksen herättämisen.

Testaamani nuoret painottivat, etteivät jaksaneet lukea pitkiä esipuheita ja johdantoja, joten tummennetut kohdat jäivät mieleen. Nuorten palautteet tiedotteesta vaihtelivat sillä jotkut nuoret olisivat halunneet lukea lisää tietoa kyselystä ja opinnäytetyön tekijästä, kun osaa kiinnosti itse aihe. Pääosin nuorilta saamani palaute oli positiivista. Heidän mielestään pitkäkökin alustus innoitti vastaamaan ja herätti mielenkiintoa aihetta kohtaan. Nuorten mielestä kysymykset olivat selkeitä ja johdonmukaisia ja pitivät vastausinnon yllä koko kyselyn ajan. Muutama nuori oli innostunut tekemään kyselyn useampaan otteeseen. Testaamani nuoret hieman ihmettelivät taustatietojen kysymistä, koska eivät pitäneet niitä oleellisina rasismia tutkittaessa. Kyselyä testattiin myös maahanmuuttajataustaisella henkilöllä, joka piti taustatietojen kysymyksiä eettisinä ja asiallisina. Kyselyn lopullisesta versiosta poistettiin kaikki nuorille vieraat sanat kuten ”etninen”, koska testattavat nuoret kokivat sivistys- ja ammattitermit hämmentävinä. Kyselylomakkeessa päädyttiin käyttämään termejä rasismi, syrjintä ja rasistinen häirintä.

Saamani palautteen mukaan nuoret vastaavat mielellään monivalintakysymyksiin, joita sisällytettiin kyselyyn useita. Nuoret pitivät tärkeänä sitä, että vaihtoehdoissa olisi mahdollisimman valmiita vastausvaihtoehtoja. Kyselylomakkeessa monivalintakysymysten vastausvaihtoehdot on pyritty löytämään mahdollisimman valmiiksi ja IRC-Galleriaa vastaaviksi. Vastausvaihtoehdot ovat siis sellaisia, joita nuori kohtaa toimiessaan palvelussa. Nuoret ilmoittivat, että eivät vastaisi avoimiin kysymyksiin kovin pitkästi. Kyselylomaketta ja sen tiedotetta kehitettiin myös IRC-Gallerian työntekijöitä saatujen neuvojen ja palautteen pohjalta.

Kysymysten ja vastausvaihtoehtojen suunnittelussa hyödynsimme kenttäohjaajani kanssa omaa tietämystämme IRC-Galleriasta. Vastausvaihtoehtoja suunnitellessa täytyi tutustua ja perehtyä IRC-Galleriaan, sen toimintatapaan sekä sen ajankohtaiseen sisältöön. Tämä

osoittautui haasteelliseksi, koska verkkopalvelut kehittyvät ja muuttuvat nopeasti. Vaikka itse tunnen palvelun suhteellisen hyvin, en ole muutamaan vuoteen enää ollut sen aktiivinen käyttäjä. Oli siis otettava selvää, mitä mahdollisuuksia, palveluita IRC-Galleria tänä päivänä nuorille tarjoaa. Useissa kysymyksissä vastausvaihtoehdoissa oli tarjolla ”muu - mikä?” -vaihtoehto siltä varalta, ettei vastaaja löydä vaihtoehdoista itselleen sopivaa vaihtoehtoa. Valli (2007, 123) toteaa että, monivalintakysymyksiä käytettäessä tutkijan tiedettävä vastaajien taustatietoja ja mahdollisia vastauksia.

Kyselyyn saatiin kaiken kaikkiaan 247 vastausta. Alkuperäisistä 247 vastaajasta 178 kertoi kokeneensa rasistista häirintää IRC-Galleriassa. Vastaajista 69 ilmoitti kysymyksessä 9, että ei ole kokenut rasistista häirintää IRC-Galleriassa jatkaen silti vastaamista koko nettikyselyyn. Nämä 69 vastausta käytiin lävitse ja niitä tarkastellessa todettiin, että ilmeisesti kyselyn hyppytoiminto ei ollut toiminut ja suurin osa vastauksista oli pitkälti epäasiallisia. Mikäli vastaajalla ei ollut omakohtaisia rasismien kokemuksia, piti kyselyn ohjautua suoraan lopussa oleviin kysymyksiin, joissa kysyttiin rasismista yleisesti IRC-Galleriassa. Tavoitteena oli saada kyselyyn 150-200 asiallista vastausta, jotta aineisto olisi tarpeeksi pätevää ja luotettavaa. (Vuorinen 2010) Tämä tavoite saavutettiin.

Koska tutkielmassa pääasiallinen tarkoitus oli tutkia juuri IRC-Galleriassa tapahtuvia rasismien kokemuksia, päätettiin aineiston analyysiin ottaa mukaan vain ne vastaukset, jotka olivat ilmoittaneet kysymyksessä 9 (Oletko kokenut rasismia IRC-Galleriassa?) kokeneensa rasismia IRC-Galleriassa. Vastauksista 69 päätettiin jättää kokonaan pois aineiston analyysistä siitä syystä, että aineisto sisälsi hyvin vaikeasti tulkittavia, epäasiallisia ja epäluotettavia vastauksia. 69 vastaajan joukossa oli kuitenkin muutamia, jotka olivat tuottaneet aineiston analyysin kannalta hyviä ja luotettavan oloisia laadullisia vastauksia avoimiin kysymyksiin, joten niitä päätettiin käyttää aineistoa analysoitaessa.

Nettikyselyssä käytettiin melko paljon avoimia kysymyksiä, mutta pelkomme tyhjästä vastausriveistä tai asiattomista vastauksista ei onneksi käynyt toteen. Positiivinen yllätys koko kyselyssä oli, että nuoret olivat malttaneet vastata avoimiin kysymyksiin melko monipuolisesti. Tämä kertoi siitä, että aihe kiinnosti nuoria ja herätti heissä ajatuksia ja tunteita.

Opinnäytetyö on suoritettu kokonaisuudessaan hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Vastaajien anonymiteetti taataan eikä heidän henkilö- tai muut tunnistetietonsa paljastu. Kyselyn yksittäiset vastaukset ja mahdolliset yhteydenotot hankkeen sähköpostipalveluun käsitellään ja säilytetään luotettavasti ja hävitetään tutkimuksen päätyttyä. Kyselyn vastaukset tulevat vain minun ja kenttäohjaajien tietoon.

Sulake Corporation Oy:n työntekijät eivät pystyneet varmistamaan, että vastaaja vastaa kyselyyn vain yhden kerran. Webropol -ohjelmasta pystyttiin kuitenkin määrittämään asetukset, siten että samalta tietokoneelta on mahdollista vastata vain kerran. Tämä ei kuitenkaan estä sitä, että sama IRC-Gallerian käyttäjä ei vastaisi kyselyyn uudestaan eri tietokoneelta.

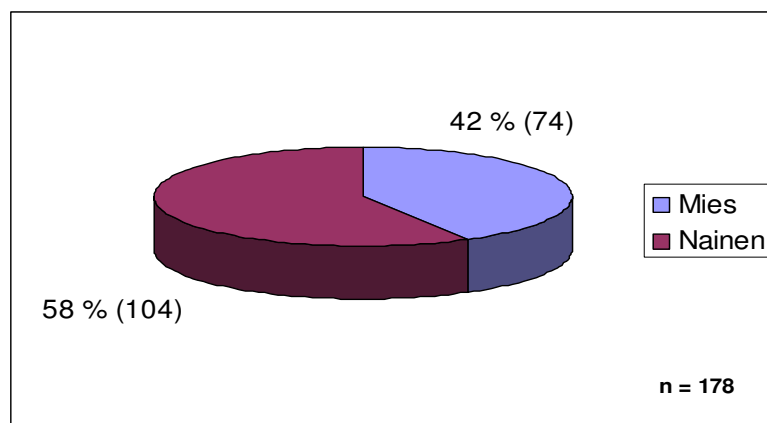
Tutkija Jaana Lähteenmaa (2009) kyseenalaistaa mielipidekirjoituksessaan Internetissä tehtyjen kyselyjen luotettavuutta. Lähteenmaa (2009) kirjoittaa: ”Nettikyselyiden ongelma on, että emme voi tietää, kuuluvatko vastanneet oikeasti kohderyhmään.” Nettikyselyissä vastaajat eivät ole valikoituneet otannan perusteella vaan he valikoituvat itse vastaajiksi tai joillain muilla logiikoilla. Netissä tehtyihin kyselyihin vastanneet ovat pikemmin näyte eikä vastauksia voida yleistää perusjoukkoon. Nettikyselyt yhteiskunnallisessa tutkimuksessa ovat lisääntyneet ja perinteisten kyselyjen vastausprosentit laskeneet rajusti. Lähteenmaa (2009) näkee tässä orastavan pulman - onko edustavan otoksen idea kriisiytymässä ja saadaanko enää yleistettäviä tutkimustuloksia? Mielestäni Internet kuulu niin vahvasti nykyihmisten toiminta-areenoihin, joten tutkimusta myös Internetissä on tehtävä. Ehkäpä tarvitaan uusia tutkimusmetodeja ja -keinoja parantaa näiden tutkimusten luotettavuutta.

7 Tutkielman tulokset

7.1 Aineiston koko ja vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastasi kaiken kaikkiaan 247 nuorta ja analyysiin otettiin mukaan ne, jotka kertoivat kokeneensa rasismia IRC-Galleriassa. Kokonaisuudessaan analysoidun aineiston koko oli 178 vastausta, mikä oli 72,1 % kaikista vastauksista.

Naiset ja miehet vastasivat kyselyyn melko tasaisesti, kuten seuraavasta kuviosta 1 voidaan nähdä.

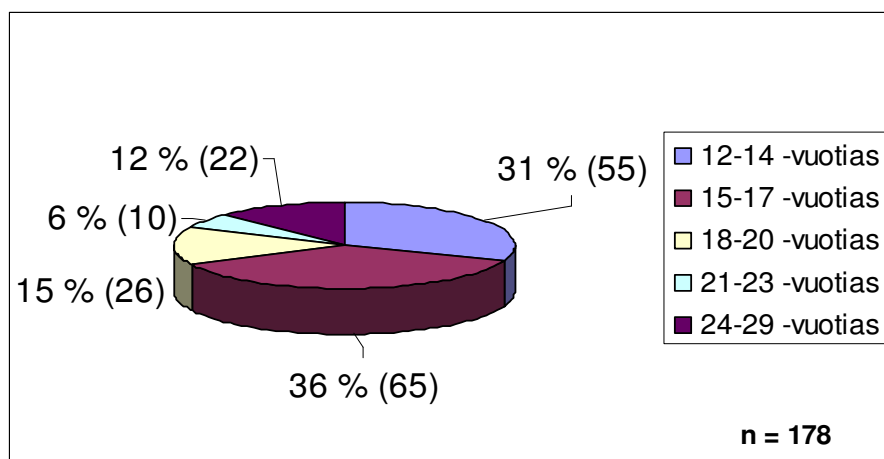

Kuvio 1: Vastaajien sukupuoli

Kyselyn vastaajista naisia oli 104 (58 %) ja miehiä 74 (42 %). Naiset olivat hieman miehiä innokkaampia vastaamaan nettikyselyyn.

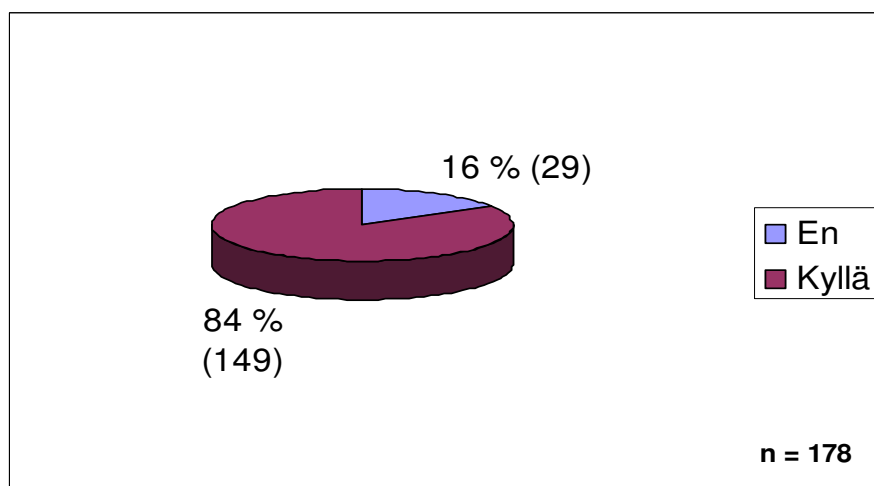
Vastaajien ikä jakaantui siten, että valtaosa vastaajista oli melko nuoria. Kyselyyn vastanneet olivat enimmäkseen 12-17 -vuotiaita. Vastaajien ikäjakauma selviää kuviosta 2.

Kuvio 2: Vastaajien ikä

Eniten vastasivat 15-17 -vuotiaat (36 %) ja toiseksi eniten 12-14 -vuotiaat (30 %). Yli 65 % vastaajista oli siis 12-17 -vuotiaita. Kolmanneksi eniten vastasivat 18-20 -vuotiaat 15 %:lla. 21-23 -vuotiaita vastaajia oli vain 10 kaikista vastaajista eli vain 6 %. Yllättävänä vastauksista nousi 24-29 -vuotiaiden vastaajien osuus, mikä oli jopa 12 %, koska nuorten aikuisten odotettiin vastaavan vähiten.

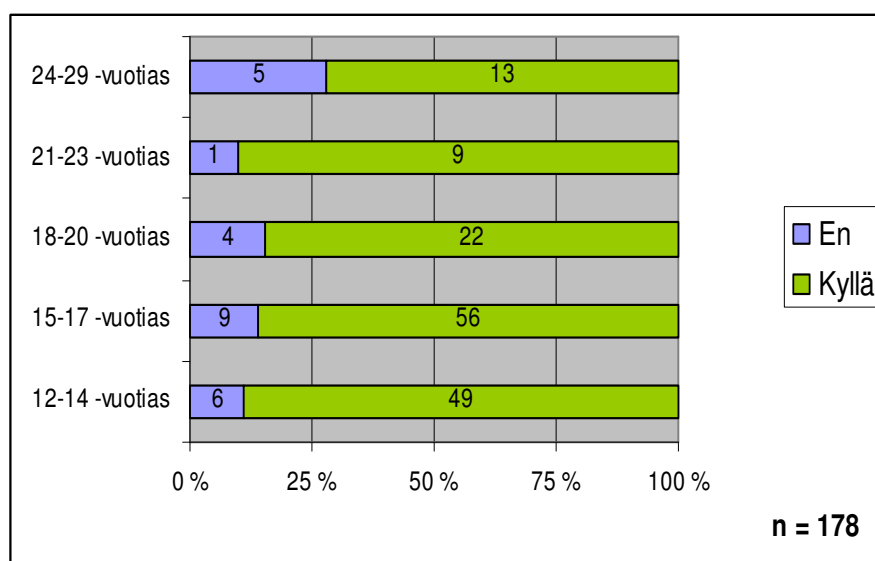
Kyselyn taustakysymyksillä pyrittiin kartoittamaan vastaajien mahdollista maahanmuuttajataustaa ensin kysymällä aina asumista Suomessa, mitä seuraava kuvio 3 esittää.

Kuvio 3: Vastaajien jatkuva asuminen Suomessa

Kaiken kaikkiaan 178 vastaajasta 149 ilmoitti asuneensa aina Suomessa. Loput eli 29 (16 %) nuorta ilmoitti, että ei ole aina asunut Suomessa. Suurin osa heistä kertoi asumisaikansa Suomessa avoimessa kysymyksessä. Moni heistä oli asunut Suomessa jo melko kauan. Kuusi vastaajaa oli asunut Suomessa kuudesta kymmeneen vuoteen ja kahdeksan vastaajaa yli kymmenen vuotta. Myös yhdestä viiteen vuoteen Suomessa asuneita oli seitsemän kappaletta. Alle vuoden asuneita oli neljä henkilöä. Muita vastauksia oli neljä kappaletta.

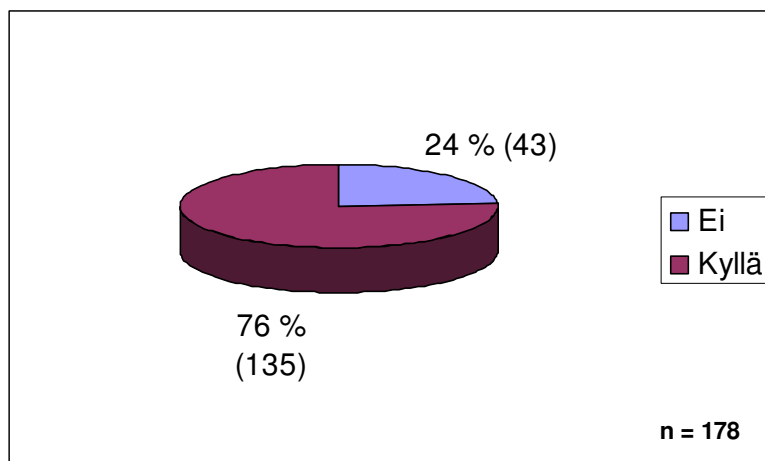
Nuorten asuminen aina Suomessa ikäjakaumittain ilmenee kuviosta 4 alla.

Kuvio 4: Vastaajien jatkuva asuminen Suomessa iän mukaan

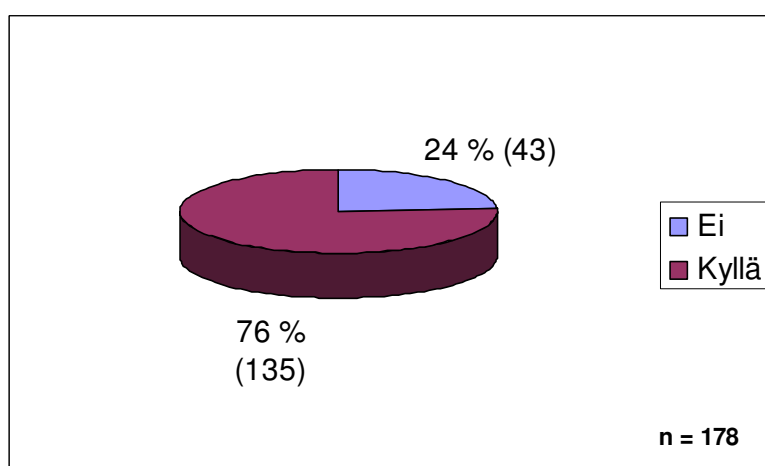
Kuviosta 4 paljastuu, että niistä vastaajista, jotka eivät olleet asuneet Suomessa koko ikäänsä, oli eniten 15-17 -vuotiaita. Suhteessa aina Suomessa elämänsä viettäneisiin muualla asuneiden osuus 24-29 -vuotiaiden joukossa oli myös suuri.

Vastaajien mahdollista maahanmuuttajataustaisuutta tiedusteltiin myös kysymällä olivatko hänen vanhempansa syntyneet Suomessa. Kuvio 5 esittää vastaajien äidin syntymää Suomessa.

Kuvio 5: Vastaajien äidin syntyminen Suomessa

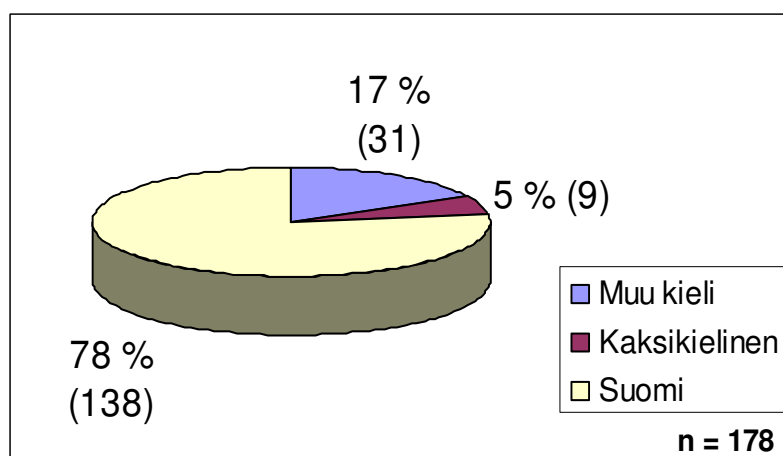
Tulosten perusteella neljäsosan eli 43 (24 %) nuoren äiti oli syntynyt muualla kuin Suomessa. Samaa kysyttiin myös vastaajien isän osalta kuten kuvio 6 osoittaa:

Kuvio 6: Vastaajien isän syntyminen Suomessa

Myös 43 (24 %) nuoren isä oli syntyjään muualta kuin Suomesta. Selvästi valtaosan vanhemmat olivat syntyjään suomalaisia sillä 135 vastaajan (75 %) sekä äiti että isä olivat syntyneet Suomessa. Kuitenkin 43 vastaajaa (24 %) ilmoitti äidin tai isän syntyneen jossain muualla kuin Suomessa. Yksittäisiä vastauksia tarkemmin vertaamalla voitiin todeta, että vastaajista 18 ei ollut asunut koko elämänsä Suomessa, eikä heidän kumpikaan vanhempi ollut syntynyt Suomessa ja äidinkielenä puhuttiin muuta kuin suomea. Lisäksi löytyi 27 vastaajaa, jotka olivat asuneet aina Suomessa, mutta toinen vanhemmista oli syntynyt muualla tai hänen äidinkielensä ei ollut suomi. Yllä olevia kuvioita 4 ja 5 ei siis voida katsoa siten, että 43 vastaajan molemmat vanhemmat olisivat syntyneet Suomen ulkopuolella, vaikka tulokset lukuina kuvioissa ovatkin samat.

Suomen kieli näkyi vastauksissa selkeimpänä äidinkielenä. Kuviosta 7 ilmenee vastaajien jakaantuminen äidinkielen mukaan.

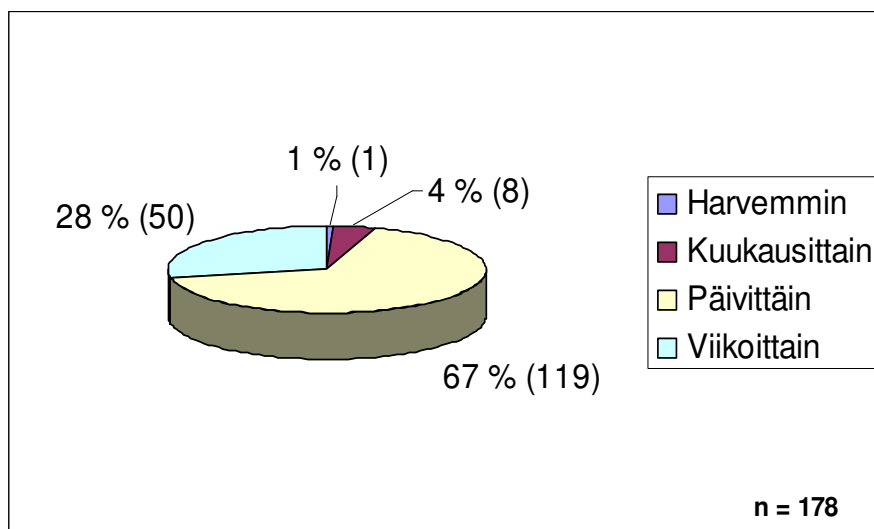

Kuvio 7: Vastaajien äidinkieli

Kyselyn vastaajista 138 (78 %) puhui äidinkielenään suomea. Vain 31 (17 %) ilmoitti äidinkielekseen jonkin muun kuin suomen. Lisäksi yhdeksän vastaajaa oli ilmoittanut kaksi kieltä kuten "Venäjä ja Suomi". Seitsemässä tapauksessa näistä ensimmäisenä oli mainittu suomi, jonka jälkeen jokin muu kieli. Yksi vastaaja ilmoitti ensimmäisenä kielenä venäjän ja toisena suomen ja yksi vastaaja ilmoitti molemmiksi kielikseen vieraan kielen. Kaiken kaikkiaan kyselyn vastauksissa ilmoitettiin äidinkieleksi 23 eri kieltä. Suurimmat kieliryhmät olivat suomen jälkeen venäjä ja ruotsi, joita molempia löytyi neljä edustajaa. Seuraaviksi eniten äidinkieleksi mainittiin somalia, kurdi, turkki ja viro. Muita ilmoitettuja kieliä olivat muun muassa nigeria, arabia, vietnam, espanja, saksa, swahili, hindi, puola, italia, taiwan, albania, englantia. Vastaajien anonymiteettia suojatakseni en mainitse tässä kaikkia ilmoitettuja kieliä sillä niiden puhujia saattaa niin IRC-Galleriassa kuin koko Suomessa olla vähän.

Näiden taustatietojen perusteella ei voida vetää suoria johtopäätöksiä siitä, onko kyselyyn vastannut maahanmuuttajia. Erillisiä vastauksia tarkastellessa pystyi havaitsemaan, että mahdollista maahanmuuttajataustaa selvittävät kysymykset olivat pitäviä niiden vastaajien osalta, jotka olivat ilmoittaneet äidinkielekseen tai vanhempien syntymäpaikaksi muun kuin Suomen. Heidän vastaustensa johdonmukaisuus ja asiallisuus oli myös suuri koko kyselyyn ajan. Mielestäni voidaan todeta, että kyselyyn saatiin vastauksia maahanmuuttajataustaisilta nuorilta. Tämä oli onnistuminen ja siinä suhteessa kyselyn yksi tavoite saavutettiin.

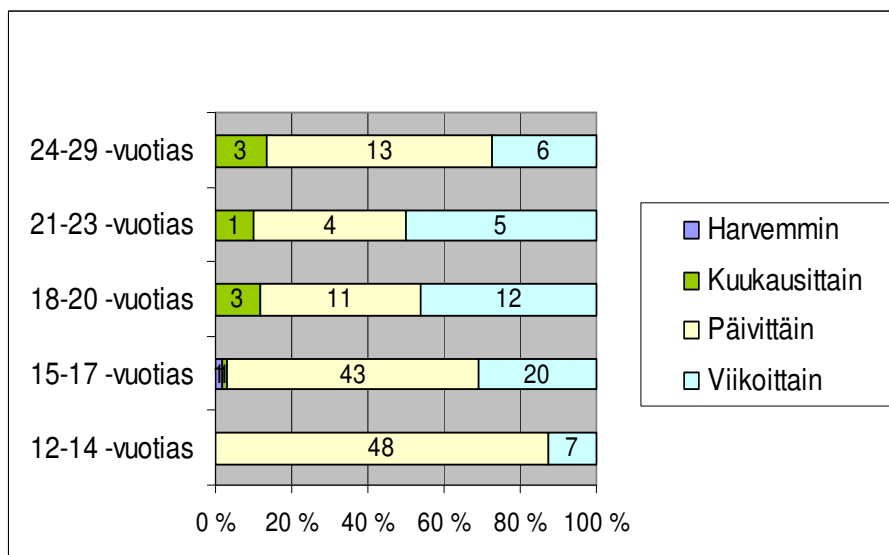
Tämän kyselyn tulosten mukaan nuoret viettävät paljon aikaa IRC-Galleriassa kuten alla olevasta kuvioista 8 voidaan huomata.

Kuvio 8: Vastaajien IRC-Gallerian käyttö

119 (67 %) vastaajista ilmoitti käyttävänsä IRC-Galleriaa päivittäin ja 50 (28 %) palvelua viikoittain. Näiden tulosten perusteella näistä nuorista yhteensä 95 % käyttää IRC-Galleriaa todella usein. Kuukausittain tai harvemmin palvelua käyttäviä oli vastaajista yhteensä vain 9 nuorta (5 %).

IRG-Gallerian käyttöä tarkasteltiin myös ikäluokittain, mikä ilmenee seuraavassa kuviossa 9.

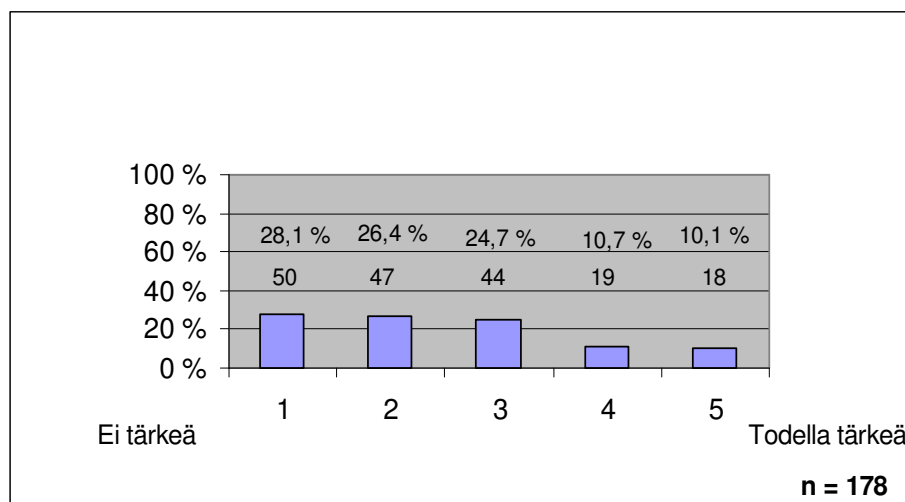

Kuvio 9: Vastaajien IRC-Gallerian käyttö ikäluokittain

IRC-Galleriaa käyttivät selkeästi eniten 12-14 -vuotiaat päivittäisellä käytöllään. 15-17 -vuotiaat tulivat päivittäisessä käytössä selvästi esille. Suurinta oli päivittäinen IRC-Gallerian käyttäminen. Myös IRC-Galleriassa vieraileminen viikoittain oli melko yleistä. Kuukausittainen tai harvemmin tapahtuva käyttö olivat tässä otoksessa lähes olemattomia. IRC-Gallerian

käyttö ikäluokittain vertailtuna yllätti edelleen vanhimman ikäluokan nuorten osalta sillä 13 heistä ilmoitti käyttävänsä palvelua päivittäin ja kuusi viikoittain.

IRC-Gallerian tärkeyttä vastaajan elämässä mitattiin asteikolla yhdestä viiteen, missä 1 merkitsi ei tärkeää ja 5 todella tärkeää. Vastaajat kokivat palvelun tärkeyden elämässään seuraavasti:

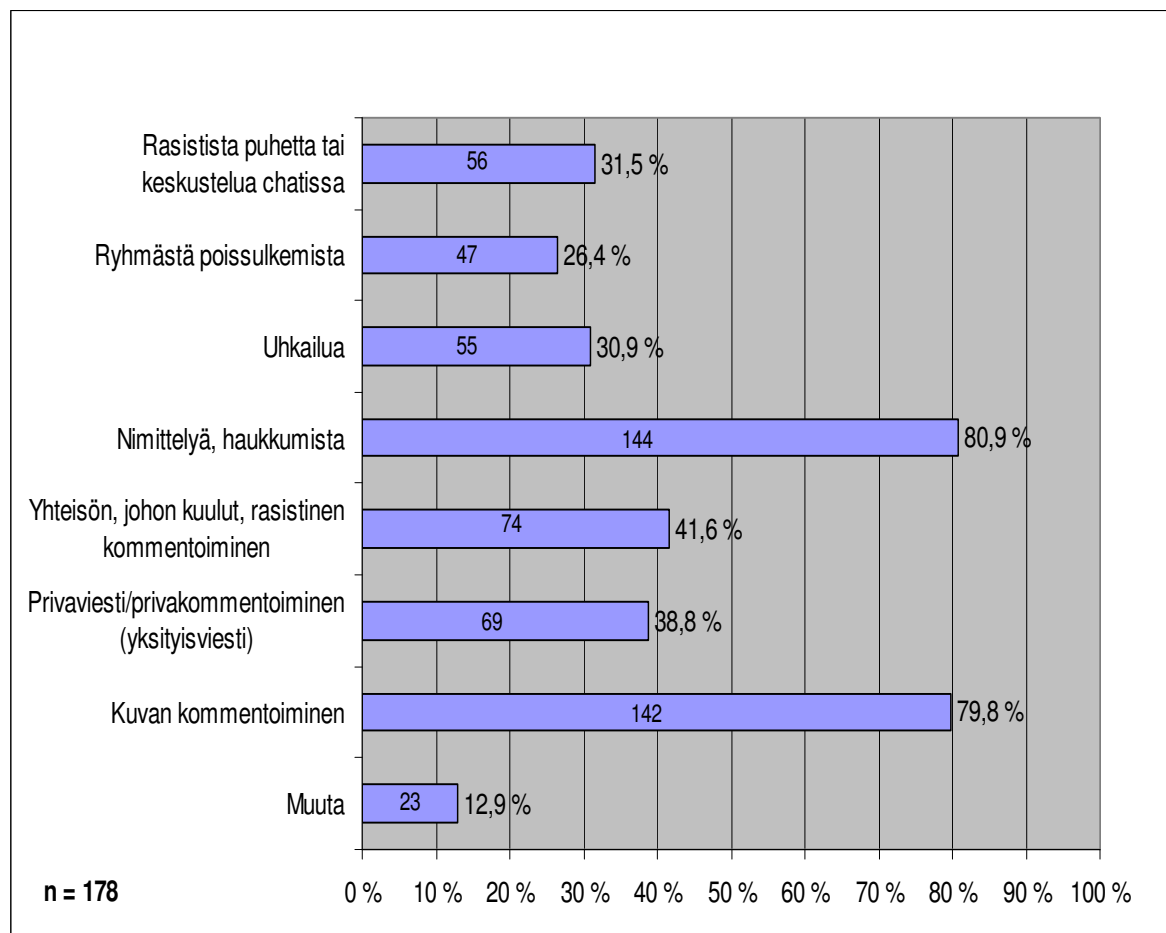
Kuvio 10: IRC-Gallerian tärkeys vastaajien elämässä

Nuorista 97 (54,5 %) oli valinnut asteikosta 1 tai 2 eli he eivät kokeneet IRC-Galleriaa tärkeänä osana elämäänsä. Vain 27 (20,8 %) vastaajaa valitsi asteikosta 4 tai 5 pitäen IRC-Galleriaa hyvin tärkeänä itselleen. Asteikon keskivaihe sai melko paljon kannatusta 44 (24,7 %) nuoren vastaten kohdan 3. Likertin asteikoilla kohta 3 voidaan tulkita kahdella eri tavalla. Se voi tarkoittaa "en osaa sanoa" tai sitä, että vastaaja ei koe IRC-Galleriaa elämässään kovin tärkeänä, mutta ei ihan mitättömänäkään.

Vastausten keskiarvo oli noin 2,5. Näiden tulosten perusteella näyttäisi siis siltä, että IRC-Galleria ei ole kovin tärkeä nuorille. Uskon kuitenkin, että jos tämä kysely olisi toteutettu esimerkiksi Facebookissa, olisi tulos ollut erilainen. Internet tulvii uusia sosiaalisia yhteisöpalveluita ja IRC-Galleria ei enää ole se ainoa nuorten suosikki.

7.2 Rasismin kokemukset IRC-Galleriassa

Rasismin muotoja kartoittavassa kysymyksessä vastaaja sai vastausvaihtoehtojen avulla kertoa, minkälaista rasistinen häirintä on ollut IRC-Galleriassa. Vastaaja sai valita useamman vaihtoehdon.

Kuvio 11: Rasistisen häirinnän muodot IRC-Galleriassa

Selkeästi suurimmat rasismin ilmenemismuodot olivat nimittely ja haukkuminen (144 vastausta) sekä kuvan kommentoiminen (142 vastausta). Näiden jälkeen eniten mainittiin yhteisön rasistinen kommentoiminen sekä yksityisviestit. Muut ilmenemismuodot näkyvät tuloksissa melko tasaisesti. Rasistista puhetta tai keskustelua chatissa oli kokenut 56 vastaajaa, uhkailua oli kokenut 55 vastaajaa ja ryhmästä poissulkemista 47 vastaajaa.

Vastaamalla avoimeen osioon ”Muuta. Mitä, kerro esimerkki?” vastaaja sai tarkentaa ja kertoa lisää kohtaamastaan rasistisesta häirinnästä IRC-Galleriassa, minkä teki 23 kyselyyn vastanneista. Kaksi vastaajaa kuvasi kokemuksiaan seuraavasti:

”haukuttu ryssäksi koska olen venäläinen” (24-29 -v. mies)

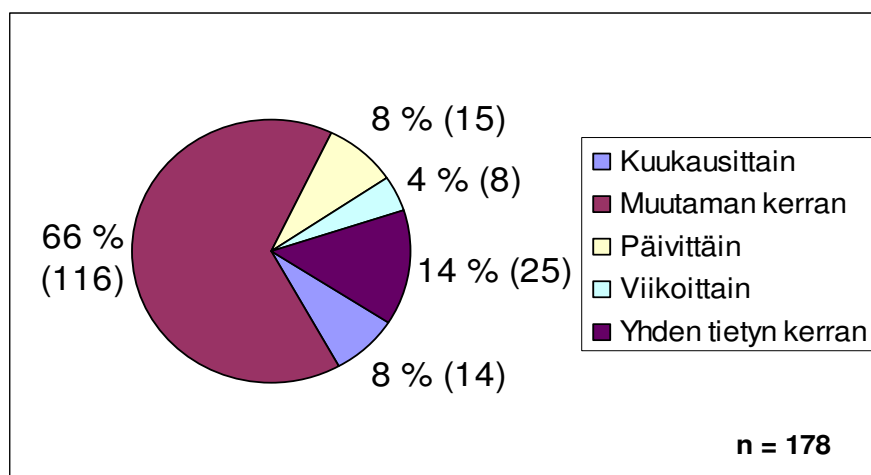
”Kinkiksi haukkumista.” (12-14 -v. tyttö)

Kyselyn avoimia vastauksia analysoitaessa ja esitettäessä on päädytty käyttämään 12-14 -vuotiaista termejä ”tyttö” ja ”poika” ja muista ikäluokista sanoja ”nainen” ja ”mies”. Tähän

esitysmuotoon ja käsitteiden valintaan päädyttiin siitä syystä, että 12-14 -vuotiaasta puhuttaessa käsitteet ”nainen” ja ”mies” tuntuivat liian aikuisilta ja siten kaukaisilta.

Avoimissa vastauksissa haukkumisen lisäksi mainittiin blogiin kirjoittelu, rasistiset yhteisöjen nimet ja uskonnon vuoksi nimittely. Kaksi vastaajaa koki kohdanneensa rasismia IRC-Gallerian ylläpidon taholta. He olivat kokeneet rasistiseksi häirinnäksi sen, että heitä oli kielletty pitämästä esillä kuvaa tai osallistumasta yhteisöön. Eräs vastaaja taas pohti vastauksessaan rasismia ja kansan kiihottamisen rajapintoja ja määritelmiä. Hän mietti, onko se rasismia, jos maahanmuuttaja lukee suomalaisten toisilleen kirjoittamia kommentteja, jossa on puhuttu rasistisesti tai loukkaavasti.

Pääasiassa nuoret olivat kokeneet rasismia palvelussa vain satunnaisesti ja melko vähän kuten alla oleva kuvio 12 kertoo.

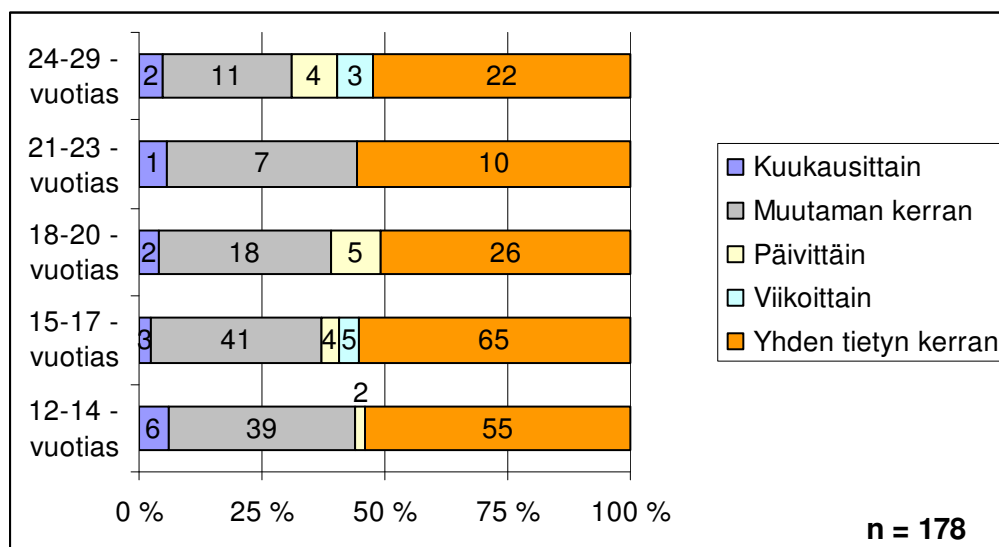

Kuvio 12: Rasistisen häirinnän kokemusten tiheys

Tulosten mukaan 116 eli selvästi yli puolet (66 %) vastaajista oli kokenut rasismia IRC-Galleriassa muutaman kerran. Toiseksi suurin ryhmä olivat 25 vastaajaa (14 %), joilla oli ollut vain yksi tietty kokemus rasismista IRC-Galleriassa. Vain pieni osa vastaajista koki rasismia useammin kuukausittain, viikoittain tai päivittäin. Yhteensä heitä oli 20 % kaikista vastaajista. Huolestuttavana tuloksista voitiin todeta, että 15 vastaajaa (8 %) ilmoitti kokevansa rasistista häirintää palvelussa päivittäin.

Mielenkiintoista oli tietää, miten rasismia koettiin ikäluokittain ja että oliko esiintyminen suurempaa jossain ikäluokassa. Kuvio 13 esittää kokemusten tiheyttä eri ikäluokissa.

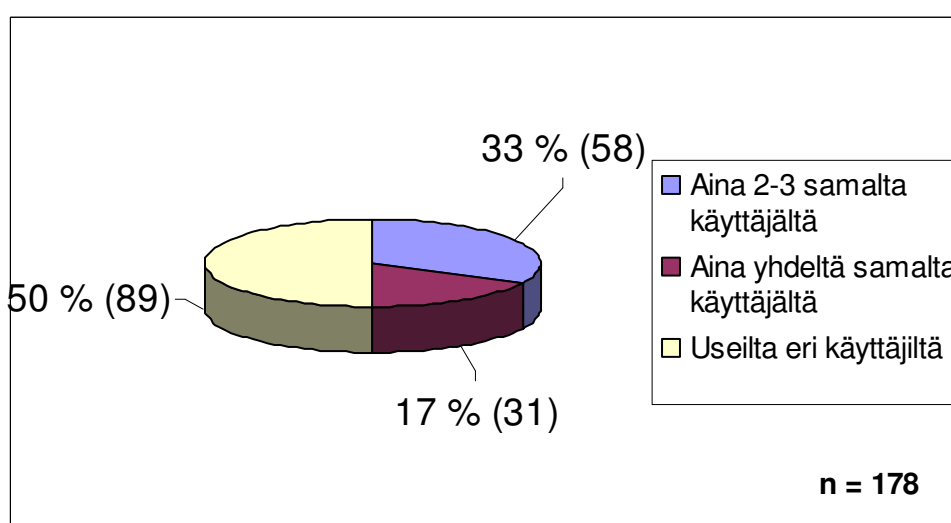

Kuvio 13: Rasistisen häirinnän kokemusten tiheys ikäluokittain

Selvästi kaikissa ikäluokissa suhteellisesti eniten oli yksittäisiä rasismien kokemuksia. Valtaosa nuorista oli kokenut rasismia vain muutaman kerran. Viikoittain ja päivittäin rasismia kokevat olivat kaksi 12-14 -vuotiasta, yhdeksän 15-17 -vuotiasta, viisi 18-20 -vuotiasta sekä seitsemän 24-29 -vuotiasta. Hyvin usein rasistista häirintää kokevia esiintyi siis kaikissa muissa ikäluokissa paitsi 21-23 -vuotiaiden joukossa.

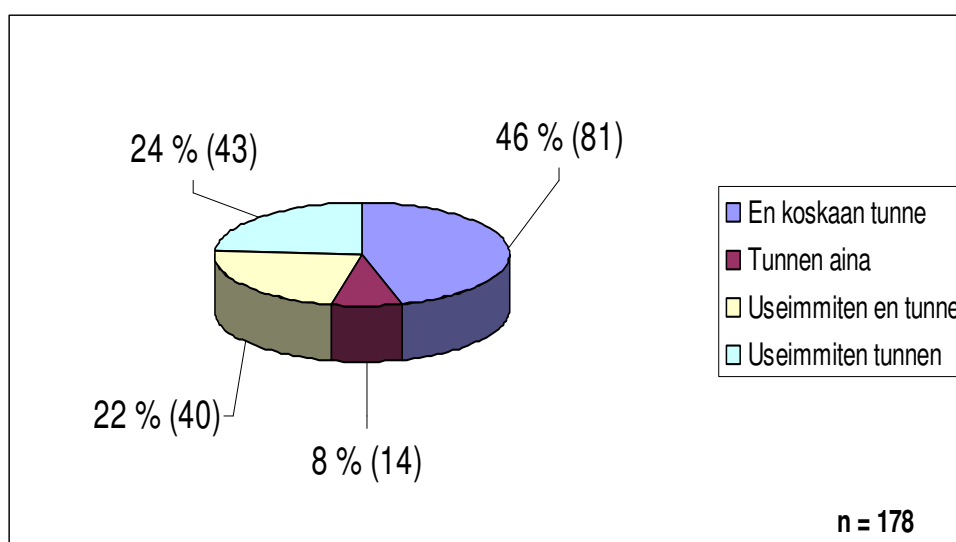
Kyselyn tärkeäksi koettu kysymys rasistisesti käyttäytyneestä toi mielenkiintoista tietoa rasismien lähteestä IRC-Galleriassa. IRC-Gallerian toimintaperiaatteen vuoksi haluttiin tietää mistä rasismi uhreihin kohdistuu. Kuvio 14 esittää rasismien lähdettä.

Kuvio 14: Rasismien lähde

Mielenkiintoista ja huolestuttavaa tuloksissa oli, että jopa puolet vastaajista ilmoitti rasismien kohdistuvan häneen useilta eri IRC-Gallerian käyttäjiltä. 58 vastaajaa (33 %) kertoi rasismien tulevan aina kahdesta kolmeen samalta käyttäjältä. Loput 31 nuorta (17 %) ilmoittivat rasistisen toiminnan olevan lähtöisin aina yhdeltä samalta käyttäjältä. Tuloksista voidaan selvästi todeta vastaajien olevan sitä mieltä, että rasismia voi IRC-Galleriassa kohdata eri käyttäjien toimesta. Tämä istuu mielestäni hyvin IRC-Gallerian toimintaperiaatteeseen, että kuka tahansa voi kommentoida kenen tahansa profiilista löytyvää materiaalia sekä teoriaa siitä, että Internet palvelussa kynnys ilmaista mielipiteitään on matalampi kuin kasvokkain kohdatessa.

Kyselyn mielenkiintoinen kysymys oli, tunsivatko rasismien kohteeksi joutuneet heitä loukkaavasti kohdelleen henkilön.

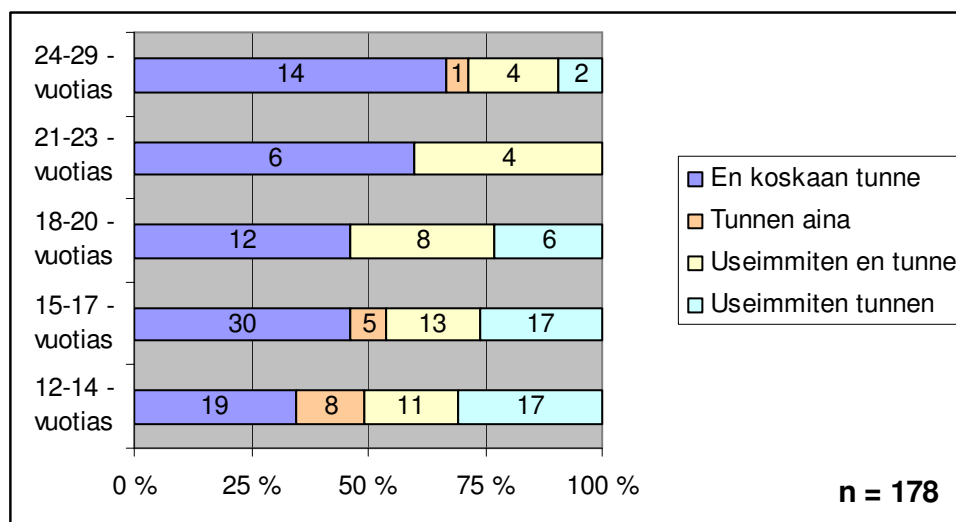

Kuvio 15: Rasismien lähteen tuttuus vastaajalle

Vastanneista nuorista 81 eli lähes puolet (46 %) kertoi, että ei koskaan tunne häntä. Nuorista 40 (22 %) vastasi, ettei useimmiten tunne rasistisesti toiminutta. Yhteensä siis 68 % vastaajista ei useimmiten tai koskaan tuntenut rasistisesti toiminutta käyttäjää. Vain 14 (8 %) nuorta ilmoitti tuntevansa aina ja 43 (24 %) tuntevansa useimmiten rasistisesti kohdelleen henkilön. Tulos on hälyttävä, koska rasismien kohteeksi joutunut henkilö ei useimmiten tai koskaan tunne rasistisesti toimivaa henkilöä. Verrattuna lisäksi siihen, että tämän kyselyn tulosten mukaan rasistisia loukkauksia kohdistuu uhreihin useilta eri käyttäjiltä. Tulosten perusteella voidaan ajatella IRC-Gallerian olevan ympäristö, jossa voi helposti joutua rasistisesti loukkaavien kommenttien uhriksi jopa tuntemattomien ihmisten taholta kuten yksi vastanneista nuorista kuvailee:

"en tiedäkään häntä sehän siinä on se ongelma." (12-14 -v. tyttö)

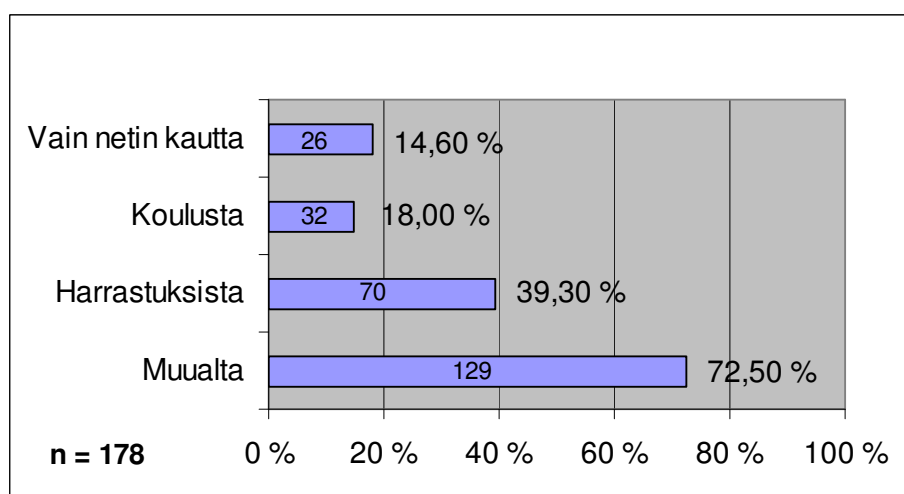
Rasismien lähteen tuttuutta ja tunnettavuutta vastaajalle tarkasteltiin lisäksi iän mukaan, mikä ilmenee seuraavasta kuviosta 16.

Kuvio 16: Rasismien lähteen tuttuus ikäluokittain

Kyselyn mukaan kaikissa ikäluokissa esiintyi selvästi eniten sitä, että rasistisesti toiminutta ei koskaan tunnettu etukäteen. Suhteellisesti eniten kyselyn vanhimmat vastaajat eli 24-29 -vuotiaat sekä 15-17 -vuotiaat eivät tunteneet koskaan rasismien lähdeä. Kaikista nuorimmat eli 12-14 -vuotiaat vastaajat tunsivat useimmiten häiritsijänsä.

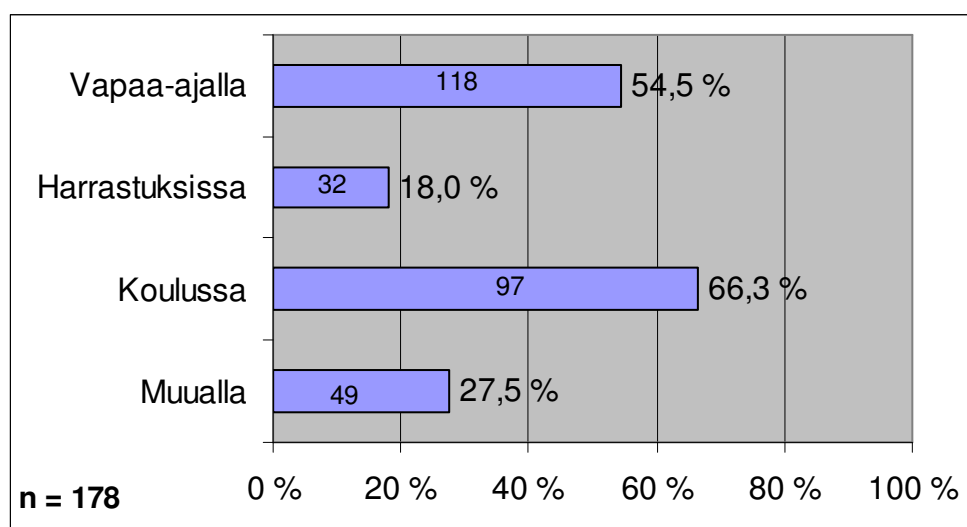
Kyselyssä halusimme tietää mistä nuoret tunsivat rasistisesti toimineen henkilön, mikäli tämän tiesivät. Monen nuoren kytkös rasistisesti toimineeseen löytyi nettimaailmassa kuten seuraava kuvio 17 esittää:

Kuvio 17: Rasismien lähteen alkuperä

Selkeä valtaosa eli 129 (72,5 %) vastaajaa tiesi henkilön ainoastaan Internetin kautta. Seuraavaksi eniten rasistisesti toiminut henkilö tiedettiin tai tunnettiin koulusta (39,3 %) ja harrastuksista (14,6 %). Avoimessa osassa esille nousivat myös koti, kaupunki ja julkiset paikat. Avoimeen osioon vastanneista 14 nuorta täsmensi avoimessa osiossa tuntevansa rasistisesti IRC-Galleriassa kohdelleen henkilön vapaa-ajalta, kylältä, samalta paikkakunnalta ja kavereiden kautta. Kaksi vastaajaa kertoi tietävänsä henkilön julkisista paikoista ja palveluista, kuntosalilta ja virastoista. Myös työpaikka ja Messenger -pikaviestipalvelu mainittiin kerran. Huolestuttavinta avoimissa vastauksissa oli, että kolme vastaajista kertoi tuntevansa henkilön perheestään ja kotoaan.

Verkon ohella rasismia oltiin koettu myös muualla seuraavan kuvion 18 mukaisesti:

Kuvio 18: Rasistisen häirinnän kokeminen muualla kuin verkossa

Nuoret kokivat rasistista häirintää eniten koulussa (66,3 %) ja vapaa-ajallaan (54,5 %). Vain 32 nuorta (18 %) ilmoitti kokevansa sitä harrastuksissaan. Avoimeen vastanneista 20 nuoresta viisi koki verkon ohella rasismia työpaikallaan. Lisäksi rasismia koettiin juna- ja metroasemilla, kuntosalilla, kaupoissa, ulkomailla ja nuorten "bileissä" ja baarissa. Yksi vastaajista koki rasismia kotonaan. Kolme nuorta täsmensi rasismin kokemuksiinsa verkossa mainiten peliyhteisön sekä muutamia Internetin keskustelupalstoja. Eräs vastaajista täsmensi rasismin keskustelupalstalla tapahtuvan samantyyppisesti kuin IRC-Galleriassakin. Yksi vastaajista kertoi avoimessa osiossa kuvaavasti rasismin ilmenemisestä näin:

"En muistaakseni missään, ei ne viiti huudella ku netissä". (18-20 -v. mies)

Kysymystä, jossa kysyttiin vastaajan kokemaan rasismia muualla kuin verkossa, sekoitti kyselyn hyppytoimintojen toimimattomuus. Vastausvaihtoehdoista puuttui kokonaan "en ole

kokenut”, minkä vuoksi moni kirjoitti avoimeen osaan ”en ole kokenut rasismia.” 20 nuorta kuitenkin vastasi asiallisesti ja tarkoituksen mukaisesti kysymykseen.

7.3 Rasismi nuorten kokemana

Nuoret saivat kertoa avoimesti tuntemuksistaan rasisisissa tilanteissa. Avoimeen kysymykseen 16 (Mitä olet ajatellut näissä tilanteissa?) saatiin yhteensä 164 asiallista vastausta. Näiden joukossa oli runsaasti myös ”en tiedä” - vastauksia sekä joitakin asiallisuuden rajamailla olevia vastauksia. Teemoitellessa erilaisia avoimia vastauksia nuorten tuntemuksista ja ajatuksista kokemastaan rasismista voi ne jakaa viiteen eri luokkaan, jotka olen nimennyt seuraavasti:

- Rasismin satuttavuus
- Rasismin kokonaan huomiotta jättäminen
- Rasismin sivuuttaminen ja sietäminen
- Rasismin käsittely huumorin ja pilailun kautta
- Rasismiin vastaaminen aggressiivisella käytöksellä

Naiset olivat selvästi innokkaampia kertomaan avoimesti tunteistaan. Eniten vastasivat 12-14 -vuotiaat tytöt sekä 15-17 -vuotiaat naiset, joiden kommentteja tähän kysymykseen tuli kummaltakin ikäryhmältä 14 kappaletta. Seuraavaksi eniten edustettuina olivat 18-20 -vuotiaiden naisten kokemukset. Miehistä eniten tuntemuksistaan kertoivat myös 12-14 -vuotiaat ja 15-17 -vuotiaat. Kaikista vähiten avoimeen kysymykseen vastasivat ikäluokan 21-23 naiset ja miehet.

7.3.1 Rasismin satuttavuus

Nuoret ilmaisivat rasistisen häirinnän todella satuttavan ja loukkaavan. Avoimista vastauksista löytyi selvästi eniten tähän luokkaan sopivia vastauksia. Valtaosasta kirjoituksista välittyi selvästi tunne rasismin loukkaavuudesta ja satuttavuudesta. Vastauksista välittyvät rasismin kokemuksista aiheutunut ahdistus sekä erilaisuuden pohtiminen ja haukkumisen oikeutus. Näin osa nuorista kirjoittaa:

”ei ne kivalle tunnu” (15-17-v. nainen)

”Inhottavaa.” (12-14-v. tyttö)

”loukkaavaa, itsetunto heikkenee” (24-29-v. nainen)

”Ne todella satuttavat” (12-14-v. tyttö)

”Ei se kivalt oo tuntunu...” (15-17-v. nainen)

”on tullut usein paha mieli ja silloin olen estänyt henkilön.” (12-14-v. tyttö)

"Poikaystäväni on nepalilainen ja hänestä olen monta kertaa joutunut kuulemaan vierailta kommentteja. miten ne suomalaiset miehet on niin paljon parempia, miksi olen ottanut tuollaisen värvirheellisen.." (18-20-v. nainen)

"Minusta tuntuu pahalta, kun haukutaan vaikka en tunne kyseisiä ihmisiä ja olen aivan samanlainen kuin hekin." (12-14-v. tyttö)

"mikä minussa on vikana? :(" (15-17-v. mies)

"Onhan se kauheaa, kun minua arvostellaan ja haukutaan. Etten muka kuulu sinne ja tänne." (18-20-v. nainen)

"Ajattelin, että miks ne mua haukkuu, koska eihän niillä ole periaatteessa oikeeta syytä" (12-14-v. tyttö)

"On tullut paha mieli ja ollut sellainen olo etten kuulu mihinkään." (18-20-v. nainen)

"No ei se ole tuntunut kivalta ku haukkuu ryssäksi koska mä oon kuitenkin ihminen, enkä mä oo tehny mitään pahaa kenellekkään. miksi pitää tehdä niin?" (12-14-v. tyttö)

"toivonut että se loppuisi ja ihmiset katsoisivat peiliin." (15-17-v. nainen)

"Häpeää ja mitä voisni tehdä että se loppuisi" (15-17-v. nainen)

"No joskus kun se kohdistuu myös kavereihin, eikä ne oo syyllisiä, nii oon surullinen ja loukkaantunut ja... vihane (?)" (15-17-v. nainen)

"Ei siinä kauheasti saanut ajateltua. Asia lähinnä ahdistanut." (24-29-v. mies)

"Olen ollut vihainen ja ahdistunut." (18-20-v. nainen)

"Ei niissä oikee mtn pysty ajatteleen, muutaku et surullist ja iaka ryhmää tollane.." (12-14-v. tyttö)

"no että aika sääliittävä ihminen kun tulee kommentoimaa muille.." (12-14-v. tyttö)

"olenajatellit miten tyhmä käyttäjä on kun viittii tuntemattomalle ihmiselle laittaa jotain ii typerää" (24-29-v. nainen)

"että ihmiset osaavat olla todella likinäköisiä, vanhanaikaisia ja ennen kaikkea typerä.." (21-23-v. nainen)

"että rasistiset ihmiset eivät ole kokeneet itse samaa" (15-17-v. nainen)

"Kuinka kamalia ihmiset voivat olla kun tekevät tälläistä kiusaamists! En pidä rasismista ollenkaan!!!!" (15-17-v. nainen)

Tytöt ja naiset kirjoittivat eniten rasismiin todellisesta satuttavuudesta ja loukkaavuudesta. Naisten vastauksia oli yhteensä 22 ja miesten vain kaksi kappaletta. Naisten vastauksissa eniten edustettuina olivat 12-14 -vuotiaiden sekä 15-17- vuotiaiden nuoret.

7.3.2 Rasismiin kokonaan huomiotta jättäminen

Joissakin vastauksissa haluttiin selvästi tuoda esille, että rasismi ja rasistisesti käyttäytyvät jätetään omaan arvoonsa olemalla lainkaan välittämättä siitä.

"ei kiinnosta pätkäkään" (12-14-v. poika)

"Jättänyt kommentoijat omaan arvoonsa..." (18-20-v. nainen)

"Ajattelin että antaapa lasten olla." (15-17-v. nainen)

"En ota koskaan rasistista käytöstä itseeni." (18-20 -v. mies)

"ottanu lungisti ja antanu sen mennä toisest korvast sisää ja toisest ulos:D" (15-17-v. mies)

"olen vaan jättänyt huomioimatta sellaiset henkilöt" (18-20-v. nainen)

"en jaksa välittää mitä ihmiset sanoo, paitsi siinä vaiheessa kun on uhattu omaa perhettä." (18-20-v. nainen)

"olen jättänyt kommentoimatta ja antanut olla, silloin se loppuu." (12-14-v. tyttö)

"... ei mua häiritse se rasistinen, tai mikskä ikinä sen laskettekin, kommentointi. Iha sama." (15-17-v. nainen)

"no ensin on ollu sillee et tuntuu kurjalt mut ei sit enää ku tilanne on menny ohi ja nykyää ei se haittaa ollenkaa koska mua ei kiinnosta mitä ihmiset musta ajattelee.." (12-14-v. tyttö)

"en ole paljoa ajatellut näitä asioita" (12-14-v. poika)

Nuorista 11 oli sitä mieltä, että heitä ei kiinnosta toisten sanomiset ja mielipiteet. Naisten vastauksia oli yhteensä seitsemän ja miesten neljä kappaletta.

7.3.3 Rasismiin sivuuttaminen ja sietäminen

Moni vastaus välittää kuitenkin koskettavan tunteen siitä, että rasismi satuttaa, mutta siitä pitää yrittää olla välittämättä ja sitä on vain kestävä. Toisaalta siihen suhtaudutaan ottamatta sitä liikaa itseensä, mutta silti rasistiset sanat kummittelevat mielessä ja kommentit loukkaavat.

"että en jaksa kuunnella sitä, enkä halua välittää siitä, mutta kuitenkin en pysty sulkemaan haukkumista pois päästäni. tiedän ettei mun tarttis kestää sitä, mutta en tiedä mitä pitäis tehdä" (15-17-v. nainen)

"oon yrittänyt olla välittämättä" (12-14-v. tyttö)

"Noteeraan asian mahdollisimman nopeasti vaikka se tuntuu pahalta." (15-17-v. nainen)

"Yrittänyt jättää asiat omaan arvoonsa." (15-17-v. nainen)

"Pitäis puuttua/antaa olla." (12-14-v. poika)

"olen loukkaantunut ja haluaisin sanoa samalla mitalla takaisin haukkujalle, mutta en halua alentua heidän tasollensa." (21-23-v. nainen)

"Yleensä jätän tilanteen omaan arvoonsa, mutta yhdessä häirintätapauksessa oli aiheellista ottaa yhteyttä poliisiin. --" (24-29-v. nainen)

"Ei mitään erikoista. Sen on oppinut sulkemaan jo ulkopuolelle." (15-17-v. nainen)

"olen ajatellu et miks toi haukkuu ihon värin tai minkää vaa muun vuoksi ku kaikki on oman laisia ihmisiä kukaan ei oo täydellinen" (12-14-v. poika)

Yhdeksässä vastauksessa seitsemän naista ja kaksi poikaa toi esille rasismien sietämisen. Suurin osa yritti jättää rasistiset kommentit huomioimatta, vaikka ne tuntuivat hyvinkin pahalta. Kaksi nuorta oli jo oppinut jättämään tilanteet omaan arvoonsa.

Ainakin itse olen miettinyt, että kokevatko ja tuntevatko nuoret Internetin välityksellä tulleen loukkaavan kommentin yhtä satuttavana kuin tosimaailmassa kasvokkain. Yksi nuori avoimessa vastauksessaan tuo esille, että Internetissä loukkausten kohteeksi joutuminen ei tunnu niin pahalta kuin reaali maailmassa. Hän kuvaa näin:

"Olen miettinyt mah. positiivisesti että haukkujat on vaan ahdasmielisiä tai ne haluaa purkaa vihaa johonkin. väristään. Kyllä se haukkuminen vaikuttaa ja satuttaa. Toisaalta haukkuminen tapahtuu netissä ja silloin se ei ole niin vahvaa tai pelottavaa." (12-14-v. tyttö)

Tästä teemasta olisi ollut mielenkiintoista saada enemmänkin kommentteja. Emme tietoisesti kyselyssä kysyneet verkossa ja tosimaailmassa tapahtuvan rasismien satuttavuuden eroista, joten oli positiivista, että yksi vastaaja sattui siitä oman tuntemuksensa ilmaisemaan.

7.3.4 Rasismin käsittely huumorin ja pilailun kautta

Osa vastanneista käsitteli rasismin kokemuksiaan huumorin ja pilailun avulla. Näin vastanneet olivat usein poikia ja miehiä. Tämäntyylliset vastaukset olivat myös usein epäasiallisia ja vaikeasti tulkittavia. Suurin osa asiallisista vastauksista oli hyvin samantyyllisiä kuten kaksi vastaajaa alla kirjoittaa:

"Lähinnä naureskellut muiden sääliäville yrityksille provosoida." (24-29-v. mies)

" Että mulle on yks helvetin hailee mitä muut musta ajattelee. Jos mä oon niille joku ongelma nii syökööt päänsä, sillä mä oon kuka oon, mikskään en muutu ja that´s it." (15-17-v. mies)

7.3.5 Rasismiin vastaaminen aggressiivisella käytöksellä

Osa vastaajista oli rasistisissa tilanteissa ajatellut antavansa myös samalla mitalla takaisin tai käsittelevät kokemuksiaan vastaamalla rasismiin itsekin aggressiivisesti kuten seuraavat kirjoittavat:

"Oon halunnu vetästä sitä turpaan mutku en oo nähny sitä koskaa" (12-14-v. tyttö)

"Minua on suututtanut ja olen antanut samalla mitalla takaisin." (15-17-v. nainen)

"En mitään, laukonut oon yhtäpahoja asioita päin naamaa.." (12-14-v. tyttö)

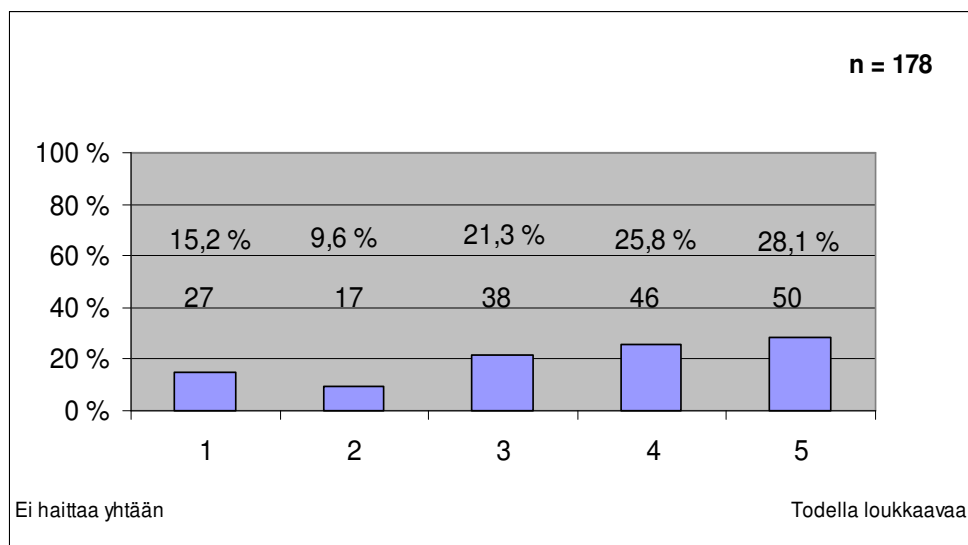
"olen mennyt ärsyttämään henkilöä kunnes on luovuttanut ja pyytännyt anteeksi tai lopettanut rasismin kokonaan" (15-17-v. mies)

"Vihaa" (12-14-v. poika)

Sekä naiset että miehet ilmaisivat vihan ja aggression tunteita rasistisesti käyttäytynyttä kohtaan. Kolme naista ja kaksi miestä oli vastannut rasismiin samalla tavalla takaisin tai tunteneet suuttumusta. Näin kokeneet vastaajat olivat iältään hyvin nuoria.

7.4 Rasismin vaikutukset ja niiden käsittely

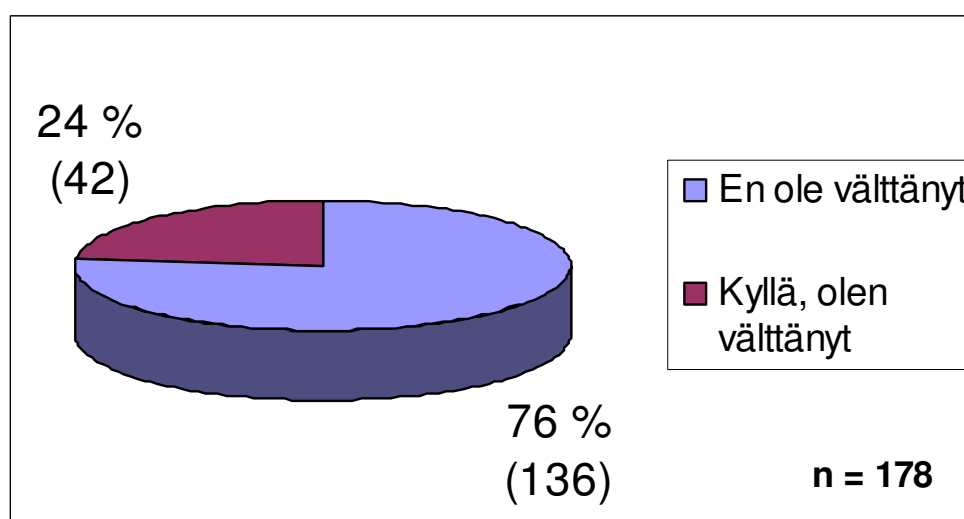
Kyselyn tulokset selvästi kertovat rasismin olevan hyvin loukkaavaa kuten seuraava kuvio 19 esittää:

Kuvio 19: Rasistisen häirinnän loukkaavuuden kokeminen

Tulosten perusteella rasistinen häirintä tuntuu hyvin loukkaavalta, sillä 96 nuorta eli lähes 60 % vastaajista koki rasismin hyvin loukkaavaksi valitsemalla asteikosta 4 tai 5. Kaikista eniten rasismin kuvattiin tuntuvan todella loukkaavalta, koska eniten kannatusta sai asteikon ääripää. 28,1 % vastaajista valitsi asteikosta 5. Hieman yli 20 % nuorista valitsi kohdan 3 kuvaamaan rasismin loukkaavuutta. Vastaajista 15,2 % oli sitä mieltä, että rasistinen häirintä ei haittaa heidän elämäänsä lainkaan.

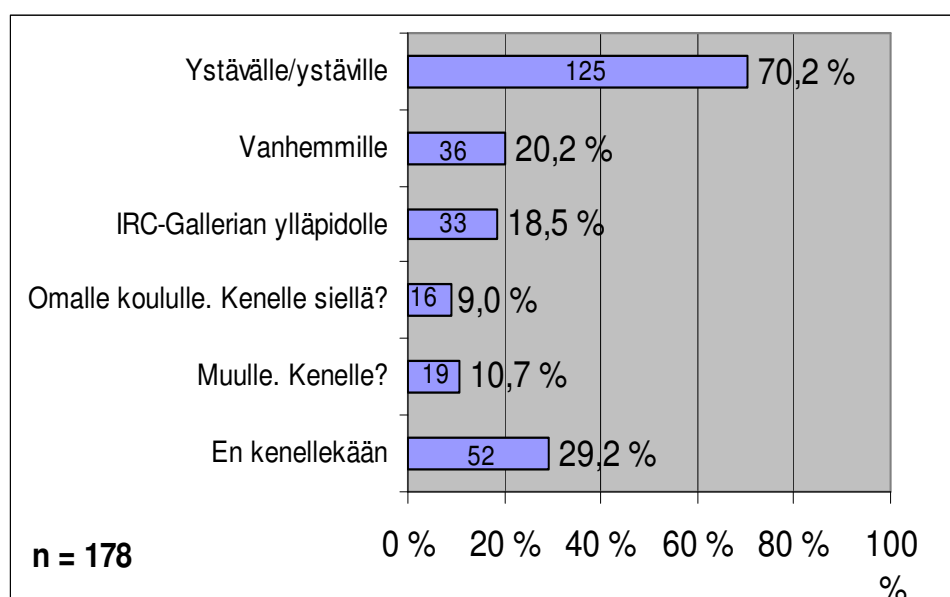
Kyselyssä haluttiin tietää myös oliko IRC-Galleriassa tapahtuneella rasismilla ollut vaikutuksia nuoren elämään reaali maailmassa osallistumiseen ja nuorille tarkoitetuissa paikoissa asiointiin. Nuorilta kysyttiin olivatko he joutuneet välttämään joihinkin paikkoihin kuten kouluun tai nuorisotalolle menemistä IRC-Galleriassa tapahtuneen rasistisen häirinnän takia.

Kuvio 20: Rasistisen häirinnän vaikutus asiointiin ja osallistumiseen

Rasismi ja rasistinen häirintä IRC-Galleriassa oli vaikuttanut 42 (23,6 %) vastaajan elämään siten, että he joutuivat välttämään esimerkiksi kouluun tai nuorisotalolle menemistä. Suurimmalla osalla (76,4 %) rasistinen kommentointi ei ollut mennyt niin pitkälle.

Moni kyselyyn vastanneista oli kertonut kokemastaan rasismista jollekin, mutta moni oli myös jättänyt kertomatta kenellekään tuntemuksistaan. Kuviosta 21 nähdään tahoja, joille vastaajat olivat joskus kertoneet kokemastaan rasistisesta häirinnästä.

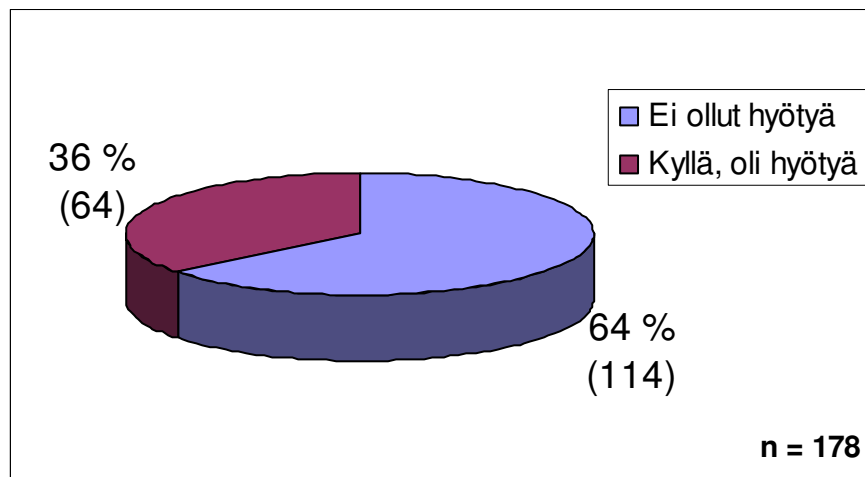

Kuvio 21: Tahot, joille vastaajat olivat kertoneet rasismin kokemuksista

Eniten vastaajat olivat kertoneet rasismin kokemuksistaan ystävälle tai ystäville. Näin vastanneita oli yhteensä 125 henkilöä. Jopa 29,2 % vastanneista ei ollut kertonut rasismin kokemuksista kenellekään, mikä sai toiseksi eniten kannatusta. Vain 20,2 % eli 36 nuorta oli kertonut kokemuksistaan vanhemmilleen. IRC-Gallerian ylläpidolle oli ilmoittanut 33 nuorta ja 16 omalle koululle. Koulun henkilökunnasta rasismin kokemuksista oli kerrottu opettajille, kuraattoreille ja terveydenhoitajille, joista eniten oli edustettuna opettajat.

Vastaajista 19 ilmoitti kertoneensa kokemuksistaan jollekin muulle. Avoimet vastaukset jakaantuivat kahteen joukkoon. Neljä mainitsi perheeseen kuuluvan henkilön kuten siskon ja mummin. Myös neljä ilmoitti kertoneensa kokemuksistaan ammattilaiselle kuten koulupsykologille, psykologille ja psykiatrille. Yhden vastauksen perusteella nuori oli ilmeisesti kohdannut rasismia armeijassa, joten hän vastasi kertoneensa kokemuksistaan pataljoonan päällikölle. Yksi vastaajista oli kertonut tuntemuksistaan suoraan heille, jotka olivat häntä kohtaan toimineet loukkaavasti. Eräs vastaaja oli ilmaissut tuntemuksistaan myös poliisille, sosiaalityöntekijälle sekä häirikölle itselleen sekä tämän vanhemmille.

Melko moni kyselyyn vastanneista oli kertonut kokemuksistaan jollekin. Selvä enemmistö oli kuitenkin sitä mieltä, että asiasta kertomisesta ei ollut hyötyä.

Kuvio 22: Rasismin kokemusten kertomisen hyödyllisyys

Tämän kyselyn tulokset nostavat esille saman ongelman, kun monet muut lasten ja nuorten kiusaamis- ja syrjäytäkokemuksia käsittelevät tutkimukset. Tulosten mukaan 114 eli 64 % nuorista koki, että kokemuksista kertominen ei hyödyttänyt tai auttanut tilannetta. Osa vastaajista (36 %) oli sitä mieltä, että kertomisesta oli hyötyä tilanteen kannalta. Tulos ei siis onneksi ole niin huolestuttava kuin mitä sen olisi voinut pelätä olevan.

Vastaajista 49 tarkensi avoimessa osiossa kokemuksiaan asian esille nostamisen hyödyistä ja haitoista. Keskeiset ja eniten avoimissa vastauksissa esiintyneet teemat, miten nuoret kokivat kertomisen auttaneen, olivat että sai puhua asiasta jollekin, oman mielialan paraneminen ja olon helpottuminen. Kaksi vastaajaa kuvaili tilannettaan seuraavasti:

"oli, koska luulin, että olin ainoa joka koki rasistisen häirinnän kohteeksi" (15-17-v. mies)

"auttoi asiaa, oli hyvä että keroi jollekin ettei tarvinnut asioita itse pätkäillä/selvittää" (12-14-v. tyttö)

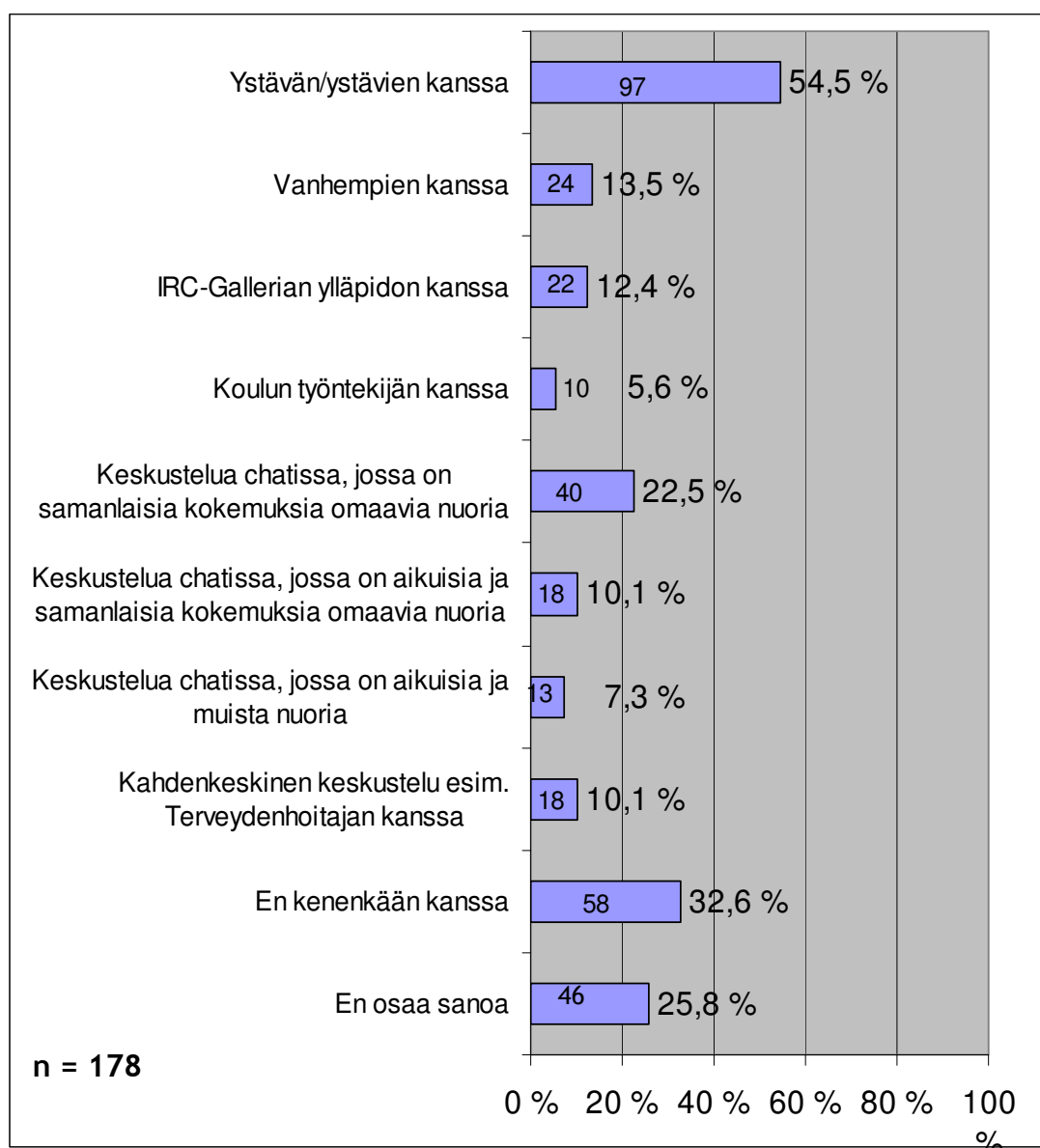
Osalla kertominen rasismista oli lopettanut kokonaan kiusaamisen ja rasistisen häirinnän. Muutamissa vastauksista nostettiin esille, että kertominen helpotti tilannetta vain hetkeksi, jonka jälkeen kiusaaminen taas jatkui ja pääasiassa sitä tuli vain sietää. Moni käsitteli asiaa ja tunteitaan kertomisesta myös huumorin avulla tai uhkaillen väkivallalla rasistisesti toimineita.

"no sitt niit ihmisii alettii vähä välttelee" (15-17-v. nainen)

"saksan ope puhu järkee mun päähän ja sano etten saa välittää. se autto vähän aikaa, mut sit taas aloin ajatella mitä muut must ajattelee ja miten ne mua kattoo." (15-17-v. nainen)

"helpotti kun kertoi mutta ei ne uudet kommentit tunnu yhtään se helpommilta." (18-20-v. nainen)

Kyselyn mukaan nuoret eivät ole kovin innokkaita kertomaan ja keskustelemaan rasismien kokemuksistaan muiden kanssa kuten kuvio 23 kertoo.

Kuvio 23: Tahot, joille vastaajat haluaisivat kertoa kokemuksistaan

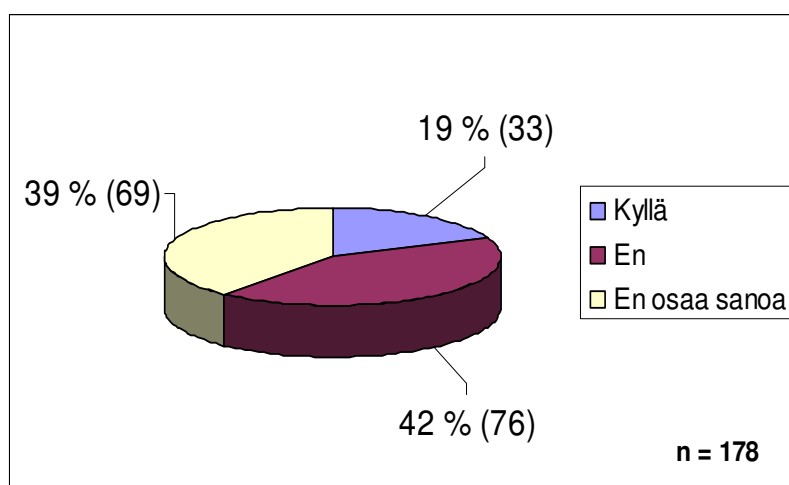
Mieluiten nuoret keskustelisivat kokemuksistaan ystävän tai ystävien kanssa. Näin ilmoitti yli puolet (54,5 %) vastaajista. NoRa = No Racism -hankkeen kannalta positiivinen tulos oli, että

40 (22,5 %) nuorista halusi puhua kokemuksistaan chatissa, jossa on mukana samanlaisia kokemuksia omaavia nuoria. Muut Internetin välityksellä tapahtuvat keskusteluvaihtoehdot saivat melko vähän kannatusta. Etenkin keskustelu chatissa, jossa mukana olisi aikuisia ja muita nuoria sai vain 13 nuorten (7,3 %) kannatuksen. Chat-keskusteluun, jossa mukana olisi aikuisia ja samanlaisia kokemuksia omaavia nuoria, mukaan meni 18 vastaajaa (10,1 %). Aikuisen läsnäolo chatissa ei selvästi innostanut nuoria keskustelemaan. Vähiten kannatusta sai keskustelu koulun työntekijän kanssa (5,6 %). Niistä, jotka halusivat keskustella kokemuksistaan koulun työntekijän kanssa, tekisivät sen mieluiten koulukuraattorin tai opettajan kanssa.

Huolestuttavinta tuloksissa oli, että vain 24 nuorta (13,5 %) keskustelisi kokemuksistaan vanhempiensa kanssa ja 58 (32,6 %) ei haluaisi kertoa kokemuksistaan kenellekään. Lisäksi vaihtoehdon "en osaa sanoa" valitsi 46 nuorta (25,8 %). Itse näkisin tämän hyvin hälyttävänä, koska suurimman kannatuksen kavereille kertomisen jälkeen sai se, että ei kerro kenellekään. Jos asiaa pohtii kuitenkin positiivisella mielellä, voidaan ajatella että suuri osa nuorista haluaa ja on valmis keskustelemaan rasismista toisten nuorten kanssa, mikäli oikea ympäristö ja oikeat keinot löytyvät. Kyselyn tulokset kokonaisuudessaan tukevat näkemystä, että nuoret haluavat kuitenkin puhua rasismista ja rasisminvastaisuudesta rehellisesti ja avoimesti.

7.5 Rasismiin puuttuminen IRC-Galleriassa

Kyselyssä vastanneet nuoret kertoivat näkemyksensä IRC-Gallerian ylläpidon puuttumisesta palvelussa tapahtuvaan rasismiin, ilmapiiristä yleisesti IRC-Galleriassa sekä rasismiin puuttumisen tärkeydestä. Alla oleva kuvio 18 esittää nuorten kokemusta palvelun ylläpidon puuttumisesta rasismiin.

Kuvio 24: Vastaajien kokemus IRC-Gallerian ylläpidon puuttumisesta rasismiin

Tulosten perusteella voidaan todeta, että nuorten mielestä IRC-Gallerian ylläpito ei puutu rasistiseen häirintään, mikä on huolestuttava ja myös palvelun kannalta mielenkiintoinen tieto. Vastaajista vain 33 (18,5 %) oli sitä mieltä, että ylläpito puuttuu rasismiin. Noin 43 % nuorista ilmoitti kokevansa, että ylläpito ei puutu asiaan. Lisäksi jopa 69 (38,8 %) nuorta vastasi "en osaa sanoa", mikä voidaan tulkita siten, että kokemusta rasistiseen toimintaan puuttumisesta ei ole tai että vastaajalla on epävarma tunne asiasta. Selvä enemmistö nuorista oli sitä mieltä, että palvelun ylläpito ei puutu rasismiin tai selkeää tietoa siitä, puuttuuko ylläpito rasismiin, ei ole. Alla nuorten kommentteja ylläpidon puuttumisesta rasismiin:

"no vituttihan toi, kusipäitä liikaa eikä asialle tehä ikinä mtn -.-" (15-17-v. nainen)

"Että osaa olla juntteja ihmisiä ja irc-gallerian pitäsi puuttua asiaan vakavasti!" (18-20-v. mies)

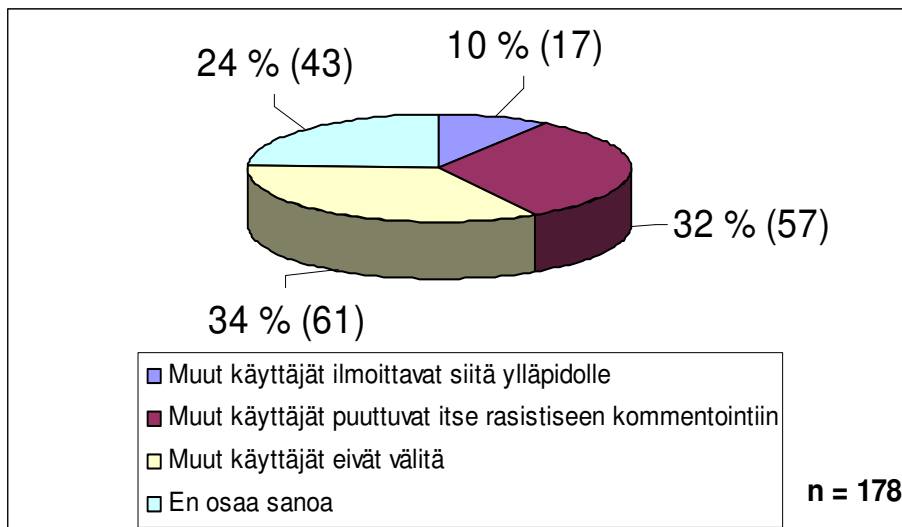
"Ylläpito mielestäni ei välitä siitä mitä IRC:ssä tapahtuu koska tulee uusia erilaisia rasistisia yhteisöjä eikä kukaan välitä tai seuraa niitä juttuja! Eikä asialle tehdä mitään!" (24-29-v. nainen)

"Ei ole oikeen mitään sanottavaa koska en ole saanut irc-gallerias itseeni kohdistuvaa rasismia enkä ole asiasta jaksanut välittää koska olen huomannut että ylläpito aika harvoin on puuttunut asioihin." (18-20-v. nainen)

"Kysely luulisi saavan Irc-Gallerian ylläpidon puuttuvan rasismiin, sun muuhun haukkumiseen. On inhottavaa istua kotona ja katsoa muiden kommentteja, jos siellä on jotain rasismia. Hankkikaa vaikka sinne ylläpitoon joku, jolle voi ilmoittaa rasismista, niin voidaan sitten käsitellä vaikka porttikiellolla --." (15-17-v. nainen)

Puuttumista tehokkaammin rasistiseen häirintään toivottiin IRC-Gallerian ylläpidon taholta. Rasismiin puuttumattomuudesta kommentoivat eniten naiset neljällä avoimella vastauksella ja yksi mies. Iältään he olivat 15-24 -vuotiaita.

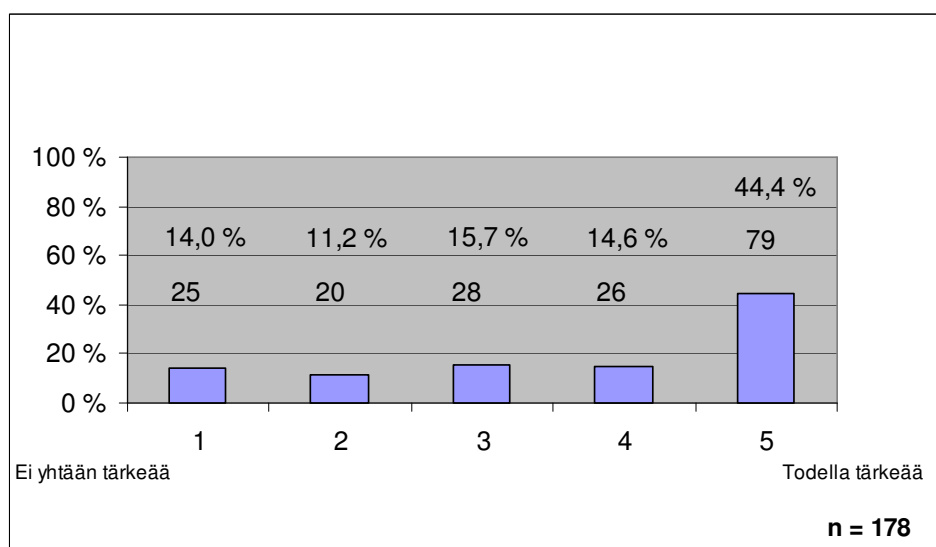
Nuorten oma näkemys IRC-Galleriassa vallitsevasta ilmapiiristä ja rasistiseen häirintään puuttumisesta käyttäjien keskuudessa, oli toisaalta odotettu, mutta toisaalta yllättävä. Vastaukset jakaantuivat melko tasaisesti, kuten alla olevasta kuviosta 25 nähdään.

Kuvio 25: Rasismiin puuttuminen IRC-Galleriassa käyttäjien keskuudessa

Kuten oletuksena oli suurin osa (34,3 %) nuorista oli sitä mieltä, että IRC-Galleriassa käyttäjät eivät välitä siellä kohdattavasta rasismista. Lähes samansuuruinen joukko (32 %) nuoria vastasi kuitenkin käyttäjien itse puuttuvan etnisesti loukkaavaan toimintaan, mikä oli mielestäni positiivisesti yllättävä tulos. Vastaaajista 43 (24,2 %) ei osannut sanoa mielipidettä. Vain 17 nuoren (9,6 %) mielestä yleinen ilmapiiri IRC-Galleriassa oli sellainen, että ylläpidolle ilmoitetaan rassistisesta toiminnasta. Mielenkiintoista olisi ollut tietää, miten käyttäjien omatoiminen puuttuminen on tapahtunut, sillä mieleen tulee enemmän riidan haastaminen ja samalla mitalla takaisin antaminen kuin rakentava keskustelu.

Kysyttäessä rasismiin puuttumisen tärkeydessä nuoret olivat selkeästi sitä mieltä, että siihen on erittäin tärkeää puuttua IRC-Galleriassa kuvion 26 mukaan.

Kuvio 26: Vastaaajien kokemus rasismiin puuttumisen tärkeydestä

Puolet eli 79 kaikista nuorista valitsi asteikolta yhdestä viiteen positiivisen ääripään. Yhteensä 104 nuorta (59 %) piti puuttumista tärkeänä vastaten asteikolla 4 tai 5. Loput vastaukset jakaantuivat melko tasaisesti Likertin asteikolle. Toiseksi eniten vastattiin kohta 3, mikä voidaan tulkita ”en osaa sanoa” tai ”ei tärkeää, mutta ei turhaakaan”. Huolestuttavana voidaan kuitenkin pitää sitä, että 25 nuoren mielestä rasismiin puuttuminen IRC-Galleriassa ei ole lainkaan tärkeää.

Kyselyn avoimissa vastauksissa nousi esille selkeitä mielipiteitä rasismiin puuttumisesta, kuten alla on kuvattu:

"haluaisin vain että rasismi vähenisi" (12-14-v. tyttö)

"toivotan, että puututtaisiin yhä enemmän ja nopeasti!!" (15-17-v. mies)

"Sen verran että rasismiin pitää puuttua paremmin !" (12-14-v. tyttö)

"toivon, et asioille oikeesti tehtäis jotain." (15-17-v. nainen)

"tehkää asialle mahdollisimman paljon koska netissä on mahdollisuus vaikuttaa nuoriin." (18-20-v. mies)

"jos jossain yhteisössä puhutaan rasistista, yleensä sanotaan jotain neekeri tai jotain nigga tyylistä, mielestäni on väärin loukata maahanmuuttajia tms." (12-14-v. tyttö)

Moni nuori haluaisi rasismin vähenevän ja loppuvan. Esille nousi myös näkemys siitä, että Internet on hyvä areena vaikuttaa nuorten mielipiteisiin. Puuttumisesta rasismiin kirjoittivat nuoret eri ikäluokista. Eniten vastasivat tytöt ja naiset seitsemällä kommentilla ja miehet kahdella vastauksella.

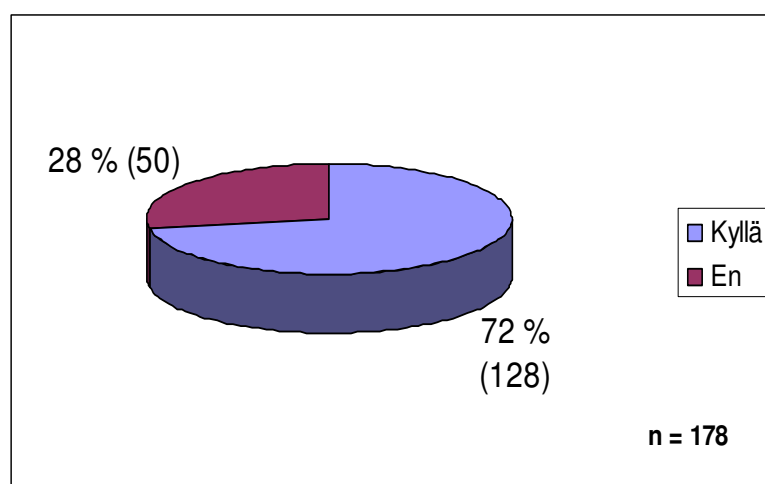
Eräs vastaaja kirjoitti kokemuksistaan verkkoyhteisön käytöstä kiusaamisen välineenä. Osa nuorista on itse havainnut kiusaamisen olevan helppoa Internetissä. Näin yksi nuori nainen kuvailee:

"Olen törmännyt muutaman kerran siihen, että irc-galleriaa on käytetty kiusaamisen välineenä. Kiusaamisen kohteina on ollut esimerkiksi entuudestaan koulukiusattuja, joita samat oppilaat haukkuvat netin välityksellä kuin koulussakin. Nuoret eivät myöskään usein tunnu ymmärtävän sitä, että niin kuin "oikeassakin elämässä" niin netissäkään toisille ei saa huudella ihan mitä sattuu. Internetin käytön pelisäännöt ja toisen kunnioittaminen eivät ole monellekaan itsestään selviä asioita." (21-23-v. nainen)

Yllä olevasta kirjoituksesta välittyy nuoren ääni netissä tapahtuvasta kiusaamisesta. Tämä vastaa hyvin asiantuntijoiden havaintoihin, huoleen ja tutkimukseen nettikiusaamisesta ja siitä, että Internetin käyttäytymissäännöt eivät ole kaikille selviä.

7.6 Muu rasismi IRC-Galleriassa

Tämän kyselyn tulosten perusteella IRC-Galleriassa on havaittavissa paljon rasistista häirintää.

Kuvio 27: Rasismin esiintyminen yleensä IRC-Galleriassa

Vastanneista nuorista 128 eli lähes 72 % kertoi huomanneensa ja havainneensa IRC-Galleriassa muuta kuin heihin itseensä kohdistuvaa rasismia. Avointen vastausten asiallisuus ja selkeys olivat erittäin hyviä tässä kysymyksessä. Jopa 103 nuorta kertoi avoimessa kysymyksessä havaitsemastaan ja kohtaamastaan rasismista yleisesti IRC-Galleriassa. Haukkuminen, nimittely, uhkailu ja toisten väheksyminen esimerkiksi kuviin kommentoimalla mainittiin lähes jokaisessa vastauksessa. Eräs vastaajista kuvaili kohtaamaansa rasismin luonnetta näin:

"Lähinnä verbaalista, myös väkivallalla uhkailu on tavallista." (21-23-v. mies)

Rasismia palvelussa yleisesti kuvattiin myös seuraavasti:

"Ulkomaalaistaustaisten ja eri uskontokuntien edustajien halveksivaa kommentointia" (18-20-v. nainen)

"lähinnä haukkumista esim. kansalaisuude tai arvojen perusteella" (15-17-v. nainen)

"Kaikenlaista, nimittelyä, toisen ihonvärin pilkkaamista ym. kohdistunut niin tumma- kuin valkoihosiin" (24-29-v. mies)

"haukutaan ulkomaalaisii yleisesti" (15-17-v. nainen)

"Haukkumista, sosiaaliturvan väärinkäyttöä (rasismia?) ennakkoluulojen levittämistä." (15-17-v. mies)

"ystävääni haukuttaa" (12-14-v. tyttö)

"haukkumista ja törkeää suunsoittoa, varsinkin tummaihoisia kohtaan" (15-17-v. mies)

"somalialaiselle pojalle tultiin kommentoimaan neekeriks" (15-17-v. mies)

"Haukkumisyhteisöjä, pilkkaavia kommentteja yms." (15-17-v. nainen)

"yllättävän paljon kaikkea rasistisia uhkailuja ilmenee "hinku" isänmaallisilla kanavilla/yhteisöissä..." (21-23-v. nainen)

"Mua henkilökohtaisesti loukkaa jos joku edes sanoo nneekeri joten..." (15-17-v. nainen)

"Lähinnä romaneihin kohdistunutta." (24-29-v. nainen)

Kyselyn vanhemmista ikäluokista olevat nuoret olivat innokkaampia kertomaan rasismista yleisesti kuin nuorimmat. Naiset kuvailivat rasismia enemmän kuin miehet. Eniten kerrottiin IRC-Galleriassa haukuttavan uskonnon, kansalaisuuden, ihonvärin ja arvojen takia. Vastauksissa näkyivät eniten tummaihoisten sekä romanien pilkkaaminen ja halveksiva kommentointi. Kahdessa kommentissa nostettiin esille yhteisöt ja kanavat, joissa keskustellaan rasistisesti.

Hyvin moni kuvasi havaitsemiaan kommentteja hyvin loukkaaviksi ja satuttaviksi kuten seuraavissa kirjoituksissa ilmenee:

"satuttaa ainakin" (12-14-v. tyttö)

"hyvin alentavaa" (15-17-v. nainen)

"hirveää" (12-14-v. poika)

Kuten muissakin kyselyn avoimissa vastauksissa, myös näistä vastauksista pystyi selvästi näkemään rasismin epäselvyyden. Moni kirjoitti kiusaamisesta ylipäätään ulkonäön, vaatteiden tai seksuaalisuuden takia. Kuitenkin tässä kysymyksessä nuoret selkeimmin ymmärsivät, että kysymys oli vain etnisistä syistä johtuvasta rasismista, koska useassa vastauksessa määriteltiin haukkumisen kohteina olevan maahanmuuttajat tai muut etniset vähemmistöt. Valitettavan moni kirjoitti IRC-Galleriassa käytettävän haukkumasanoja kuten muutamat vastaajat kuvaavat:

"syrjintää: manne, neekeri yms." (12-14-v. poika)

"Usein käyttämällä haukkumasanoja kuten "neekeri", "manne"ryssä" yms." (15-17-v. nainen)

"Neekeri, nigga, nekru, karvakoura" (15-17-v. nainen)

"Neekeriksi haukkumista, tai mustalaiseksi." (12-14-v. tyttö)

Rasistisen käyttäytymisen perusteiksi eniten mainittiin erilainen ulkonäkö, ihon väri, uskonto ja kansallisuus. Vastausten asiallisuus on erittäin suuri tässä rasismia yleisesti IRC-Galleriassa käsittelevässä kysymyksessä. Tästä voidaan tehdä johtopäätöksiä, että rasismia todella esiintyy IRC-Galleriassa ja sen nuoret ovat huomanneet. Rasismi myös herättää nuorissa surullisia, huolestuneita ja vahvoja tunteita.

7.7 Epämääräinen rasismi

Heti kyselyn ensimmäisistä avoimista vastauksista lähtien pystyi huomaamaan, että rasismi on aiheena nuorille epäselvä ja herättää hyvin moninaisia tunteita kuten alla voidaan huomata.

"seksuaalisuudesta on kommentoitu, mut tän mukaan sitä ei lasketa rasistiseksi häirinnäksi (?) ootte niihin väärässä." (15-17-v. nainen)

"Rasismi ei häiritse minua. Se on ihan kuin mikään muuki kiusaus." (18-20-v. mies)

"Kuviani on irc-galleriassa kommentoinut yksi henkilö, joka haukkui silmiäni karsastusta: Vittu sun silmät kattoo killiin, ootko vammaan. Kuvalautanettifoorumille kuvani laitettua sain vastauksen vittu toi on joku kehari. --" (12-14-v. poika)

"Vähintään kerran viikossa tulee kommentti "Homo" joltain tuntemattomalta. Ei se niin häiritse, mutta ei se nyt mieltä kohota. Pukeudun ehkä valtavirrasta poikkeavasti mutta kai kaikilla on oikeus pukeutua miten tykkää?" (15-17-v. mies)

"Mielestäni kysely on muotoiltu huonosti, sillä mielestäni rasismia voidaan harrastaa myös mm. seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Tätä olen itse kokenut ja miellän sen rasismiksi." (15-17-v. nainen)

Monissa kyselyn avoimissa vastauksissa on nähtävissä rasismin liittäminen myös muihin syrjintäperusteisiin kuten seksuaaliseen suuntautuneisuuteen tai ylipäätään erilaisuudesta kiusaamiseen. Rasismi miellettiin ja rinnastettiin usein kaikenlaiseen kiusaamiseen. Avoimissa vastauksissa mainittiin haukkuminen seksuaalisen suuntautumisen ja pelaamisen vuoksi. Myös identiteettivarkaus ja henkilötietojen levittely mainittiin. Rasismin mielsivät epäselväksi erikikäiset naiset ja miehet yhteensä viidellä kirjoituksella.

Kyselyn lopussa nuoret ilmaisivat myös ajatuksiaan ja mielipiteitään niin rasismista, maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta, Suomen maahanmuuttopolitiikasta, pakolaisuudesta, kiusaamisesta, syrjinnästä ja itse kyselystä. Näiden vastausten kirjo kuvaa hyvin aiheen epämääräisyyttä ja sitä miten nuoret mieltävät kaikenlaisen kiusaamisen rasismiksi. Kysely selvästi herätti nuorissa ajatuksia. Nuoret olivat hyvin tietoisia siitä, että rasismi on loukkaavaa ja rangaistavaa ja siitä haluttiin puhua.

Lisäksi kyselyssä ilmenee nuorten näkemys rasismien kaksisuuntaisuudesta. Muutama vastaaja on kirjoituksissaan ilmaissut huolensa maahanmuuttajien tai maahanmuuttajataustaisten henkilöiden toteuttamasta epäasiallisesta käytöksestä kantasuomalaisia kohtaan. He näkivät myös tämän puolen asiana, johon pitäisi puuttua, kuten kolme nuorta vastauksissaan ilmaisevat:

"Somalit huorittelevat suomalaisia tyttöjä ja haukkuvat suomalaisia.

Suomalaiset haukkuvat takaisin. Kaikilla on tosi kivaa." (24-29-v. mies)

"Törkeimmät, järkyttävimmät ja tylyimmät rasistiset uhkailut ja teot jotka tiedän ovat kohdistuneet maahanmuuttajien taholta erityisesti suomalaissyntyisiä naisia kohtaan. Tätä todellisuutta ei haluta myöntää eikä kohdata." (24-29-v. mies)

"Eipä taas hirveempi eritelty sitä että myös maahanmuuttajat voi olla rasistisia ja harjottaat sitä... --" (18-20-v. mies)

Kyselyn vastaukset sisälsivät muutamia myös selkeästi rasistisia ja epäasiallisia kommentteja, joissa oli suoraan haukuttu ja solvattu etnisiä vähemmistöjä sekä muuten vain korostettu isänmaallisuutta ja "arjalaisuutta".

Muita kyselyyn ja sen aiheeseen liittyviä kommentteja olivat:

"tama kysely on kiva on hyva purkaa mielta" (15-17-v. nainen)

"-- tästä kyselystä hyötyy ja siitä tulee parempi olo kiitos paljon:D" (15-17-v. nainen)

"Hyödyllinen kysely, laittaa ajattelemaan omaa käytöstä netissä." (15-17-v. nainen)

"hienoa, että olette kiinnostuneet aiheesta. toivottavasti tästä on jollekin hyötyä joskus :)" (24-29-v. nainen)

"Kiitos jos asiat paranevat oikeasti tämän kyselyn avulla." (15-17-v. nainen)

"Rasismi ei ole kivaa koksa siinä satutetaan toista ja pahassa tapauksessa ihminen voi masentua todella pahasti." (18-20-v. nainen)

"Rasismiin puuttuminen on hyvä ja tärkeä asia, monet saavat varmasti apua netin kautta ja siitä kertominen näin netin kautta auttaa monia. Suurin rasismien kohde on varmaan tummaihoiset, suomen-ruotsalaiset ja romanit. Hyvä jos osaatte jeesata ja auttaa rasismien kohteita täällä irc-galleriassa. =)" (15-17-v. mies)

"Ihan turha, koska asiat eivät kuitenkaan muutu mihinkään." (15-17-v. mies)

"Itseeni on kohdistunut "rasismia" vain vammautumisen jälkeen, enkä pidä sitä niin vakavana kuin rasismia, joka kohdistuu esim. eri kansallisuuden omaaville ihmisille. Sitä en ole koskaan ymmärtänyt, sillä kannatan sydämestäni monikansallisuutta." (12-14-v. poika)

"Rasismista pitää rankaista. Kaikkien pitää saada olla oma itsensä." (15-17-v. nainen)

Kyselyn viimeiseen avoimeen kysymykseen saatiin niin positiivista kuin negatiivista palautetta sekä rohkaisua rasismista avoimesti puhumiseen. Joku oli ehkä kokenut kyselyn helpottavana oman olonsa kannalta ja toinen ryhtyi pohtimaan käytöstään Internetissä.

Mielestäni vastausten kirjo oli positiivista ja kannustavaa sillä mielestäni yksi tämän kaltaisten kyselyiden tehtävistä on aiheen esille nostaminen ja tunteiden herättäminen vastaajissa. Mielestäni opinnäytetyössä onnistuttiin tässä tehtävässä.

8 Yhteenveto

Tämän tutkielman tulokset toivat hyvin vastauksia asetettuun tutkimusongelmaan ja tarkastelukysymyksiin. Opinnäytetyön keskeinen ja kiitettävä tulos oli jo pelkästään nuorten aktiivinen vastaaminen kyselyyn. Tutkielman tulosten perusteella voidaan todeta IRC-Galleriassa tapahtuvan rasismia ja palvelua käyttävillä nuorilla on kokemuksia rasismista ja rasistisen toiminnan uhriksi joutumisesta. Tulokset toivat tietoa IRC-Galleriassa koetusta rasismista, sen luonteesta sekä ilmenemisestä. Erittäin kiinnostavia tulokset olivat rasismien kokemisen tiheyden ja lähteen suhteen. Laadullinen aineisto vastasi kattavasti ja koskettavasti kysymykseen rasismien loukkaavuudesta. Vaikka rasismien esiintyminen yleisesti IRC-Galleriassa oli toissijainen tutkimuskysymys, saatiin siitä mielenkiintoista, asiallista ja merkittävää tietoa. Tärkeää tietoa saatiin myös nuorten kokemuksesta jakaa tuntemuksiaan ja pyytää tukea kokemaansa rasismiin. Tulokset toisaalta olisivat voineet vastata paremmin kysymykseen tukipalveluista ja kokemusten jakamisen halusta.

Kyselyn avoimiin kysymyksiin innokkaimpia vastaajia olivat ikäjakauman nuorimmat eli 12-14 -vuotiaat ja 15-17 -vuotiaat. Yllättävänä voitiin kokea se, että kyselyyn vastasi myös vanhimman ikäluokan edustajia ja he myös ilmaisivat mielipiteitään avoimissa vastauksissa. Heillä oli ehkä halu myös kertoa nuorempaan IRC-Galleriassa kohtaamastaan rasismista. Positiivista oli myös se, että kyselyyn saatiin melko tasapuolisesti vastauksia niin naisilta kuin miehiltä.

IRC-Galleria näyttäytyi yhä suosittuna ja paljon käytettynä verkkopalveluna kyselyyn vastanneiden nuorten joukossa sillä yli 95 % nuorista käytti palvelua päivittäin tai viikoittain. Tulokset tukevat muun muassa Joensuun (2007) ja Salasuon (2007) näkemyksiä 12-24 -vuotiaista nuorista verkkoyhteisöjen suurkuluttajina. Tämän kyselyn mukaan IRC-Galleriaa käyttivät eniten 12-14 -vuotiaat nuoret. Muun muassa Heinonen (2008) ja Joensuu (2007) puhuvat 10-13 -vuotiaiden käyttävän aktiivisesti Internetiä ja erityisesti verkkoyhteisöiden merkitys heille on suuri. Chateissa ja verkkoyhteisöissä keskustelu on todettu tärkeäksi juuri tässä ikäryhmässä. (Kangas & Kuure 2003, 8.) IRC-Gallerian merkitys suurimmalle osalle kyselyyn vastanneiden nuorten elämässä ei kuitenkaan ollut kovin suurta. Iältään rasismia kokeneet nuoret olivat enimmäkseen 12-17 -vuotiaita. Rasismien omakohtaiset kokemukset painottuivat ikäjakauman nuorempaan päähän.

Rasismien tapahtui IRC-Galleriassa eniten kuviin kommentoinnin, yksityisviestien ja yhteisöissä käydyn keskustelun kautta. Luonteeltaan rasismi oli pääasiassa haukkumista ja nimittelyä. Se saattoi olla myös uhkailua ja rasististen kommenttien vastaanottamista chatissa. 80 % nuorista oli kokenut rasismia IRC-Galleriassa muutaman kerran tai yhden tietyn kerran, mikä oli

positiivinen tulos. Huolestuvaa tietoa toivat kuitenkin ne 37 nuorta, jotka vastaanottivat rasistista häirintää palvelussa kuukausittain tai useammin.

Etenkin avoimista vastauksista pystyi näkemään sen, että IRC-Galleriassa on runsaasti yhteisöjä ja kanavia, joiden sisällä käyty keskusteltu on erittäin rasistisista. Tämä tukee selkeästi Pekkisen (2005) ja Heinosen (2008) tutkimusten näkemyksiä siitä, että Internetistä on tullut ääriliikkeiden ympäristö omien ideologioidensa vahvistamiselle ja levittämiseksi.

Kyselyn tulosten perusteella ei voida tehdä selkeitä johtopäätöksiä siitä, minkälaisia ihmisiä taustoiltaan rasismia kokeneet nuoret olivat. Tarkastellen yksittäisiä vastauksia saattoi huomata mahdollisten vähemmistö- ja maahanmuuttajataustaisten nuorten kohdanneen rasismia ulkonäkönsä, uskontonsa tai muun erilaisuuden vuoksi. Avoimista kirjoituksista rasistisen kohtelun syyksi nostettiin esille erilaisuus ja erottuvuus muista.

Erittäin kiinnostavaa tietoa tulokset kertoivat rasismien lähteestä ja taustayhteisöstä. Eniten rasistista häirintää koettiin entuudestaan tuntemattomien tai vain netin kautta tuttujen useiden eri käyttäjien taholta. Rasismien uhriksi saattaa siis joutua kuka vain ja milloin vain. Kirjautuessaan sisään palveluun saattoi nähdä tuntemattomien ihmisten satuttavia kommentteja. Vuorovaikutus tuntemattomien ihmisten kanssa verkossa ilmenee tässä opinnäytetyössä. Tämä puoltaa Pelastakaa Lapset ry:n teettämän verkkokyselyn tuloksia, jonka mukaan puolet nuorista keskustele Internetissä täysin tuntemattomien ihmisten kanssa. (Joensuu 2007, 28.) Rasismia kerrottiin tapahtuvan myös muualla Internetissä muilla foorumeilla. Verkon ohella rasismia oli koettu vapaa-ajalla ja koulussa. Myös julkiset tilat, työpaikka, kuntosalit ja nuorten hengailupaikat kaupungilla mainittiin avoimissa vastauksissa.

Merkittävä tulos oli nuorten näkemys rasismista IRC-Galleriassa yleensä sekä palvelussa vallitsevasta ilmapiiristä ilmiöön puuttumisen suhteen. Myös nuorten suhtautuminen ylläpitoon huolestutti; valtaosa koki, ettei ylläpito puutu rasismiin, eikä näin luo IRC-Galleriasta tasavertaista ja turvallista vuorovaikutuksen tilaa käyttäjilleen. Rasismiin puuttumisen puute näkyy tuloksissa sillä tulokset osoittavat selvästi rasismien olevan erittäin loukkaavaa ja satuttavaa nuorten mielestä. Nuoret pitivät kyselyssä rasismiin puuttumista todella tärkeänä.

Hankkeen kannalta tärkeää oli saada tietoa nuorten halusta ja motivaatiosta kertoa ja keskustella rasismien kokemuksistaan. Aiemmat nuorten kiusaamiskokemuksia tarkastelleet tutkimukset ovat todenneet kokemuksista kertomisen jollekin olevan hyvin vaikeaa. Tämän kyselyn tulokset tukivat selvästi tätä näkemystä, joten saadut tulokset olivat hyvin samansuuntaisia. (kts. esim. Perho & Soto Goday 2009, 133; Honkasalo & Suurpää 2009, 152; Rastas 2007, 126; Peura ym. 2009, 38.) Suuri joukko kyselyyn vastanneista nuorista ei ollut

kertonut rasismien kokemuksistaan kenellekään, ja niistä jotka olivat asiasta kertoneet, suurimmaksi osaksi kokivat kertomisen olleen hyödyttömiä.

Kysely antoi kannustavaa ja uuttakin tietoa nuorten halusta keskustella rasismien kokemuksistaan Internetissä. Tulokset eivät kuitenkaan olleet yhtä motivoivia, kun mitä ehkä toivoimme. Ystävät näyttäytyivät edelleen nuorille tärkeimpänä tahona, jolle kertoa satuttavista kokemuksista. Internetissä tapahtuva keskustelu rasismista sai jonkin verran suosiota. Kuten Joensuu (2007, 54-63) toteaa omassa tutkimuksessaan aikuisen läsnäolo ja valvonta Internetissä karkotti heti nuorten innon puhua asioita netissä - niin tämänkin kyselyn tuloksissa. Huolta edelleenkin aiheutti nuorten haluttomuus puhua kokemuksistaan kenenkään kanssa, mikä näkyi usein vastattuna vaihtoehtona keskustelutahoja kartoittavassa kysymyksessä.

Kuten opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä on todettu, on rasismi vaikeasti rajattavissa oleva aihe. Kyselyn avoimista vastauksista oli usein luettavissa erilaisista syistä tapahtuvan kiusaamisen ja haukkumisen mieltäminen rasismiksi. Toisaalta vastaajat yleisesti rasismia IRC-Galleriassa kuvatessaan osasivat hyvin selkeästi rajata rasismien etnisyydestä johtuvaksi. Nuoret kertoivat hyvin kaunistelematta ja suoraan verkkoyhteisössä käytettäviä haukkumasanomia ja perusteita niiden käyttöön. Haukkumasanomat ja rasistinen puhe IRC-Galleriassa perustui usein maahanmuuttajiin ja etnisiin vähemmistöihin sekä niihin liittyviin kulttuurieroihin, mikä tukee Jaakkolan (2007) tutkimuksia suomalaisten asenteista.

Kyselyyn vastanneiden nuorten tuntemukset rasistisista tilanteista puhuvat samaa kieltä kuin muun muassa Rastan (2005 ja 2007) kuvaukset rasismien kokemuksen loukkaavuudesta ja vaikutuksista. Rasismi koettiin kyselyn mukaan todella satuttavana. Avoimista vastauksista oli selvästi nähtävissä rasismien kokemuksen vaikutuksia itsetunnon alenemiseen, ahdistuneisuuteen ja pelon tunteisiin. Tuloksista selvästi välittyi myös tuntemus siitä, että koettua rasismia kannattaa vain sietää eikä tilanteelle voi juuri tehdä mitään. Myös muissa rasismien kokemuksia käsittelevissä tutkimuksissa on havaittu tämä näkemys rasismien sivuuttamisesta. (kts. Markkula 2008.) Vastapainoksi oli nähtävissä suuttumuksen ja aggression tunteen epäasiallisesti toiminutta kohtaan. Vain muutamassa vastauksessa tilannetta oli ryhdytty selvittämään rakentavasti yhteisen keskustelun avulla. Vain harvalla rasismi oli mennyt niin pitkälle, että se vaikutti osallistumiseen tai asiointiin koulussa tai nuorisotalolla. 23,6 % vastanneista oli joutunut välttämään joihinkin toimintoihin osallistumista, mikä on huolestuttava tulos.

Myös monikulttuurisuus yleensä nosti nuorten tunteita pintaan. Kyselyssä oli selvästi havaittavissa myös todennäköisesti kantasuomalaisten huoli itsestään tai huoli ylipäättään siitä, pohditaanko yhteiskunnassamme koskaan Suomeen muuttaneiden ihmisten

epäasialliseksi koettua toteuttamaa toimintaa. Nuorten oli ehkä vaikea nähdä rasismia yhteiskunnan valtarakenteiden ylläpitämänä ilmiönä, mutta tulos osoitti nuorten halua keskustella asiasta ottaen eri näkökulmat huomioon.

Tulokset myös osoittivat Internetin olevan hyvä paikka nuorten kanssa työskentelylle ja nuoriin vaikuttamiselle, tämä kävi ilmi esimerkiksi avoimissa vastauksissa. Tämä opinnäytetyö siis tukee verkkonuorisotyön tarvetta ja kannustaa aikuisia tutustumaan nuorille arkipäivää olevaan virtuaalimaailmaan kuten Kotilainen & Sihvonen (2006) ja Joensuukin (2007) todentavat. Tulosten perusteella näyttäisi siltä, että verkossa haukkuminen ja muun rasistinen toiminta on helpompaa kuin kasvokkain todellisessa maailmassa. Kynnys niin sanottuun "huutelemiseen" on matalampi, kun kohdetta ei oikeasti tunne eikä kohtaamista tarvitse tapahtua.

9 Tutkimusprosessi ja oma oppiminen

Opinnäytetyöprosessini on edennyt koko ajan tiiviissä yhteistyössä kenttäohjaajieni sekä kouluni ohjaavan opettajan kanssa. Ensimmäistä kertaa yhdessä kenttäohjaajieni kanssa pohtiessamme opinnäytteen teemoja, päätimme lähteä kartoittamaan nuorten rasismien kokemuksia verkkokyselyn avulla. Ideapaperiin hahmottelin tutkimuksen aiheen, tarkoituksen ja tavoitteet. Tutkimusaihe hyväksyttiin elokuussa 2009. Olen tavannut NoRa - No Racism -hankkeen työntekijöitä säännöllisin väliajoin ja kenttäohjaajakseni hankkeesta nimitettiin projektisuunnittelija Heli Markkula.

Syksyn 2009 ja kevään 2010 aikana kokosin opinnäytetyöni teoreettista pohjaa ja viitekehystä, hankin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja määrittelin opinnäytetyöni tutkimusongelmia yhdessä työelämän kanssa. Kyselylomaketta työstettiin tarkoin ja useaan otteeseen. Ensin itse suunnittelin mahdollisia kysymyksiä kyselylomakkeeseen, jonka jälkeen lähdimme yhdessä pohtimaan, minkälaisia kysymyksiä haluaisimme nuorilta kysyä. Kyselylomakkeen kysymyksiä testasin muutamalla kohderyhmämme ikäisellä nuorella ja heiltä saatua palautetta hyödynnettiin kysymysten muotoilussa ja asettelussa.

Lähtiessämme suunnittelemaan kyselyä, huomasimme että emme voi mitenkään varmistaa vastaajiemme taustaa. Halusimme lähteä siitä lähtökohdasta, että kuka tahansa nuori, jolla on rasismien kokemuksia, voisi vastata kyselyyn. Kyselyn otsikolla, tiedotteella ja ohjeilla pyrittiin selkeään aiheen määrittelyyn, jotta vastaajat kertoisivat haluamaamme tietoa. Kysymykset eivät saaneet olla loukkaavia, johdattelevia tai rasistisia itsessään. Mahdollista vähemmistö- tai maahanmuuttajataustaisuutta halusimme jollakin tavalla selvittää. Tästä syystä kyselyssä päätimme kysyä vastaajan asumisaikaa Suomessa ja äidinkieltä sekä vanhempien syntymistä Suomessa, mistä saatoimme saada joitakin viitteitä maahanmuuttajataustaisuudesta. Kysely on mahdollisimman neutraali ajatellen eri kieli- ja kulttuuriryhmiä. Emme halunneet luoda vastaajalle tunnetta, että kyselyssä olisimme olleet eniten kiinnostuneita maahanmuuttajien kokemasta rasismista.

Rastas (2008, 149-153) pohtii mielenkiintoisella tavalla tutkimuksen tekemisen eettisiä ja poliittisia valintoja, mitkä ihmistieteissä ovat usein sidoksissa poliittisiin näkemyksiin. Rasismi on yleisesti maailmassa tunnustettu vakavaksi yhteiskunnalliseksi ja epätasa-arvoa tuottavaksi ilmiöksi. Rasismia tutkittaessa tutkijan ei siis odoteta suhtautuvan siihen objektiivisesti saati puolustavasti vaan on itsestään selvää, että hän vastustaa sitä. Onko olemassa jotain tutkimuseettisiä metodeja, joita tutkijan tulisi noudattaa tunnistaessaan rasismia? Osataanko eri tieteenaloilla oikeasti tunnistaa rasismia? Tutkijan oma toiminta voi tuottaa rasismia sillä vanhat ja perinteiset tutkimuskäytännöt saattavat uusintaa sitä. Voiko rasismia tutkia siten,

että tutkija olisi neutraali suhteessa rasismia kokeneisiin että rasistisesti toimiviin? Tutkimuksen tavoitteena on aina saada asiallisesta ja yleistettävää tietoa rasismista. Missä menee eettisesti hyväksyttävän ja rasismista irtisanoutuvan, mutta samalla antirasistinen tutkimusotteen raja? (Rastas 2008, 149-153.) Rasismi on aiheena sellainen, mikä sisältää aina poliittisen latauksen. Tämä tutkielma toimii siten osaltaan yhtenä kannanottona yhteiskuntaamme koskevasta ongelmasta.

Huhtikuussa 2010 päädyimme lopulliseen versioon kyselylomakkeesta, jonka jälkeen haettiin lupa kyselyn toteuttamiselle IRC-Galleriaa ylläpitävältä Sulake Corporation Oy:ltä, jolle lähetettiin viesti opinnäytetyön ja kyselylomakkeen tarkoituksesta. IRC-Gallerian työntekijät julkaisivat kyselyn IRC-Galleriaan nuorten saataville ja aineisto oli koossa kesäkuussa. Aineiston analysointi ei lähtenyt käyntiin aivan suunnitelmien mukaan, sillä kyselyn hyppytoimintojen toimimattomuus tuotti yllätyksiä ja aineistoa piti käsitellä enemmän kun oli suunniteltu. Aineiston analyysiin sekä tulosten graafiseen esitykseen sain tärkeää tukea ATK-opettajaltamme. Opinnäytetyöstäni muodostui lopulta hyvin kattava ja massiivinenkin tietopaketti aiheesta. Halusin perehtyä laajasti ja kunnolla teoreettisiin lähtökohtiin ja näkökulmiin ennen aineiston analysointia, minkä vuoksi ei ole nähty tarpeellisena lähteä karsimaan mitään pois työn viitekehystä.

Löysin opinnäytetyöni aiheen alkukesästä 2009, joten voisi sanoa, että opinnäytetyöprosessini on ollut pitkä, mutta ei kivinen, tie. Sen tien aikana olen saanut seurata monipuolisesti ja pitkäjänteisesti aiheen ympärille sijoittuvia asioita ja ilmiöitä. Verkko yhteisöt, sosiaalinen media ja rasismi ovat tuntuneet koko prosessin ajan yhtä ajankohtaiselta ja polttavalta kysymyksiltä yhteiskunnassamme. Suomi on mielestäni vielä melko lapsen kengissä ajatellen verkon käyttömahdollisuuksia arjessamme. Sitä myötä kun otamme uusia teknisiä laitteita ja verkkopalveluja käyttöömmek, on muistettava keskustella myös niiden tuomista haasteista ja negatiivisista vaikutuksista.

Opinnäytetyöprosessini aikana olen perehtynyt NoRa - No Racism -hankkeen toimintaan tutustumalla sen tuottamiin raportteihin, materiaaleihin sekä osallistamalla hankkeen toimintoihin. Olen osallistunut havainnoijana opinnäytetyön tekemisen aikana hankkeen ja sen yhteistyökumppaneiden ylläpitämiin rasismia ja monikulttuurisuutta käsitteleviin teemachatteihin IRC-Galleriassa. Olen kiinnittänyt entistä enemmän huomiota niin reaali maailmassa kuin verkossa liittyvään rasismiin sekä opinnäytetyön aiheeseen liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun. Havainnointini ei ole ollut mitenkään systemaattista vaan se on ollut opinnäytetyön aihealueeseen ja kenttään tutustumista.

Seuraamalla mediaa ja julkista keskustelua maahanmuutosta, on viime aikoina ollut havaittavissa paljon verkossa ilmenevää rasismia. Lisäksi olen työssäni kohdannut nuoria,

jotka kertovat kokevansa arkipäivän rasismia ja rasistisia loukkauksia juuri IRC-Galleriassa. Nämä kaikki seikat vahvistavat ja puoltavat näkemystä, että rasismia esiintyy nuorten suosimissa verkkoyhteisöissä sillä ne ovat luonnollinen paikka jakaa kokemuksia, mielipiteitä ja Internetissä esimerkiksi nimittely on helpompaa kuin kasvokkain.

Tämän oppimisprosessin aikana olen löytänyt uudenlaista kiinnostusta ja näkökulmaa nuorten parissa tehtävään työhön. Valmiuteni nuorten kohtaamiseen sekä erityisesti tietämykseni verkkonuorisotyöstä ovat kasvaneet paljon. Nämä teemat sosiaalialan kentässä eivät tosiaan enää tunnu vierailta ja koen, että olen ammatillisesti kasvanut tällä saralla merkittävästi.

Haluan kiittää urhoollisen kärsivällisiä ohjaavia opettajiani Marja Collania ja Pertti Vuorista koulusta sekä Heli Markkulaa ja Satu Kannista Pelastakaa Lapset ry:stä. Kiitos kuuluu myös sekä Sulake Corporation Oy:n Heini Varjoselle ja muille työntekijöille IRC-Galleriassa, jotka tarjosivat opinnäytetyölleni tutkimusympäristön. Kentän ohjaajat mahdollistivat opinnäytetyön tekemisen todellisessa yhteistyössä työelämän ympyröissä ja samalla tarjosivat antoisan kokemuksen tutustua Pelastakaa Lapset ry:ssä tehtävään työhön lasten ja nuorten hyväksi.

10 Lopuksi

Opinnäytetyö on ollut kattava yhteistyöhanke, jossa Pelastakaa Lapset ry:n NoRa = No Racism - hankkeen kautta on päästy selvittämään rasismien ilmenemistä nuorten toiminta-areena IRC-Galleriassa. Työssä menttiin suoraa asiaa ytimeen eli sinne missä nuoret ovat sekä sitä kautta päästy myös vaikuttamaan nuorten ajatuksiin rasismista. Kyselyn tulokset osoittivat nuorten olevan kiinnostuneita aiheesta ja herättivät heissä intoa pohtia käyttäytymistään ja rasismia Internetissä. Mielestäni on sanomattakin selvää, että verkossa tapahtuvaa nuorisotyötä ja mediakasvatusta tarvitaan. Tämän opinnäytetyön tulokset puoltavat myös sitä näkemystä, että nuorten kohtaamaa rasismia täytyy lähestyä oikeilla käsitteillä ja kysyen suoraan heiltä itseltään ilman kiertelyjä suvaitsevaisuuden tai muun aikuisten keksimän puheen kautta.

Nuorten on kuitenkin vaikea ilmaista omaa hätäänsä ja rasismien kohteeksi joutumisen kokemuksiaan. Kuinka tästä päästäisiin eteenpäin? Mikä olisi se keino kannustaa nuoria puhumaan omista kokemuksistaan, kysymään neuvoja ja luottamaan aikuiseen? Tutkielma tuotti uutta tietoa nuorten tuentarpeesta ja halusta jakaa kokemuksiaan verkossa. Olisi ollut hienoa saada konkreettisempaa nuorten motivaatiosta ilmaista tuntemuksiaan, mutta se olisi ollut ehkä jo hyvin kunnianhimoinen tavoite. Uutta tutkimusta tästä asiasta olisi suotavaa tehdä, etenkin lähestyen nuoria anonyymisti.

Tämä työ osoitti verkkokyselyn toimivuuden nuoria käsittelevässä tutkimuksessa. Olisi hyvin mielenkiintoista teettää samantapaisia kyselyjä etenkin Facebookiin. Rasismien kokemuksia on tutkittu vähän, joten aiheesta riittäisi uutta tarkasteltavaa paljon. Erityisesti itseäni jäi mietityttämään reaali- ja virtuaalimaailman ero rasismien kokemisen voimakkuudessa. Nuorten kohdalla anonyymien verkkokyselyjen avulla voitaisiin kartoittaa nuorten motiiveja omaan rasistiseen käyttäytymiseen.

Voisiko syy luottamuspulaan olla, että aikuiset eivät uskalla puhua rasismista ja tunnistaa sitä oikeasti? Muun muassa Rastas (2009) puhuu siitä, miten ihmiset eivät missään tapauksessa halua leimautua rasisteiksi eikä julkisesti rasismista ollaan oitis valmiita pesemään kädet. Rastaa (2007) näkemys vanhempien suhtautumisesta lastensa kiusaamiskokemuksiin on mielestäni mykistävä. Vanhempien tulisi aidosti ilmaista "Minä välitän kokemuksestasi, kerro siitä" eikä kannustaa lasta sivuuttamaan asiaa. Rasismista puhuttaessa aikuisen rooli tulisi ottaa uudella tavalla huomioon. Aikuinen ei saisi olla epäluotettava, pelottava tai tilannetta vain pahentava henkilö. Aiheellista olisi ollut ehkä lisätä kyselyyn kysymys rasismista keskustelemisesta avoimesti esim. nuorisotalolla nuoriso-ohjaajan läsnäollessa ja keskustelun herättäjänä. Nuorten kanssa rasismi pitää nostaa rasismina pöydälle, vaikka sen uhalla, että joku joutuisi itsekin leimatuksi rasismien julkiseksi tunnistajaksi.

Päätän opinnäytetyöni tuntemattoman kirjoittajan seuraaviin sanoihin rasismista:

”There is a crippling disease that no amount of medical research can cure, no amount of fund-raising by telethon can prevent. It is a disease most often transmitted from parent to child; left unchecked in its early stages, it can be fatal. The disease is called racism. Its early symptom is the belief that ones own racial group is somehow superior to others. In advanced stages, the symptoms of racism include violence, death and destruction. -- “ (Racism: The Crippling, Fatal Disease)

Lähteet

- Antikainen, A. 1997. Arkipäivän rasismi. Teoksessa Pitkänen, Pirkko (toim.) 1997. Näkökulmia monikulttuuriseen Suomeen. Helsinki: Edita Ab
- Aula, P., Matikainen, J. & Villi, M. 2006. Verkko yhteiskunnallisena tilana. Teoksessa Aula, P., Matikainen, J. & Villi, M. (toim.) 2006. Verkkoviestintäkirja. Helsinki: Yliopistopaino
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Jyväskylä: Gummerus-kirjapaino Oy
- Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Business. Helsinki: Edita Prima Oy
- Heinonen, U. 2008. Sähköinen yhteisöllisyys. Kokemuksia vapaa-ajan, työn ja koulutuksen yhteisöistä verkossa. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja XIV. Vaajakoski: Gummerus-kirjapaino Oy
- Helsingin Sanomat 2010a. Nettirasismia ja viharikoksia halutaan kitkeä uusilla säännöksillä. HS.fi 19.1.2010. [WWW-dokumentti]
<<http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Nettirasismia+ja+viharikoksia+halutaan+kitke%C3%A4+uusilla+s%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6ksill%C3%A4/1135252244859>> (viitattu 8.9.2010)
- Helsingin Sanomat 2010b. Rasistisista kirjoituksista tuomitaan harvoin. HS.fi 19.1.2010. [WWW-dokumentti]
<<http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Rasistisista+kirjoituksista+tuomitaan+harvoin/1135252258217>> (viitattu 8.9.2010)
- Himberg, L., Laakso, J., Peltola, R., Näätänen, R. & Vidjeskog, J. 2003. Kehittyvä ihminen. Psykologia 2. WSOY. Porvoo: WS Bookwell Oy
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy
- Holopainen, M., Tenhunen, L. & Vuorinen, P. 2004. Tutkimusaineiston analysointi ja SPSS. Tradenomia. Yrityssanoma Oy. Hamina: Oy Kotkan Kirjapaino Ab
- Honkasalo, V. & Suurpää, L. 2009. Tutkijoiden kiistellyt roolit rasismien ja nuorten tutkimuksessa. Teoksessa Keskinen, S., Rastas, A. & Tuori, S. (toim.) En ole rasisti mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 95. Tampere: Osuuskunta Vastapaino
- Huttunen, L. 2005. Etnisyys. Teoksessa Rastas, A., Huttunen, L. & Löytty, O. 2005. Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Vastapaino. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Jaakkola, M. 1999. Maahanmuutto ja etniset asenteet. Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin 1987-1999. Työpoliittinen tutkimus 213. Helsinki: Oy Edita Ab
- Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K. & Vesala, T. 2002. Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia. Gaudeamus. Tampere: Tammer-paino Oy
- Joensuu, M. 2007. Nuorten internet-yhteisöt ja niiden merkitys nuorisotyön kannalta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja D. Opinnäytetyöt 5. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy

- Joronen, M & Salonen, A. 2005. Rasismi ja etninen syrjintä – ajatuksia ja tekoja. Teoksessa Salonen, A. & Villa, S. 2005. Rasismi ja etninen syrjintä Suomessa 2005. Ihmisoikeusliitto. Helsinki: Cosmoprint
- Kananen, J. 2008. Kvantti. Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylän yliopistopaino
- Kangas, S. 2002. ”Mitä sinunlaisesi tyttö tekee tällaisessa paikassa?” - Tytöt ja elektroniset pelit. Teoksessa Huhtamo, E. & Kangas, S. (toim.) 2002. Mariosofia. Tampere: Oy Yliopistokustannus University Press Finland
- Kangas, S. & Kuure, T. 2003. Teknologisoituva nuoruus. Nuorten elinolot –vuosikirja. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 13. Nuorisoasiain neuvottelukunta. Sosiaali- ja terveystalouden tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes. Helsinki: Yliopistopaino Oy
- Kanninen, S. & Markkula, H. 2009. Hankesuunnitelma. NoRa (No Racism) –Rasisminvastaisen verkkonuorisotyön hanke. Pelastakaa Lapset Ry
- Korhonen, J. 2003. Iloa internetistä. Helsingissä Ajatus Kirjat. Jyväskylä: Gummerus-kirjapaino Oy
- Korpi, J. 1996. Vammaisten henkilöiden asema vähemmistönä Suomessa. Teoksessa: Dahlgren, T. (toim.), Kortteinen, J., Lång, K.J., Pentikäinen, M. & Schenin, M. Vähemmistöt ja niiden syrjintä Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino
- Kotilainen, S. & Sihvonen, E. 2006. Tietoverkko osallisuutta tukevana nuorisotilana. Teoksessa Kylmäkoski, M., Lind, K., Hintikka, T. & Aittola, T. (toim.) 2006. Nuorten tilat. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja: 9, 2006. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 70. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy
- Lahikainen, A R. & Pirttilä-Backman, A-M. 2004. Sosiaalipsykologian perusteet. Otava. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy
- Lehtonen, J. 1996. Yhteiskunnan heteroseksuaalisuus ja seksuaalivähemmistöjen arki. Teoksessa: Dahlgren, T. (toim.), Kortteinen, J., Lång, K.J, Pentikäinen, M. & Schenin, M. Vähemmistöt ja niiden syrjintä Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino
- Liebkind, K. 1997. Ennakkoluulot ja niiden uhrin. Teoksessa Dahlgren, T., Kortteinen, J., Lång, K.J., Pentikäinen, M. & Scheinin, M. (toim.) 1997. Vähemmistöt ja niiden syrjintä Suomessa. Ihmisoikeusliitto r.y.:n, julkaisusarja N:o 4. Helsinki: Yliopistopaino
- Lähteenmaa, J. 2009. Teinityttöjen väkivaltaisuudesta ei voi tehdä yleistyksiä nettikyselyjen perusteella. Mieli. Helsingin Sanomat 30.11
- Lämsä, H. 2010. Netissä kiusataan ympäri vuorokauden. Vartti 25.8.2010, 3
- Löytty, O. 2005. Toiseus. Teoksessa Rastas, A., Huttunen, L. & Löytty, O. Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Vastapaino. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Maasilta, M., Simola, A. & af Heurlin, H. 2008. Maahanmuuttaja mediankäyttäjänä. Tiedotusopin laitos. Tampereen yliopisto. Journalismin tutkimusyksikkö. Julkaisuja. Sarja A 107/2008. Kopio Niini Finland Oy
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2010. Mitä sanaa käytän? [WWW-dokumentti] http://www.mll.fi/nuortennetti/monikulttuurisuus/kuka_on_maahanmuuttaja/mita_sanaa_kaytan/ (viitattu 17.8.2010)

Markkula, H. 2008. Maahanmuuttajataustaisten tulkintoja etnisestä syrjinnästä ja rasismista. ”He voivat tehdä mitä ikinä haluavat, on minusta kiinni miten reagoin siihen”. Pro gradu – tutkielma. Helsingin yliopisto

Marttinen, I. 2010. Nuoret ja rasismi internetissä. Yhteiset Lapsemme ry. [WWW-dokumentti] <<http://www.yhteisetlapsemme.fi/rasismiinternetissa.html>> (viitattu 11.9.2010)

Mattila, P. 2006. Vertaisryhmien uusi tila verkossa - Tuhansista yhdistyksistä tuhansiin verkkoyhteisöihin. Teoksessa Kylmäkoski, M., Lind, K., Hintikka, T. & Aittola, T. (toim.) 2006. Nuorten tilat. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja: 9, 2006. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 70. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy

Metsämuuronen, J. 2002. Tilastollisen kuvauksen perusteet. Metodologia - sarja 2. 2. uudistettu painos. Sri Lanka: International Methelp Ky ja Jari Metsämuuronen

Mikkola, H. 2002. Sukupolvettomat? Nuoret ikäpolvensa kuvaajina. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 73. Jyväskylän yliopisto. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy

Myllyniemi, S. 2009. Aika vapaalla. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2009. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 92. Nuorisoasian neuvottelukunta. Helsinki: Yliopistopaino Oy

Nieminen, J. 2007. Vastavoiman hahmo – nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristö ja eetos. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) 2007. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 76. Helsinki: Hakapaino Oy

Netari 2010. [WWW-dokumentti]
<http://www.netari.fi/web/guest;jsessionid=07F74534C80702B7EBEE7E04B51F5453> (viitattu 17.8.2010)

Nieminen, M. & Viitö, P. 2008. ”Samanlaisia ne on kaikki...” – Nuorisotyöntekijöiden kokemuksia Maahanmuuttajanuorten osallistumisesta Vantaan kaupungin nuorisotoimen palveluihin. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.

Nuorisolaki 27.1.2006/72. §2 [WWW-dokumentti]
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060072?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=nuorisolaki> (viitattu 17.8.2010)

Pekkinen, A-M. 2005. Mustavalkoisia puheenvuoroja - rasismi internetin keskustelupalstoilla. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Pro gradu -tutkielma

Pelastakaa Lapset ry 2009a. Lapsen ääni

Pelastakaa Lapset ry 2009b. Nettiturvallisuustoiminnot –esite

Perho, S. 2010. Tutkimus rasistisesta nuorten miljööstä: ”Tavallisten” yhteisöllisyyttä? Nuorisotyö 4/2010, 24

Perho, S. & Soto Goday, M. 2009. Rasismi haasteena nuorisotyölle verkossakin. Teoksessa: Harinen, P., Honkasalo, V., Souto, A-M. & Suurpää, L. Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 91. Helsinki: Hakapaino

Peura, J., Pelkonen, M. & Kirves, L. 2009. Miksi kertoisin, kun se ei auta? Raportti nuorten kiusaamiskyselystä. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Tyyliopisto

Pullinen, J. 2010. Nettikiusaaja nöyryyttää uhriaan. Kotimaa. Helsingin Sanomat 10.7.2010, 6

- Puuronen, V. 2003. Arkipäivän rasismi Suomessa. Teoksessa: Simola, R. & Heikkinen, K. (toimi.) Monenkirjava rasismi. Joensuu University Press. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy
- Racism; The Crippling, Fatal Disease 2010. Kelli McCloud-Schingen. Dismantling Racism Workshop. KMS Intercultural Consulting. Helsinki. 3
- Racism enar shadow report 2008. European network against racism. Brussels: Crossmark
- Rastas, A. 2002. Katseilla merkityt, silminnähdet erilliset. Lasten ja nuorten kokemuksia rodullistavista katseista. Nuorisotutkimus 3/2002
- Rastas, A. 2005. Rasismi. Teoksessa Rastas, A., Huttunen, L. & Löytty, O. 2005. Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Vastapaino. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Rastas, A. 2007. Rasismi lasten ja nuorten arjessa. Transnationaalit juuret ja monikulttuuristuva Suomi. Tampereen yliopisto. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 78. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy
- Rastas, A. 2008. Antirasistinen tutkimusagenda – etiikkaa vai politiikkaa? Sosiologia 2/2008, 149-153
- Rastas, A. 2009. Rasismien kiistäminen suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa. Teoksessa: Keskinen, S., Rastas, A. & Tuori, S. 2009. En ole rasisti, mutta... Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 95. Tampere: Osuuskunta Vastapaino
- Rimpiläinen, T. 2010. Rasismi ryöpsähti netissä. Turun Sanomat. 27.5. [WWW-dokumentti] <<http://www.ts.fi/online/kotimaa/134285.html>> (viitattu 26.4.2011)
- Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tammi. Tampere: Tammer-Paino Oy
- Saarin, P. & Korkiakangas, M. 2009. Lukemaan vai tietokoneelle? Nuorten lukemisharrastuksen muuttuminen 1960-luvulta 2000-luvulle. BTJ Kustannus. Jyväskylä: Gummerus-kirjapaino Oy
- Safar, E-K. 2009. "Rakasta rotuasi" – Rasismien ja etnisen syrjinnän ilmenemismuodot verkkonuorisotiloilla IRC-Galleriassa ja Habbossa. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu
- Salasuo, M. 2006. Atomisoitunut sukupolvi. Pääkaupunkiseudun nuorisokulttuurinen maisema ja nuorisotyön haasteita 2000-luvun alussa. Helsingin kaupungin tietokeskus tutkimuksia 6. Helsinki: Yliopistopaino Oy
- Salasuo, M. 2007. Nuorisotyön ytimissä. Kaleidoskooppi pääkaupunkiseudun nuorisotyöhön ja käytäntöihin. Helsingin kaupungin tietokeskus tutkimuksia 9/2007. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 81. Helsinki: Yliopistopaino
- Salonen, A. & Salmenkangas, M. 2010. Toisen polven arkeen tutustumassa. Teoksessa Lampelto, R., Hyytinen, R. & Taimi, E. (toim.) Tietoa, taitoa ja luottamuksen rakentamista. Pääkaupunkiseudun kotouttamistyön kehittämishankkeen loppuraportti. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca. Työpaperereita 2010:2. Yliopistopaino
- Schenin, M. 1996. Mitä on syrjintä? Teoksessa: Dahlgren, T. (toim.), Kortteinen, J., Lång, K.J., Pentikäinen, M. & Schenin, M. Vähemmistöt ja niiden syrjintä Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino
- Soilamo, A. 2006. Maahanmuuttajaoppilaan osallisuus koulukiusaamisessa. Turun yliopiston julkaisuja sarja C osa 249. Turku: Painosalama Oy

Sulake Corporation Oy 2010a. Säännöt. [WWW-dokumentti] <<http://irc-galleria.net/rules>> (viitattu 8.9.2010)

Sulake Corporation Oy 2010b. Tilastot. [WWW-dokumentti] <<http://irc-galleria.net>> (viitattu 8.9.2010)

Sulake Corporation Oy 2010c. Vanhemmille. [WWW-dokumentti] <<http://irc-galleria.net/parents>> (viitattu 8.9.2010)

Tikka, J-P 2010. Kimmo Kiljunen syyttää nettirasismia: ”Viha puhjennut vähemmistöjä kohtaan” Verkkouutiset 22.12. [WWW-dokumentti] <http://www.verkkouutiset.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=45224:kimmo-kiljunen-syyttaeae-nettirasismia-qviha-puhjennut-vaehemmistoej-kohtaanq&catid=2:kotimaa&Itemid=31> (viitattu 26.4.2011)

Vähemmistövaltuutetun toimisto 2010. [WWW-dokumentti] <<http://www.vahemmistovaltuutettu.fi/intermin/vvt/home.nsf/pages/index1>> (viitattu 17.8.2010)

Webropol 2010. [WWW-dokumentti] <<http://w3.webropol.com/finland>> (viitattu 17.8.2010)

Talib, M-T. 2002. Monikulttuurinen koulu. Haaste ja mahdollisuus. Kirjapaja. Helsinki: Karisto Oy

Thorslund, E. 2009. Nuoret, netti j@ mobiili. Kodin turvaopas. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy

Valli, R. 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Uudistettu painos. PS-kustannus. Juva: WS Bookwell Oy

Valli, R. 2001. Mitä numerot kertovat. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Verkkarit vastaavat. Yhteishyvä 3/2010, 4-5

Wyatt, S. , Thomas, G. & Terranova, T. 2002. They Came, They Surfed, They Went Back to the Beach: Conceptualizing Use and Non-Use of the Internet. Teoksessa: Woolgar, S. 2002. Virtual Society? Technology, Cyberbole, Reality. New York: Oxford University Press Inc., 26-27

Julkaisemattomat lähteet

Nyman, Y. 2010. Luentomateriaali 23.3. Vähemmistövaltuutetun toimiston puheenvuoro. Kulttuurikeskus Caisa

Tuori, S. 2010. Luentomateriaali 10.2. Turun yliopisto

Varjonen, H. 2010. IRC-Gallerian työntekijän henkilökohtainen tiedonanto

Vuorinen, P. 2010. Opettajan henkilökohtainen tiedonanto

Kuviot

- Kuvio 1: Vastaajien sukupuoli
- Kuvio 2: Vastaajien ikä
- Kuvio 3: Vastaajien jatkuva asuminen Suomessa
- Kuvio 4: Vastaajien jatkuva asuminen Suomessa iän mukaan
- Kuvio 5: Vastaajien äidin syntyminen Suomessa
- Kuvio 6: Vastaajien isän syntyminen Suomessa
- Kuvio 7: Vastaajien äidinkieli
- Kuvio 8: Vastaajien IRC-Gallerian käyttö
- Kuvio 9: Vastaajien IRC-Gallerian käyttö ikäluokittain
- Kuvio 10: IRC-Gallerian tärkeys vastaajien elämässä
- Kuvio 11: Rasistisen häirinnän muodot IRC-Galleriassa
- Kuvio 12: Rasistisen häirinnän kokemusten tiheys
- Kuvio 13: Rasistisen häirinnän kokemusten tiheys ikäluokittain
- Kuvio 14: Rasismin lähde
- Kuvio 15: Rasismin lähteen tuttuus vastaajalle
- Kuvio 16: Rasismin lähteen tuttuus ikäluokittain
- Kuvio 17: Rasismin lähteen alkuperä
- Kuvio 18: Rasistisen häirinnän kokeminen muualla kuin verkossa
- Kuvio 19: Rasistisen häirinnän loukkaavuuden kokeminen
- Kuvio 20: Rasistisen häirinnän vaikutus asiointiin ja osallistumiseen
- Kuvio 21: Tahot, joille vastaajat olivat kertoneet rasismin kokemuksista
- Kuvio 22: Rasismin kokemusten kertomisen hyödyllisyys
- Kuvio 23: Tahot, joille vastaajat halusivat kertoa kokemuksistaan
- Kuvio 24: Vastaajien kokemus IRC-Gallerian ylläpidon puuttumisesta rasismiin
- Kuvio 25: Rasismiin puuttuminen IRC-Galleriassa käyttäjien keskuudessa
- Kuvio 26: Vastaajien kokemus rasismiin puuttumisen tärkeydestä
- Kuvio 27: Rasismin esiintyminen yleensä IRC-Galleriassa

Liitteet

Liite 1 Yhteydenotto IRC-Galleriaan

Liite 2 Kyselyn tiedote

Liite 3 Kyselylomake

Liite 1 Yhteydenotto IRC-Galleriaan

Hei!

Olen sosionomiopiskelija Laurea-ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötäni Pelastakaa Lapset ry:n ja Helsingin Nuorisosiainkeskuksen NoRa - No Racism -hankkeelle. Opinnäytetyöni käsittelee rasisminvastaisuutta verkkonuorisotyössä ja nuorten omakohtaisia rasismikokemuksia IRC-Galleriassa. Työssäni tutkin, kokevatko nuoret IRC-Galleriassa rasismia ja millaisia nämä kokemukset ovat, miten rasismia voitaisiin verkossa ja IRC-Galleriassa ehkäistä ja minkälaisia tukipalveluita ja -keinoja nuoret itse haluaisivat rasismiin puuttumiseen.

Haluaisin kerätä aineistoa opinnäytetyöhöni kyselylomakkeella. Kysely toteutettaisiin Webropol -ohjelmalla ja haluaisin suunnata sen IRC-Gallerian kautta palvelua käyttäville 12-29-vuotiaille nuorille. Tiedustelin, onko mahdollista toteuttaa tällaista kyselyä IRC-Galleriassa.

Kysely olisi tärkeä, jotta saisimme nuorten kokemukset rasismista nousemaan esiin. Näitä omakohtaisia kokemuksia verkkoyhteisöissä on tutkittu hyvin vähän. Kysely on osa NoRa -hankkeen rasisminvastaista verkkonuorisotyötä. Kyselyn tuloksia voidaan hyödyntää niin IRC-Gallerian kuin NoRa:n verkkonuorisotyön kehittämässä. Kysely on hyödyllinen sillä se antaa tietoa tärkeästä ja ajankohtaisesta ilmiöstä - rasismista ja siihen puuttumisesta.

Kyselylomake löytyy ohessa olevasta liitteestä. Voitte kommentoida kysymyksiä ja pyytäisinkin teiltä mielipidettä siitä, onko kysymysten määrä sopiva ja kuinka kauan kyselyä kannattaisi pitää nuorten saatavilla IRC-Galleriassa.

Kiitos ajastanne.

Ystävällisin terveisin,

Susanna Raijos

Liite 2 Kyselyn tiedote

Onko Sinuun kohdistunut rasismia IRC-Galleriassa?

Jos vastasit kyllä, toivomme sinun vastaavan tähän kyselyyn. Kyselyn vastaamiseen menee vain 5 minuuttia.

Kerro Sinun omakohtaisesta kokemuksesta eli siitä onko Sinuun kohdistunut tai Sinua kohdeltu rasistisesti IRC-Galleriassa. Vastauksesi ovat todella tärkeitä. Kysely on osa sosionomiopiskelijan opinnäytetyötä ammattikorkeakoulussa.

Kyselyyn osallistutaan nimettömänä ja se on täysin luottamuksellinen. Henkilöllisyytesi tai nickisi ei tule missään vaiheessa paljastumaan. Ketään vastaajaa ei voi tunnistaa opinnäytetyön lopullisesta raportoinnista.

Kiitos vastauksistasi etukäteen!

Mitä on rasismi ja rasistinen häirintä?

Jotkut ihmiset väittävät, että ihmiset, joilla on eri ihonväri ja jotka tulevat eri maasta kuin he itse, olisivat vähempiarvoisia ja heitä saatetaan pitää myös rikollisina, laiskoina tai vähemmän viisaina. Rasismi on toisen ihmisen syrjintää, loukkaamista ja häirintää ihonvärin, äidinkielen, kulttuurin, kansallisuuden, uskonnon ja/tai synnyinmaan takia. Rasismi kohdistuu usein myös Suomessa syntyneisiin suomalaisiin.

Rasistinen häirintä IRC-Galleriassa voisi olla esim. toisen kuvien rasistista kommentoimista. Kyselyssä EI tarkoiteta syrjintää esim. seksuaalisen suuntautumisen vuoksi vaan ainoastaan edellä mainittua toimintaa.

Jos Sinulla on kysyttävää tai haluat vielä tämän kyselyn jälkeen kertoa lisää kokemuksistasi, ota yhteyttä nora@pelastakaalapset.fi. Sähköposti on luottamuksellinen.

Liite 3 Kyselylomake

KYSELY: Omakohtaiset rasismien kokemukset IRC-Galleriassa

Mitä on rasismi ja rasistinen häirintä? Rasismi on toisen ihmisen syrjintää, loukkaamista ja häirintää ihonvärin, äidinkielen, kulttuurin, kansallisuuden, uskonnon ja/tai synnyinmaan takia. Rasismi kohdistuu usein myös Suomessa syntyneisiin suomalaisiin.

Ohje vastaamiseen: valitse jokaiseen kysymykseen yksi vastausvaihtoehto, ellei muuta mainita.

TAUSTATIEDOT**1) Sukupuolesi ***

Nainen Mies

2) Ikäsi *

12-14 -vuotias 15-17 -vuotias 18-20 -vuotias 21-23 -vuotias 24-29 -vuotias

3) Oletko aina asunut Suomessa? *

Kyllä En. Kuinka kauan olet asunut Suomessa?

4) Onko äitisi syntynyt Suomessa? *

Kyllä Ei

5) Onko isäsi syntynyt Suomessa? *

Kyllä Ei

6) Mikä on äidinkielenäsi? ***7) Kuinka usein käytät IRC-Galleriaa? ***

Päivittäin Viikoittain Kuukausittain Harvemmin

8) Miten tärkeäksi koet IRC-Gallerian elämässäsi? *

	1	2	3	4	5
Ei tärkeä *	☐	☐	☐	☐	☐
Todella tärkeä					☐

RASISMIN KOKEMUKSET IRC-GALLERIASSA

9) Oletko kokenut rasistista häirintää IRC-Galleriassa? (rasismi on toisen ihmisen syrjintää, loukkaamista ja häirintää ihonvärin, äidinkielen, kulttuurin, kansallisuuden, uskonnon ja/tai synnyinmaan takia) *

Kyllä En

10) Minkälaista rasistinen häirintä on ollut IRC-Galleriassa? (voit valita useamman vaihtoehdon) *

- Kuvan kommentoiminen
- Privaviestit/privakommentoiminen (yksityisviesti)
- Yhteisön, johon kuulut, rasistinen kommentoiminen
- Nimittelyä, haukkumista
- Uhkailua
- Ryhmästä poissulkemista
- Rasistista puhetta tai keskustelua chatissa
- Muuta. Mitä, kerro esimerkki

11) Kuinka usein olet kokenut rasistista häirintää IRC-Galleriassa? *

- Yhden tietyn kerran Muutaman kerran Kuukausittain Viikoittain Päivittäin

12) Miltä tahoilta rasismi on kohdistunut Sinuun? *

- Aina yhdeltä samalta käyttäjältä Aina 2-3 samalta käyttäjältä Useilta eri käyttäjiltä

13) Tiedätkö tai tunnetko Sinua rasistisesti kommentoineen entuudestaan? *

- Tunnen aina Useimmiten tunnen Useimmiten en tunne En koskaan tunne

14) Mistä tiedät Sinua rasistisesti kommentoineen? (voit valita useamman vaihtoehdon) *

- Vain netin kautta Koulusta Harrastuksista Muualta. Mistä?

15) Oletko kokenut rasistista häirintää muualla kuin verkossa? (voit valita useamman vaihtoehdon) *

- Koulussa Harrastuksissa Vapaa-ajalla Muualla. Missä?

RASISMIN VAIKUTUKSET JA SEN KÄSITTELY**16) Arvioi seuraavalla asteikolla, kuinka loukkaavalta rasistinen häirintä on tuntunut. ***

- Ei haittaa yhtään *   1   2   3   4   5
                    Todella loukkaavalta

17) Mitä olet ajatellut näissä tilanteissa? (Jos haluat kertoa lisää kokemuksistasi tai kysyä neuvoa, ota yhteyttä nora@pelastakaalapset.fi) ***18) Oletko joutunut välttämään joihinkin paikkoihin (esim. kouluun tai nuorisotalolle) menemistä IRC-Galleriassa tapahtuneen rasistisen häirinnän takia? ***

- Kyllä En

19) Koetko, että IRC-Gallerian ylläpito puuttuu rasistiseen häirintään? *

- Kyllä En En osaa sanoa

20) Oletko kertonut verkossa tai muualla kokemastasi rasistisesta häirinnästä jollekin? (voit valita useamman vaihtoehdon) *

- Ystävälle/ystävälle
 Vanhemmille
 IRC-Gallerian ylläpidolle
 Omalle koululle. Kenelle siellä?
 Muulle. Kenelle?
 En kenellekään

21) Oliko siitä hyötyä, että kerroit kokemuksistasi jollekin? *

- Ei ollut hyötyä Kyllä. Miten siitä oli hyötyä?

22) Kenen kanssa haluaisit keskustella kokemuksistasi? (voit valita useamman vaihtoehdon) *

- Ystävän/ystävien kanssa
- Vanhempien kanssa
- IRC-Gallerian ylläpidon kanssa
- Koulun työntekijän kanssa. Kenen?
- Keskustelua chatissa, jossa on samanlaisia kokemuksia omaavia nuoria
- Keskustelua chatissa, jossa on aikuisia ja samanlaisia kokemuksia omaavia nuoria
- Keskustelua chatissa, jossa on aikuisia ja muita nuoria
- Kahdenkeskinen keskustelu esim. terveydenhoitajan kanssa
- En kenenkään kanssa
- En osaa sanoa

MUU RASISMI IRC-GALLERIASSA

23) Oletko kohdannut tai huomannut muihin kuin itseesi kohdistuvaa rasismia IRC-Galleriassa? (esim. yhteisöissä) *

- En Kyllä. Millaista se on ollut?

24) Miten mielestäsi muiden käyttäjien keskuudessa suhtaututaan rasistiseen häirintään? (valitse ilmapiiriä parhaiten kuvaava vaihtoehto) *

- Muut käyttäjät ilmoittavat siitä ylläpidolle Muut käyttäjät puuttuvat itse rasistiseen kommentointiin Muut käyttäjät eivät välitä En osaa sanoa

25) Miten tärkeäksi koet rasismiin puuttumisen verkossa kuten IRC-Galleriassa? *

- Ei yhtään tärkeää * 1 2 3 4 5 Todella tärkeää

26) Haluatko vielä sanoa jotain tähän kyselyyn liittyen? *

Jos Sinulla on kysyttävää tästä kyselystä, haluat kertoa lisää rasismin kokemuksistasi tai kysyä neuvoa, ota yhteyttä nora@pelastakaalapset.fi

KIIITOS VASTAUKSISTASI! :)

